

Žene i muškarci iz Europe

**PRIMJENJIVOSTI NA
JEDNOM DRUŠTVENOM
POSTUPKU**

**KOMISIJE EUROPSKE ZAJEDNICE
RUE DE LA LOI 200 • 1049 BRUSSELS**

Žene i muškarci iz Europe

Usporedni stavovi prema nekim društvenim problemima

Rezultati i analize ankete nauzorkuu devet zemalja Europske zajednice povodom Međunarodne godine žena

Dokument koji je pripremio Pierre Dieumegard za [Europe-Democracy-Esperanto](#)

Svrha je tog „privremenog” dokumenta omogućiti većem broju ljudi u Europskoj uniji da pregledaju dokumente koje je izradila Europska unija (i koji se financiraju njihovim porezima).

Ako nema prijevoda, građani su isključeni iz rasprave.

Taj dokument „Eurobarometer” postojao je samo na engleskom, [francuskom i njemačkom](#) jeziku u pdf datoteci vrste „image”. Izpočetne datoteke stvorili smo ODT datoteku, koju je pripremio softver Libre Office, za strojno prevođenje na druge jezike. Rezultati su sada [dostupni na svim službenim jezicima Europske unije](#).

Poželjno je da uprava EU-apreuzme odgovornost za prijevod važnih dokumenata. "Važni dokumenti" nisu samo zakoni i propisi, već i važne informacije potrebne za zajedničko donošenje informiranih odluka.

Kako bismo zajedno raspravljali o našoj zajedničkoj budućnosti i omogućili pouzdane prijevode, međunarodni jezik esperanto bio bi vrlo koristan zbog svoje jednostavnosti, pravilnosti i preciznosti.

Kontaktirajte nas:

[Kontakto \(europokune.eu\)](mailto:europokune.eu)

<https://e-d-e.org/-Kontakti-EDE>

Sadržaj

Uvod.....	5
Dio 1.: Glavni rezultati istraživanja.....	8
Problem statusa žena: važnost problema, percepcija i procjena promjene.....	9
1. Važnost problema.....	9
2. Percepcija i procjena promjene.....	12
Il chances žena i muškaraca prije života.....	22
1. Opća presuda.....	22
2. Zašto su žene manje vjerojatne?.....	26
3. Područja diskriminacije.....	30
III Težnje žena i muškaraca da ublaže razlike u društvenim ulogama.....	36
1. Što većina želi?.....	36
2. Feminizam	39
3. Tri mjesta u svakodnevnom životu.....	42
IV Odgovarajući i recipročni stavovi žena i muškaraca prema profesionalnom radu.....	46
1. Zapošljavanje i nezaposlenost.....	47
2. Zadovoljstvo vlastitim radom.....	50
3. Zadovoljstvo koje se pripisuje bračnom drugu u pogledu posla koji obavlja.....	56
4. Profesionalna djelatnost žena.....	58
V. Društveni oblici koji se smatraju važnima za poboljšanje položaja žena.....	68
VI Stavovi prema politici i oblici društvenog sudjelovanja.....	71
1. Politički: što mora biti prije svega posao muškaraca?	73
2. Odgovarajuće političke uloge.....	77
3. Stupanj povjerenja u muškarca ili ženu kao političkog zastupnika u parlamentu.....	80
4. Društveno sudjelovanje.....	84
VII Osjećaj zadovoljstva ili nezadovoljstva.....	98
1. Opći osjećaj zadovoljstva.....	98
2. Posebni aspekti osjećaja zadovoljstva.....	102
VIII Osjećaj sreće.....	108
IX Stavovi prema Europskoj zajednici i ujedinjenju Europe.....	112
1. Zajedničko tržište.....	112
2. Ujedinjenje Europe.....	118
3. Europska zajednica i promjena statusa žena.....	124
Dio II. Esej s objašnjenjima o formiranju stavova prema statusu žena.....	129
Uvod u metodologiju.....	130
Tipološka analiza stavova javnosti prema statusu žena.....	130
Analiza čimbenika i višekriterijska analiza odgovora.....	137

Posebno istraživanje Eurobarometra o ženama i muškarcima u Europi – svibanj 1975.

1. Za ili protiv društvenih promjena.....	140
2. Optimizam i pesimizam.....	150
Zaključci.....	156
Primjedbe.....	157
Tehnološki razvoj: to je bilo vrijeme pisaaćih strojeva i stencils.....	157
Promjene u naćinu izrade: To je bilo vrijeme kada su urednici mislili (i pokazali svoje misli).....	157
Neki grafikoni koji omogućuju vizualizaciju podataka iz 1975.....	158
Brzina promjene.....	158
Važnost i znaćenje promjene.....	159
U konkretnim situacijama nacionalna mišljenja također su vrlo raspršena.....	160
PRILOGI.....	161
I. Nazivi instituta za istraživanje i datumi razgovora.....	161
II. Tehnićke napomene.....	161

Žene i muškarci iz Europe

Usporedni stavovi prema nekim društvenim problemima

Uvod

Povodom Godine žena i, što je još važnije, kako bi bolje razumjela stavove žena i muškaraca prema određenim problemima u našem društvu, Europska komisija naručila je, u mjesecu zla 1975., studiju na uzorku u devet zemalja Zajednice.

Ovo je prvi put da su takva istraživanja provedena na međunarodnoj razini na tu temu. Oko 9500 osoba - muškaraca i žena - starijih od 15 godina, podijeljenih na nacionalne reprezentativne uzorke, usmeno su intervjuirali istražitelji iz osam specijaliziranih instituta, na temelju upitnika koji je sadržavao oko 50 pitanja, uključujući pitanja koja odgovaraju EUROBAROMETER-u 3¹

Broj ispitanika u svakoj zemlji je sljedeći:

	Muškarci	žene	Ukupno
Belgija/Belgija	728	779	1507
Danmark	505	568	1073
Deutschland	483	556	1039
Francuska ²	563	593	1156
Ujedinjena Kraljevina ³	622	703	1325
Irska	475	521.	996
Italia	526	517	1043
Luksemburg	151	160	311
Nederland	539	554	1093
ZAJEDNICA	4592	4951	9543

---

1 Euro-Barometar je istraživanje javnog mnijenja koje se provodi svakih šest mjeseci u zemljama Europske zajednice. Rezultati br. 3 objavljeni su početkom srpnja „75. Točni datumi razgovora i sve druge tehničke informacije navedeni su u prilogu ovom dokumentu, zajedno s popisom ustanova odgovornih za rad.

2 Uzimajući u obzir ponderiranje ruralnih područja (155 slučajeva).

3 Y compris Sjeverna Irska (300 predmeta).

Glavni rezultati ovog istraživanja, koji su na neki način predvidjeli želje usvojene na Svjetskoj konferenciji Međunarodne godine žena (Meksiko, 19. lipnja - 2. srpnja 1975.), predstavljeni su na najjednostavniji mogući način. U Globalnom akcijskom planu donesenom na kraju te konferencije navodi se da „nacionalne, regionalne i međunarodne istraživačke aktivnosti, kao i prikupljanje i analiza podataka o svim aspektima statusa žena, imaju visok prioritet” (odlomak 161.); Konkretno, naglašava se korisnost prikupljanja podataka o „kvaliteti života, primjerice o zadovoljstvu svojom profesijom, prihodima, obiteljskim obilježjima i korištenju rekreacijskih aktivnosti” (t. 167.).

Ovo istraživanje nije namijenjeno iscrpljivanju predmeta; iako je svemir posebno širok i obuhvaćao gotovo 200 milijuna žena i muškaraca u dobi od 15 i više godina, opseg upitnika namjerno je ograničen na nekoliko tema od posebnog interesa za Europsku komisiju i njezine službe:

važnost koja se pridaje problemu položaja žena, odnosno mjestu žena u društvu, u usporedbi s položajem muškaraca;

- percepciju i procjenu promjene s obzirom na status žena;
- procjenu mogućnosti žena u odnosu namuške;
- težnje žena i muškaraca da ublaže razlike između društvenih uloga obaju spolova;

odnosne i recipročne stavove žena i muškaraca prema profesionalnom radu;

- socijalne reforme koje se smatraju prioritetom kako bi se poboljšao položaj žena;
- stavove prema politici i oblicima društvenog sudjelovanja;

razine i komponente osjećaja zadovoljstva i nezadovoljstva;

osjećaj sreće;

- stavovi prema Europskoj zajednici i ujedinjenju Europe.

Cilj je Europske komisije objavljivanjem ovog izvješća, čiji sadržaj - podaci, analize, pretpostavke - ni na koji način ne preuzima svoju odgovornost, potaknuti najširu raspravu o položaju žena u Europi i o inicijativama koje treba poduzeti, na svim razinama i u svim područjima, tako da je izgradnja ujedinjene Europe također pitanje žena.

Izvješće se sastoji od dva dijela:

- prvi dio ovog poglavlja, u deset poglavlja, glavni rezultati koji odgovaraju svakom predmetu i ugovoru, tj. distribucija odgovora za cijelu Europsku zajednicu i za svaku državu članicu, prema spolu, dobi, razini obrazovanja itd.

- u drugom dijelu pokušavaju se objasniti dobiveni rezultati s pomoću još nekoliko dubinskih analiza: tzv. tipološka analiza (analiza klastera), faktorska analiza i višestruka klasifikacijska analiza ().¹

Čitatelji koji žele odmah doći do objašnjenja i zaključaka mogu početi čitati izvješće u drugom dijelu, osim ako se kasnije ne vrate na prvo.

---

¹ Tipologija je izrađena pod vodstvom Hélène RIFFAULT (Pariz), i internacionalnog koordinatora istraživanja; Analizu faktora i MCA proveli su Margaret i Ronald INGLEHART (Sveučilište u Michiganu). Autor ovog izvješća Jacques-René RABIER, savjetnik Europske komisije, srdačno zahvaljuje ovim vrijednim koautorima.

Posebno istraživanje Eurobarometra o ženama i muškarcima u Europi – svibanj 1975.

Dio 1.: Glavni rezultati istraživanja

Problem statusa žena: važnost problema, percepcija i procjena promjene

1. Važnost problema

Preliminarno pitanje, koje se ne postavlja uvijek, u studiji mišljenja jest jesu li i u kojoj mjeri ispitanici svjesni problema o kojem im se postavlja pitanje:

U našoj zemlji trenutačno se mnogo raspravlja o statusu žena, tj. mjestu žena u društvu, u usporedbi s položajem muškaraca. Po vašem mišljenju, u ovom trenutku, u našem društvu, postoji li problem za žene ili pa? (Preusmjerenos KARD). Koliko je važan ovaj problem: 0 znakovno nije problem, 10 znači da je to vrlo važan problem.”¹

Ako su odgovori grupirani u tri kategorije, koje odgovaraju ocjenama od 0 do 2 (niska važnost), od 3 do 7 (srednja važnost) i od 8 do 10 (visoka važnost), dobiva se sljedeća tablica, po zemljama i za Zajednicu u cjelini (tablica 1.):

Tablica 1. Važnost koja se pridaje problemu statusa žena (po zemljama)

	Velika važnost (ocene od 8 do 10)	Srednja važnost (rezultati od 3 do 7)	Niska važnost (rezultati od 0 do 2)	Prosječna ocjena ²
Francuska	48	45	7	6,93
Italija	45	44	11	6,72
Luksemburg	49	31	19	6,45
Irska	42	41	17	6,11
Belgija/Belgija	29	52	18	5,53
Deutschland	23	58	19	5,13
Danmark	26	43	28	4,92
Nenadmašno Kraljevstvo	20	51	27	4,57
Nederland	11	52	34	3,95
Zajednica ³	32	50	17	5,68

Prvo opažanje proizlazi iz čitanja ove tablice. U četirima zemljama (Francuskoj, Italiji, Luksemburgu i Irskoj) važnost koju svi ispitanici – žene i muškarci – pridaju problemu statusa žena znatno je veća nego u drugim zemljama. Dvije ekstremne pozicije zauzimaju Francuska i Italija s jedne strane (s prosječnim rezultatom od 6,93 i 6,72), a Nizozemska s druge strane (s prosječnim rezultatom od 3,95). Još bolje: postoji oko četiri puta više Francuza, Talijana, Luksemburgaca i Iraca nego Nizozemaca koji tom problemu pridaju veliku važnost (ocene od 8 do 10).

¹ Umjesto da se pitanje postavi jednostavnim verbalnom ljestvicom („vrlo važno“, „važno“ itd.), koja bi mogla ublažiti nijanse u odgovorima, prednost je dana brojčanoj ljestvici, koja je stupnjevana od 0 do 10, pri čemu je središnja točka stoga 5.

² Ponderirani prosjek postotaka koji odgovaraju svakoj ocjeni: 10, 9, 8...0. Središnja točka je rezultat 5.

³ Ponderirani prosjek po broju stanovnika starijih od 15 godina u svakoj zemlji.

Logično, može se zaključiti da se problem smatra posebno važnim u zemljama u kojima se smatra neriješenim. To su zemlje katoličke tradicije.¹

Međutim, treba napomenuti da je Belgija, iako zemlja s katoličkom tradicijom, više na strani zemalja u kojima se problem ne smatra vrlo važnim, u položaju bliskom prosjeku Zajednice.

Na razini Zajednice s kojom se postupa kao s cjelinom, žene – kao što se može očekivati – češće nego muškarci smatraju da je problem statusa žena značajan (prosječne ocjene 6,00 i 5,41). Dob je važna varijabla: mlađe osobe (mlađe od 25 godina) osjetljivije su na problem od svojih starijih osoba, posebno među ženama. No najvažnija varijabla je razina obrazovanja, koja se ovdje mjeri trajanjem studija, tj. dobi u kojoj je ispitanik završio studij punom brzinom.

Kako je prikazano u tablici 2., postotak osoba koje pripisuju veliku važnost problemu iznosi 39 % među ženama u dobi od 15 do 24 godine, 37 % između 25 i 54 godine i 28 godina nakon te dobi. Kad je riječ oštećenom obrazovanju (za oba spola), udio se kreće od 30 % za najnižu razinu do 40 % za najvišu razinu.

Tablica 2.: Važnost koja se pridaje problemu statusa žena, prema spolu, spolui razini obrazovanja²
(Zajednica u cjelini)

	Velika važnost (ocjene od 8 do 10)	Srednja važnost (rezultati od 3 do 7)	Niska važnost (rezultati od 0 do 2)	Prosječna ocjena
Zajedno	32 %	50 %	17 %	5,68
Muškarci	29	51	19	5,41
Od čega: 15 do 24 godine	30	54	15	5,69
25 do 54 godine	29	52	18	5,46
55 godina i više	28	49	22	5,31
žene	35	48	16	6,00
Od čega: 15 do 24 godine	39	47	14	6,30
25 do 54 godine	37	47	15	6,05
55 godina i više	28	50	19	5,35
Razina obrazovanja ³				
niska	30	49	20	5,46
- prosjek	32	52	16	5,68
visoka	40	49	11	6,43

1 Utjecaj kulture na stavove i ponašanja ne znači nužno da na razini pojedinaca postoji korelacija između dviju varijabli (npr. ovdje vjerska pripadnost ili praksa i važnost koja se pridaje problemu žena). Međutim, iako, nažalost, pitanja koja se odnose na vjersku pripadnost i praksu nisu postavljena u ovom istraživanju, hipoteza je vrlo vjerojatna da je stav koji tradicionalno pogoduje katoličkoj religiji pozitivno povezan s percepcijom problema statusa žena, koji se u Europi čini da se objektivno pojavljuje na intenzivniji način u zemljama s katoličkom tradicijom.

2 Isključujući neodgovore (0,9 % ukupnog broja).

3 Mjereno prema dobi na kraju studija: 15 godina e+ mlađih od 16 do 19 godina, 20 godina et duljih od .

Odnos stava mjeren prema trija odabranim varijablama – spolu, dobi i stupnju obrazovanja – donekle se razlikuje ovisno o zemlji:

- u zemljama u kojima velik udio stanovništva smatra da je problem vrlo važan (Francuska, Italija, Irska, a da ne spominjemo Luksemburg, gdje je broj ispitanika samo 311), žene razmjerno češće nego muškarci smatraju da je problem važan nego drugdje; Drugim riječima, svjesniji su tog problema koji se izravno odnosi na njih;

- u svim zemljama relativno manji broj žena u dobi od 55 godina i više smatra da je problem vrlo važan od drugih žena;

- za muškarce, jedine zemlje u kojima dob uvodi značajnu razliku su Irska, Danska, Francuska i Italija;

- razina obrazovanja, za osobe oba spola razmatra zajedno, utječe na stav studirao u Italiji, Njemačkoj, Belgiji i Ujedinjenoj Kraljevini; Međutim, dok je u Italiji i Belgiji granična vrijednost između donje i gornje srednje razine, u Njemačkoj i Ujedinjenoj Kraljevini između donje i gornje srednje razine. u Francuskoj su oni prosječnom razinom obrazovanja najsvjesniji, što vjerojatno odgovara masi žena u dobi od 25 do 54 godine; Naposljetku, obrazovanje je slaba ili nepostojeća odrednica u Danskoj, Nizozemskoj i Irskoj.

Svi ti podaci navedeni su u tablici 3.:

Tablica 3.

Postotak ispitanika koji pridaju veliku važnost spolu, dobi i obrazovnom statusu žena¹ (po zemljama)

	Muškarci				žene				Razina obrazovanja		
	Ukupno	-25	25/54	„55+	Ukupno	-25	25/54	55+	Niska razina	Tužbe ni razlog	Visoka
Francuska	43%	40%	42%	47%	52%	48%	56%	43 %"	47%	50%	45%
Italia	42	43	44	38	49	55	49	42	41	53	52
Luksemburg ²	48	pm	pm	pm	49	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Irska	38	30	37	44	46	44	48	43	42	41	43
Belgija/Belgija	26	25	26	27	31	41	33	24	24	33	32
Deutschland	18	17	17	20	27	34	28	22	23	19	32
Danmark	27	33	27	23	25	32	26	19	25	24	29
Ujedinjena Kraljevina	18	16	19	15	22	23	24	19	19	20	27
Nizozemska	11	6	13	9	10	12	9	11	10	10	13

1 Velika važnost = ocjene od 8 do 10. Zemlje se rangiraju silaznim redoslijedom prema prosječnim ocjenama važnosti povezanim s problemom.

2 Zbog relativno malog broja ispitanika prijavljeni rezultati nisu dan za Luksemburg.

Zajednica ³	29	30	29	28	35	39	37	28	30	32	40

2. Percepcija i procjena promjene

Nakon što je izmjerena važnost koja se pridaje problemu statusa žena, tek treba vidjeti percipira li se razvoj i kako je kvalificiran, kako u pogledu značenja tako i u pogledu brzine promjene.

„Uvijek o položaju žena u društvu, onome što vidite oko sebe i onome što se događalo prije deset ili petnaest godina, događaju li se stvari? Ako je odgovor potvrđan, mijenjaju li se u pravom ili u pogrešnom smjeru?”

Gotovo devet od deset osoba u Zajednici u cjelini svjesno je promjene (86 %, od kojih su 88 % muškarci, a 85 % žene), a velika većina ispitanika smatra da promjena ide u pravom smjeru.

Muškarci i žene izražavaju se na isti način, s blagom tendencijom da žene u dobi od 55 godina i više percipiraju promjenu manje (ili, točnije, da reagiraju manje nego što je percipiraju) i blagom tendencijom da se obrazovaniji ljudi izražavaju pozitivno.

---

3 Ponderirani prosjek, uključujući Luksemburg.

Tablica 4.

Percepcija promjene statusa žena i uvažavanje značenja te promjene prema spolu, dobi i razini obrazovanja

(Zajedno Zajednica)

	Primijetite promjenu			Ne primjećujete promjene	Neodgovoreno
	Ukupno	U pravom smjeru	U krivom smjeru		
Zajedno	86%	76%	10%	8%	6%
Muškarci	88	78	10	7	5
Od čega 15 do 24 godine	86	79	7	7	7
25 do 54 godine	89	81	8	7	4
55 godina i više	86	72	14	7	7
žene	85	74	11	9	6
Od čega 15 do 24 godine	85	78	7	10	5
25 do 54 godine	88	78	10	8	4
55 godina i više	79	65	14	11	10
Razina obrazovanja					
niska	84	72	12	9	7
- prosjek	88	79	9	8	4
visoka	90	85	5	6	4

Na razini zemlje ne postoji odnos između važnosti koja se pridaje pitanju statusa žena i percepcije promjena. U skupini Francuska, Italija, Luksemburg i Irska, kao što smo vidjeli gore, svijest o problemu znatno je veća nego u drugim zemljama; Međutim, postotak ljudi koji percipiraju promjenu gotovo je isti u Danskoj (86 %) i Francuskoj (89 %).

Slično tome, čini se da presuda o značenju promjene nije povezana s važnošću koja se pridaje problemu: Talijani, Irci, Danski i Nijemci, na primjer, kažu istu stvar, a osam od deset misli da promjena ide u pravom smjeru.

Tablica 5.

Percepcija promjene statusa žena i uvažavanje značenja te promjene¹

(Preusmjereno sa Zemlja)

	Primijetite promjenu			Ne primjećujete promjene	Neodgovoreno
	Ukupno	U pravom smjeru	U krivom smjeru		
Italia	93 %	81 %	12 %	4 %	3 %
Irska	91	82	9	6	3
Francuska	89	75	14	6	5
Danmark	86	80	6	6	8
Ujedinjena Kraljevina	85	73	12	7	8
Nederland	82	69	13	4	14
Deutschland	81	78	3	16	3
Belgija/Belgija	79	67	12	9	12
Luksemburg	78	65	13	10	12
Zajednica ²	86	76	10	8	6

Na razini samih pojedinaca, sjecište odgovora na pitanje o važnosti problema i odgovor na značenje promjene samo pokazuje, kao što nije mogao očekivati, da su oni kojima je problem mali manje skloni pozitivno opisati promjenu.

1 Zemlje rangirane silaznim redoslijedom prema postocima odgovora koji izražavaju percepciju promjene (u pravom ili pogrešnom smjeru).

2 Ponderirani prosjek

Tablica 6.

Percepcija promjene u pravom smjeru prema važnosti koja se pridaje problemu statusa žena
(Zajedno Zajednica)

	Promjena ide u pravom smjeru	Promjena ide u krivom smjeru
Niska važnost	67 %	14 %
Srednja važnost	78	9
Od velike važnosti	78	9

Tapromjena, koju muškarci i ženeopćenitodoživljavaju i pozitivno cijene u pogledu njezina smjera, ne smatra se prebrzom:

Je litoda se stvari u ovom području mijenjaju prebrzo, ne dovoljno brzo ili ih pravilno koristim?

Većina ispitanika diljem Zajednice(43 %) smatra da se stvari mijenjaju ispravno, 28 % da promjene nisu dovoljno brze, a 19 % da su dovoljno brze.

Žene, posebno mladi, imaju nešto veću vjerojatnost od muškaraca da će osjetiti da promjena nije dovoljno brza: 41 % u dobnoj skupini od 15 do 24 godine. Muškarci u dobnim skupinamaimaju relativno veću vjerojatnost od žena da osjećaju da se stvari mijenjaju ispravno, vjerojatno izražavajućirezerviraniji stav prema promjenama.

Obrazovno postignuće, koje se ovdje razmatra za oba spola, također ima važnu ulogu: Što su obrazovaniji ljudi, to višeosjećaju daje promjena prespora.

Tablica 7.

Procjena brzine promjene s obzirom na status žena prema spolu, spolu i stupnju obrazovanja
(Zajedno Zajednica)

		Primijetite promjenu			
		Prebrzo	Nije dovoljno brzo	Samo na pravi način	Neodgovoreno
Zajedno		19 %	28 %	43 %	10 %
Muškarci		19	26	46	9
Od čega:	15 do 24 godine	16	30	43	11
	25 do 54 godine	18	27	48	7
	55 godina i više	23	21	45	11
žene		19	30	39	12
Od čega:	15 do 24 godine	13	41	38	8
	25 do 54 godine	19	32	41	8
	55 godina i više	24	18	38	20
Razina obrazovanja					
	niska	22	23	43	12
	- prosjek	16	31	44	9
	visoka	16	38	40	6

Posebno istraživanje Eurobarometra o ženama i muškarcima u Europi – svibanj 1975.

Detaljniji pregled utjecaja dobi na procjenu brzinepromjene pokazuje da se, i za muškarce i za žene, težnja za bržom promjenom smanjuje s dobi, ali snažnije za žene:

Tablica 8.

Želja za bržom promjenom statusa žena prema spolu ¹

(Zajedno Zajednica)

	15/24 godine	25/34 godina	35/44 godina	45/54 godina	55/64 godina	65 godina i više
Muškarci	33 %	33 %	27 %	25 %	22 %	21 %
žene	40	38	32	27	26	19
Razlika	7	5	5	2	4	2

---

¹ Postotakdobi izračunan na temeljubroja osoba koje su odgovorile na pitanje.

Na razini zemalja opažanja koja proizlaze iz rezultata su sljedeća:

U Danskoj i Ujedinjenoj Kraljevini, dvjema zemljama u kojima se problem statusa žena, za koji se vjerojatno smatra da je u velikoj mjeri riješen, ne smatra vrlo važnim, apsolutna većina ispitanika (57 % odnosno 52 %) smatra da stvari idu „pravedno”. Međutim, iako u Danskoj nema razlike između odgovora muškaraca i žena, muškarci iz Ujedinjene Kraljevine češće izražavaju „konzervativno” stajalište da stvari idu „prilično brzo” od žena.

2 ° U Njemačkoj, Irskoj i Francuskoj ispitanici malo češće nego drugdje odgovaraju da stvari ne idu dovoljno brzo (37 %, 35 % odnosno 33 %). U Njemačkoj, više nego u Irskoj, žene izražavaju to mišljenje, dok u Francuskoj nema razlike između odgovora dvaju spolova.

3° U Italiji se 30 % muškaraca i žena slaže da stvari idu prebrzo češće nego drugdje, ali to će, naravno, najvjerojatnije reći stariji i manje obrazovani.

Tablica 9.

Procjena brzine promjene s obzirom na status žena prema spolu¹

(Preusmjereno sa Plačas)

	Osjećaj da se stvari mijenjaju								
	Prebrzo			Nije dovoljno brzo			Samo na pravi način		
	H + F	H	F	H + F	H	F	H + F	H	F
JaTalia	30 %	30 %	31 %	26 %	24 %	28 %	37 %	40 %	34 %
Irska	16	18	15	35	32	38	42	44	40
Francuska	22	18	27	33	33	32	39	43	36
Danmark	13	16	11	15	14	15	57	57	57
Ujedinjena Kraljevina	16	16	18	19	17	21	52	56	47
Nederland	21	22	22	16	17	14	46	47	45
Deutschland	9	13	7	37	30	42	42	48	37
Belgija/Belgija	18	19	17	25	24	26	38	38	38
Luksemburg	26	28	25	25	20	29	34	39	30
Zajednica ²	19	19	19	28	26	30	43	46	39

Ispitivanje odgovora po spolu i dobnoj skupini pokazuje da je u gotovo svim zemljama želja za bržim promjenama jača među mladim muškarcima, a još više među mladim ženama nego među starijim osobama; Utjecaj starosti je posebno jak u Francuskoj.

Kategorije koje najčešće izražavaju tu želju za promjenom su:

Njemačke žene u dobi od 15 do 34 godine 62%

Francuzi u dobi od 15 do 34 godine 49%

Irske žene u dobi od 15 do 34 godine 47%

1 Zemlje se rangiraju silaznim redoslijedom prema postocima odgovora kojima se izražava percepcija promjene, u skladu s prethodnim pitanjem. Postoci neodgovora nisu uključeni ovdje.

2 Ponderirani prosjek

Posebno istraživanje Eurobarometra o ženama i muškarcima u Europi – svibanj 1975.

Francuskinje u dobi od 15 do 34 godine 45%

Belgijanci (žene) u dobi od 15 do 34 godine 44%

Irske žene u dobi od 35 do 54 godine 42%

		15 – 35 godina	35 – 54 godine	55 godina i više
Deutschland	Muškarci	37 %	30 %	35 %
	žene	62	43	40v
Irska	Muškarci	38	32	28
	žene	47	42	33
Francuska	Muškarci	49	33	26
	žene	45	35	11
JaTalia	Muškarci	32	23	22
	žene	35	28	23
Belgija/Belgija	Muškarci	32	31	24
	žene	44	27	23
Luksemburg	Muškarci	21	30	18
	žene	33	39	31
Ujedinjena Kraljevina	Muškarci	22	19	15
	žene	34	25	11
Nederland	Muškarci	26	22	12
	žene	18	18	17
Danmark	Muškarci	23	14	11
	žene	24	16	9

Tablica 10.

Želja za bržom promjenom statusa žena prema spolu¹

(Par zemlja)

		15 – 35 godina	35 – 54 godine	55 godina i više
Deutschland	Muškarci	37 %	30 %	35 %
	žene	62	43	40v
Irska	Muškarci	38	32	28
	žene	47	42	33
Francuska	Muškarci	49	33	26
	žene	45	35	11
Italia	Muškarci	32	23	22
	žene	35	28	23
Belgija/Belgija	Muškarci	32	31	24
	žene	44	27	23
Luksemburg	Muškarci	21	30	18
	žene	33	39	31
Ujedinjena Kraljevina	Muškarci	22	19	15
	žene	34	25	11
Nederland	Muškarci	26	22	12
	žene	18	18	17
Danmark	Muškarci	23	14	11
	žene	24	16	9

Ukratko, odgovori na prvi skup pitanja pokazuju da je Europska zajednica, s obzirom na probleme koji se ovdje proučavaju, podijeljena u dvije skupine zemalja: s jedne strane, zemlje s katoličkom tradicijom, u kojima polovica javnosti smatra da je problem statusa žena vrlo važan; s druge strane, Belgija i druge zemlje u kojima to nije vrlo važan problem.

U gotovo svim zemljama, ali posebno u onima gdje se problem smatra vrlo važnim, žene mu pridaju veću važnost od muškaraca. Općenito, mlade i sredovječne žene svjesnije su od starijih žena.

Razvoj događaja pozdravlja sedam ili osam od deset osoba.

¹ Postoci izračunani u odnosu na broj osoba koje su odgovorile na pitanje. Zemlje se rangiraju silaznim redoslijedom prema postocima odgovora kojima se izražava težnja za bržim promjenama.

Presuda o brzini ove evolucije jediskriminacijska. 4 od 10 osoba općenito, a nešto više muškaraca nego žena, smatra da se promjene pravilno razvijaju; To je čak i mišljenje šest Danaca i šest Britanaca od deset. U Njemačkoj i Irskoj četiri od deset žena i tri od deset muškaraca željeli bi da stvari idu brže; U Francuskoj, to je mišljenje tri osobe bilo kojeg spola. U Italiji gotovo trećina stanovništva misli da to ide prebrzo.”

Stoga je moguće ukratko razlikovati tri types de pays prema dominantnom stavu prema promjeni:

1° Zemlje u kojima su promjene prihvaćene kao uobičajene (Danska, Ujedinjena Kraljevina, Nizozemska, Belgija i Luksemburg).

2° Zemlje u kojima je težnja za bržim promjenama prilično široko izražena (Njemačka, Irlande, Francuska).

3° Konačno, zemlja u kojoj je otpor promjenama visok (Italija).

II chances žena i muškaraca prije života

1. Opća presuda

Razvoj rasprave o ulogama i statusu žena i muškaraca u našim društvima prilično je dobro proučen. U Sjedinjenim Američkim Državama, na primjer, istraživanje provedeno 1972. i 1975. godine pokazalo su da među ženama raste nezadovoljstvo, odražavajući porast razina njihovih očekivanja, unatoč ili čak zbog napretka. Promjene u stavovima muškaraca odgovaraju promjenama ustavovima žena.

Godine 1972. 32 % žena u Sjedinjenim Američkim Državama smatralo je da muškarci imaju bolji život od žena, dok je 34 % izrazilo suprotno stajalište; Udjeli su 1975. iznosili 35 % i 26 %. Kad je riječ o muškarcima, dok je 1972. 26 % njih smatralo da muškarci imaju bolji život od žena, u usporedbi s 36 % koji su mislili drugačije, mišljenja su 1975. podijeljena: 30% naspram 30%.

U ovom je istraživanju postavljeno prvo pitanje kako bi se izmjerila prednost te opće prosudbe u pogledu izgleda za život žena i muškaraca:

„Tko ima bolji život: Muškarci ili žene?”				
1. Mišljenje žena				
	Muškarci	žene	Nema razlike	Nema mišljenja
1975	35 %	26 %	31 %	8 %
1972	32	34	29	5
2. Mišljenje muškaraca				
1975	30 %	30 %	31 %	9 %
1972	26	36	31	7

Izvor: Indeks Gallupova mišljenja; 118, travanj 1975., str. 18-23.

„Iz onoga što vidite oko sebe, je li vjerojatnije da će žene uspjeti u životu kao i muškarci, a vjerojatnije ili manje za osobe u dobi od 20 do 30 godina?”

Gotovo polovina ispitanika, a jednako toliko muškaraca kao i žena, smatra da su žene jednako vjerojatne kao i muškarci (49 %). Nešto više od trećine (36%) vjeruje da su žene manje vjerojatne. Jedan od deset ljudi čak misli da su žene vjerojatnije...

Negativno mišljenje („manje mogućnosti”) neznatno prevladava samo među mladim ženama (u dobi od 15 do 24 godine) i među najobrazovanijima od dvaju spolova.

Posebno istraživanje Eurobarometra o ženama i muškarcima u Europi – svibanj 1975.

Usporednerazlike između žena i muškaraca u životu prema spolu, spolui stupnju obrazovanja
(Zajedno Zajednica)

		Žene imaju:			Neodgovoreno 6 %
		Toliko šansi 49 %	Više šansi 9 %	manje šanse 36 %	
Zajedno		49 %	9 %	36 %	6 %
Muškarci		49	10	36	5
Od čega:	15 do 24 godine	46	7	41	6
	25 do 54 godine	50	10	36	4
	55 godina i više	49	12	31	8
žene		49	9	36	6
Od čega:	15 do 24 godine	43	7	46	4
	25 do 54 godine	49	10	37	4
	55 godina i više	51	10	28	11
Razina obrazovanja:					
	niska	51	12	29	8
	- prosjek	47	7	42	4
	visoka	44	7	47	2

Na razini zemlje ne postoji jasna veza između percepcije problema kao važnog i osjećaja da su žene manje vjerojatne od muškaraca. Točno je da u Irskoj, gdje se problem statusa žena smatra važnim, odgovor „manje mogućnosti” nadilazi odgovor „toliko mogućnosti”, ali samo među ženama. U Italiji, gdje veći dio javnosti smatra da je problem važan, odgovor „što više šansi” daleko nadmašuje taj odgovor, i među ženama i među muškarcima. U potonjoj zemlji postoji i visok postotak odgovora – muških i ženskih – koji ženama pružaju više mogućnosti nego muškarcima: to jasno pokazuje razmjenu stavova među stanovništvom kojejevrlo svjesno problema i priličnonedavno suočeno s promjenom običaja.

Tablica 12.

Komparativna chancesžena i muškaraca u lice života prema seksu
(Preusmjerenje sa Zemlja) ¹

	Toliko šansi			Žene imaju: Više šansi			Manje šanse		
	H + F	H	F	H + F	H	F	H + F	H	F
Irska	44 %	45 %	43 %	6 %	10 %	4 %	47 %	44 %	49 %
Deutschland	49	52	47	6	6	5	41	38	43
Francuska	55	55	54	5	5	6	36	37	35
Luksemburg	46	57	35	3	3	3	36	30	42
Ujedinjeni Kraljevstvo	48	47	49	8	8	8	35	36	34
Nizozemska	49	48	50	6	7	5	35	35	34
Danmark	55	56	55	3	2	3	32	31	32
Belgija/Belgija	53	55	51	6	7	6	32	30	33
Italija	42	41	44	23	23	23	31	32	30
Zajednica (ponderirani prosjeck)	49	49	49	10	10	9	35	35	36

Naposljetku, kategorije u kojima prevladava nezadovoljstvo stajalištem da je manje vjerojatno da će žene uspjeti u životu nego muškarci jesu sljedeće:

Irski muškarci i žene s visokom razinom obrazovanja	59 %
Irske žene mlađe od 25 godina	58 %
Njemačke žene mlađe od 25 godina	56 %
Francuzi mlađi od 25 godina	55 %
Francuski muškarci i žene s visokom razinom obrazovanja	54 %
Irske žene u dobi od 25 do 54 godine	53 %
Irske žene mlađe od 25 godina	50 %

Možda ćemo biti iznenađeni što nismo vidjeli Talijane na ovoj listi. Objašnjenje je jednostavno. U kategorijama u kojima odgovor „manje šansi” nije u većini, očito je da prevladavaju ukupni odgovori „više šansi” i „više šansi”, vrlo malo neodgovora. Međutim, ti „zadovoljeni” odgovori mogu odgovarati dvama vrlo različitim stavovima: ili zadovoljstvo problemom koji se smatra riješenim (Danska, Nizozemska, Ujedinjena Kraljevina) ili zadovoljstvo stanjem kojese uopće ne želi promijeniti ili se ne želi brzo promijeniti (Italija).

¹ Zemlje se rangiraju silaznim redoslijedom prema postocima odgovora „manje šanse” (muškarci i žene zajedno).

Posebno istraživanje Eurobarometra o ženama i muškarcima u Europi – svibanj 1975.

Na drugim poljoprivrednim gospodarstvima negativan odgovor („žene su manje vjerojatne“) dobar je pokazatelj nezadovoljstva trenutačnim statusom žena, dok su drugi odgovori dvosmisleni.

Svi ti podaci prikupljeni su u sljedećoj tablici:

Tablica 13.

Postotak ispitanika koji smatraju da žene imaju manjechancu od muškaraca prema spolu,spolui stupnju obrazovanja

(Po pays)

	Ukupno	Muškarci			Ukupno	žene			Razina obrazovanja		
		-25	25/54	55+		-25	25/54	55+	-25	25/54	55+
Irska	44 %	50 %	43 %	42 %	49 %	58 %	53 %	35 %	44 %	46 %	59 %
Deutschland	38	33	36	42	43	56	39	42	35	48	46
Francuska	37	55	36	31	35	45	38	18	23	39	54
Luksemburg	30	23	28	39	41	40	47	35	35	43	30
Ujedinjeno Kraljevstvo	36	38	41	28	34	43	38	22	32	40	44
Nederland	35	44	40	27	34	40	38	22	28	43	42
Danmark	31	40	34	21	32	47	34	423	25	38	49
Belgija/ Belgija	30	35	31	25	33	41	35	26	24	34	42
Italia	32	37	33	26	30	40	28	23	26	35	44
Zajednica (ponderirani prosjek)	35	41	36	31	36	46	37	28	29	42	47

2. Zašto su žene manje vjerojatne?

Najmanja vjerojatnost za žene može se pripisati širokom rasponu uzroka, kao što su neizbježni uzroci, koji su dio „nepromjenjivog poretka stvari”, ili društveno-kulturnim uzrocima, koji se odnose na organizaciju društva. U pokušaju da se razjasni formiranje globalnih stavova, postavljeno je još jedno pitanje:

Ako su žene manje vjerojatne, što mislite da je glavni razlog? A na drugom mjestu? ¹

Odgovor koji se najčešće daje na prvom mjestu su „obiteljske obveze”. Nakon toga uslijedilo je sljedeće: „položaj muškaraca”, „navike u radnom životu” i „obrazovanje u obiteljima”.

Kombinirajući odgovore dane na prvom ili drugom mjestu, može se vidjeti da se diskriminacija žena zapravo pripisuje uzrocima društvene prirode. Odgovori kao što su "ženski karakter" ili "ženski fizički ustav" rijetko se daju. Međutim, 43 % onih koji su izrazili mišljenje da su žene manje vjerojatne od muškaraca ne može reći zašto su manje vjerojatne, što može značiti da se za njih percipirana situacija smatra nekom vrstom smrtnog slučaja s višestrukim i nerazlikovnim uzrocima.²

Odgovori žena i muškaraca općenito su vrlo slični. U najboljem slučaju, može se primijetiti da je vjerojatnija da će žene „riješiti stavove muškaraca” ili da neće reagirati, dok je vjerojatnija da će muškarci navesti „navike u radnom životu” i „fizičku šminku žena”.

Tablica 14.

Razložanajmanju šansu za žene prema seksu

(U Zajednici kao cjelini, samo oni koji smatraju da suženemanje vjerojatne od muškaraca)³

	Muškarci i žene	Muškarci	žene
1. Obiteljske obveze žena (enfants, suprug, kuća koju treba držati itd.)	43 %	42 %	44 %
2. Ponašanje muškaraca	31	28	32
3. Navike u radnom životu	22	25	20
4. Obrazovanje u obiteljima	19	19	18
5. Zakonodavstvo, na primjer o braku	11	11	11
6. Tjelesna konstitucija žena	11	13	9
7. Karakteristike žena	10	11	10
8. Nastava u školama	7	7	7
9. Ostali razlozi	3	4	3
Neodgovoreno	43	40	46

Kao što se može očekivati, dob et u manjoj mjeri razina obrazovanja ispitanika uvodi određenu varijabilnostu odgovore. Kako bi se uzela u obzir samo tri najčešće dana odgovora,⁴ vjerojatnije je da će ih osobe mlađe od

1 Ispitaniku je predstavljena karta s devet odgovora koje treba odabrati. Naravno, pitanje je postavljeno samo osobama koje su odgovorile „manje vjerojatno od muškaraca” na prethodno pitanje ili koje uopće nisu odgovorile.

2 Imajući na umu da je samo 42 % ispitanika postavilo pitanje o uzrocima nižih mogućnosti za žene, a 43 % ih ne može odgovoriti, to znači da je manje od 20 % ispitanika svjesno nižeg statusa žena i da mogu prepoznati uzroke.

3 42 % ispitanika, uključujući 7 % koji nisu odgovorili na prethodne upitnike. Postoci odgovaraju ut total odgovorima danim prvi ili drugi.

4 Ovdje su uključeni samo odgovori koje je dalo najmanje 20 % ispitanika.

25 godina– muškarci i žene – izraziti, valja napomenuti da se žene u dobi od 25 do 54 godine najčešće pozivaju na „obiteljske obveze žena”.

Tablica 15.

Tri glavna razloga zmanje šanse žena prema spolu, spolui stupnju obrazovanja ¹

(Zajedno Zajednica)

	Muškarci			žene			Razina obrazovanja		
	-25	25/54	55+	-25	25/54	55+	Niska razina	Tužbeni razlog	Visoka
1. Obiteljske obveze žena	45 %	46 %	32 %	45 %	50 %	33 %	41 %	47 %	42 %
2. Ponašanje muškaraca	34	29	24	36	35	24	28	3	35
3. Navike u radnom životu	28	28	18	22	22	15	17	25	33

¹ Prvi ili drugi odgovor dali su ljudi koji smatraju da su žene manje vjerojatne od muškaraca ili koji nisu odgovorili na ovo pitanje.

Razlike među zemljama su male. Obiteljske obveze žena navode se na prvom i drugom mjestu u svim zemljama osim Luksemburga, gdje su najčešće zadužene za obiteljsko obrazovanje (odmah slijede stavovi muškaraca i poučavanje u školama).

Stavove muškaraca na drugom mjestu u Irskoj navodi 48 % ispitanika, Ujedinjena Kraljevina (37 %), Francuska (35 %), Luksemburg i Italija (27 %) te Njemačka (26 %).¹

Od svih kategorija i zemalja, žene u Irskoj mlađe od 25 godina najčešće kriminaliziraju stavove muškaraca (60 % uključenih osoba); Slijedi ih irski narod iste dobi (56 % uključenih osoba).²

---

1 Izračunani na temelju svih ispitanika u svakoj kategoriji, postotci su sljedeći: Irska 24 %, Ujedinjena Kraljevina 16 %, Francuska 14 %, Luksemburg 14 %, Italija 10 %, Njemačka 12 %.

2 37 % i 31 % ukupnog broja ispitanika u svakoj kategoriji.

Tablica 16.

Glavni razlozi za ženskupolusrčanost

(Klasificirano prema rangu, u svakoj zemlji, prema učestalosti odgovora) ¹

Irska (47 %)	Njemačka (41 %)	Francuska (36 %)
1. Obiteljske obveze (51 %)	1. Obiteljske obveze (29 %)	1. Obiteljske obveze (55 %)
2. Muški stav (48%)	2. Muški stav (26%)	2. Muški stav (35%)
3. Obrazovanje (21 %)	3. Radni vijek (21 %)	3. Radni vijek (28%)
4. Zakonodavstvo (20%)		4. Obrazovanje (23 %)
Luksemburg (36 %)	Ujedinjena Kraljevina (35 %)	Nederland (35 %)
1. Obrazovanje (29 %)	1. Obiteljske obveze (46 %)	1. Obiteljske obveze (37 %)
2. Muški stav (27%)	2. Muški stav (37%)	2. Radni vijek (31 %)
3. Obrazovanje (25 %)		2. Muški stav (23%)
4. Obiteljske obveze (20 %)		3. Obrazovanje (23 %)
Danmark (32 %)	Belgija/Belgija (32 %)	Italija (31 %)
1. Obiteljske obveze (46 %)	1. Obiteljske obveze (41 %)	1. Obiteljske obveze (48 %)
2. Radni vijek (30 %)	2. Radni vijek (28%)	2. Muški stav (27%)
3. Obrazovanje (22 %)	2. Muški stav (22%)	3. Obrazovanje (24 %)
		4. Radni vijek (22%)

Struktura tog sustava, koji sažima rangiranje zemalja prema prosudbi o najmanjim izgledima za žene i redosljed uzroka koji se pripisuju toj situaciji u svakoj zemlji i u Zajednici u cjelini, upućuje na neka promišljanja.

Prijesvega, čini se da su obiteljske obveze posvuda, bez obzira na razinu promjene morala i zakonodavstva, dominantno objašnjenje - ako ne i opravdanje - kada se izrazi mišljenje da su žene kao takve diskriminirane.

Stavovi muškaraca navode se prije radnog vijeka u većini zemalja u kojima je svijest o diskriminaciji žena raširena: slučaj Irlade čini tipičan u tom pogledu.

Naprotiv, radni život navodi se prije stavova muškaraca u zemljama u kojima se diskriminacija manje osjeća, vjerojatno zato što je u velikoj mjeri uklonjena (Nizozemska, Danska, Belgija).

Posebnost je činjenica da je obrazovanje u obiteljima i obrazovanje u školama visoko u Luksemburgu, čiji će se razvoj morati pomno pratiti.²

1 Zemlje se klasificiraju prema učestalosti odgovora na prethodno pitanje „manje mogućnosti”; ti se postotci spominju pored naziva zemlje. Stavke koje se najčešće navode u cijeloj Zajednici istaknute su. Postoci navedeni uz stavke odgovaraju učestalosti odgovora među dotičnim osobama.

2 Rezultate za Luksemburg treba tumačiti s oprezom s obzirom na mali broj ispitanika (N = 311).

3. Područja diskriminacije

Može se poduzeti novi korak u utvrđivanju kritičkih stavova tako da se ispitanicima postavi pitanje u kojim posebnim područjima smatraju da je za žene više ili manje vjerojatno da će:

Točnije, biste li rekli da je trenutna situacija žena oko vas, u usporedbi s onom muškaraca, prilično bolja, prilično gora ili ni bolja ni lošija kada je riječ o...

- A. Mogućnost studiranja?
- B. Strukovno osposobljavanje?
- C. Mogućnost pronalaženja posla?
- D. Radni uvjeti (umor, kadenci, rasporedi itd.?)
- E. Sigurnost radnog mjesta?
- F. Mogućnosti za promaknuće?
- G. Plaća?

Kad je riječ o Zajednici u cjelini, otprilike šest od deset ispitanika (59 %) smatra da je položaj žena u pogledu plaća lošiji od položaja muškaraca; oko pet od deset smatra da su žene diskriminirane u pogledu mogućnosti napredovanja (52 %) i mogućnosti pronalaženja posla (46 %); četiri od deset osoba na isti način spominju sigurnost radnih mjesta (43 %) i radne uvjete (37 %). S druge strane, manje od tri od deset ispitanika smatra da postoji diskriminacija u području strukovnog osposobljavanja (26 %) i jedna od deset osoba u području obrazovanja (11 %).

Ne bi trebalo biti iznenađenje da više od polovice ispitanika vjeruje da je položaj žena gori od položaja muškaraca u određenim specifičnim područjima kao što su plaće i mogućnosti napredovanja, dok, kao što smo vidjeli gore, samo 36% stanovništva smatra da su žene, u cjelini, manje vjerojatno od muškaraca da će uspjeti u životu.

Jasno je da „mogućnosti za uspjeh u životu” uključuju i druge mogućnosti osim profesionalnog uspjeha. Stoga ne čudi da postoji širok konsenzus da žene trpe nedostatke ili diskriminaciju u svom radnom životu, dok većina misli da, unatoč tome, žene mogu uspjeti u svojim životima.

Iznenađujuće, ove presude su zajedničke i muškarcima i ženama. Žene su znatno kritičnije od muškaraca samo kad je riječ o sigurnosti radnog mjesta: 46 u usporedbi s 39 posto. Naprotiv, čini se da su muškarci nešto osjetljiviji od žena na diskriminaciju žena u strukovnom osposobljavanju.

Tablica 17.

Položaj žena u usporedbi s položajem muškaraca u različitim područjima¹

(Zajedno iz Zajednice)

		Položaj žena u usporedbi s muškarcima je sljedeći:			Neodgovoreno
		Prilično puno bolje	Prilično manje dobar	Ni bolje ni gore	
1. Plaća		7 %	59 %	27 %	7 %
	Muškarci	7	58	29	6
	žene	7	60	25	8
2. Mogućnosti za promaknuće		8	52	31	9
	Muškarci	8	51	33	8
	žene	7	53	30	10
3. Mogućnost pronalaženja posla		13	46	35	6
	Muškarci	14	45	36	5
	žene	12	47	35	6
4. Sigurnost radnih mjesta		9	43	40	8
	Muškarci	11	39	43	7
	žene	8	46	37	9
5. Radni uvjeti		14	37	41	8
	Muškarci	17	36	41	6
	žene	12	38	41	9
6. Strukovno osposobljavanje		10	26	57	7
	Muškarci	10	28	56	6
	žene	10	25	58	7
7. Mogućnost studiranja		12	11	72	5
	Muškarci	14	10	72	4
	žene	11	12	72	5

1 Različite domene rangiraju se silaznim redoslijedom prema učestalosti „uglavnom lošijeg” odgovora.

Dob i stupanj obrazovanja uvode određene razlike u te ishode, posebno u pogledu mogućnosti zapošljavanja, strukovnog osposobljavanja i napredovanja. Kao što se može očekivati, mlade žene i općenito ženeu radnoj dobi mnogo su osjetljivije na poteškoće povezane s pristupom zapošljavanju i kvalifikacijama pri zapošljavanju; Isto vrijedi i za one koji su obrazovaniji (muškarci i žene), u usporedbi s onima koji su manje obrazovani. Mogućnosti promicanja uglavnom se smatraju diskriminirajućima na temelju stečenog obrazovanja; Starost, s druge strane, uvodi malu razliku.

Tablica 18.

Postotak ispitanika koji smatraju da je trenutna situacija žena lošija od situacije muškaraca prema spolu, spolu i stupnju obrazovanja

(Zajedno Zajednica)

	Muškarci			žene			Razina obrazovanja		
	-25	25/54	55+	-25	25/54	55+	Niska razina	Tužbeni razlog	Visoka
1. Plaća	61 %	59 %	54 %	63 %	63 %	54 %	56 %	64 %	64 %
2. Mogućnosti za promaknuće	51	55	45	56	55	48	47	58	61
3. Mogućnost pronalaženja posla	49	47	41	57	49	38	40	50	61
4. Sigurnost radnih mjesta	38	41	37	50	49	39	39	47	48
5. Radni uvjeti	34	37	34	40	40	32	34	38	40
6. Strukovno osposobljavanje	33	29	23	33	26	16	21	31	37
7. Mogućnost studiranja	14	10	9	15	12	10	10	12	14

Ako su, kao što smo upravo vidjeli, razlike između dva spola iznenađujuće male, razlike između zemalja su znatne.

Prosječan postotak „manje dobrih” odgovorana sedam stavki najviši je u Francuskoj i Njemačkoj, nakon kojih slijedi Irska (52, 46 i 42 %), a najniži je u Luksemburgu (22 %).

Kad je riječ o rangiranju zemalja za tri najčešće navedena područja diljem EU-a, Irska je predvodnica za dva od njih: mogućnosti za plaće i napredovanje, dok je Italija na pretposljednem ili posljednjem mjestu zaista dva mjesta.

Kako se može objasniti da je u tim dvjema zemljama, Irskoj i Italiji, gdje javnost pridaje veliku važnost problemu statusa žena, koje su zemlje s određenim zajedničkim obilježjima (niži gospodarski razvoj, relativno niska proizvodnja po glavi stanovnika, katolička tradicija), percepcija diskriminacije žena toliko različita? Objašnjenje može doći samo iz povijesnih i kulturnih utjecaja koje trpi svaka od ove dvije zemlje, problem u kojem ćemo naći više.

Tablica 19.

Glavna područja diskriminacije žena

(rangirano prema rangu, u svakom pays, prema učestalosti odgovora)¹

Francuska (52 %)	Njemačka (46%)	Irska (42 %)
1.Salary(77%)	1.Plaća(75%)	1. Plaća (78 %)
2.Pronaći posao(77%)	2.Promicanje(64 %)	2. Promocija (67 %)
3.Promicanje(77%)	3.Pronaći posao (52%)	3. Sigurnost zapošljavanja (48 %)
4.Radni uvjeti(77%)	4.Sigurnost zapošljavanja (50%)	4. Naći posao (45 %)
5.Sigurnost zapošljavanja(77%)	5.Radni uvjeti(43%)	5 Radni uvjeti (24 %)
6.Vokacijsko osposobljavanje(77%)	6.Vokacijsko osposobljavanje(30 %)	6. Strukovno osposobljavanje (19 %)
7.Studije(77%)	7.Studije(12%)	7. Studije (11%)
Danmark (36%)	Belgija (34 %)	I t a l i a (32%)
1.Promocija (53%)	1.Plaća(51%)	1. Plaća (41 %)
2.Plaća(52 %)	2.Promicanje(44%)	2. Sigurnost zapošljavanja (37 %)
3.Pronaći posao (38%)	3.Sigurnost zapošljavanja(40%)	2. Naći posao (37%)
4.Radni uvjeti (35%)	4.Pronaći posao (38%)	4. Radni uvjeti(36 %)
5.Sigurnost zapošljavanja (34%)	5.Radni uvjeti(33 %)	5. Promocija (34%)
6.Vokacijsko osposobljavanje (23%)	6.Vokacijsko osposobljavanje(18 %)	6 Strukovno osposobljavanje (25 %)
7.Studije(14 %)	7.Studije(12%)	7. Studije (11%)
Nederland (31 %)	Ujedinjena Kraljevina (30 %)	Luksemburg (22 %)
1.Promocija(49%)	1.Promocija(49%)	1. Plaća (40 %)
2.Plaća(45 %)	2.Salary(48%)	2. Sigurnost zapošljavanja (35 %)
3.Sigurnost zapošljavanja (36%)	3.Pronaći posao (38%)	3. Promocija (34%)
4.Pronaći posao (34%)	4.Sigurnost zapošljavanja (34%)	4 Radni uvjeti (24 %)
5.Radni uvjeti(27%)	5.Vokacijsko osposobljavanje(16%)	5. Naći posao (24 %)
6.Vokacijsko osposobljavanje(17 %)	6.Radni uvjeti(15%)	6. Strukovno osposobljavanje (20 %)
7.Studije(10%)	7.Studije(10%)	7. Studije (12 %)

1 Zemlje se rangiraju prema prosjecima odgovora „loše situacije” na sedam stavki; ti prosječni postotci navode se pored naziva zemlje.

Rod, dob i stupanj obrazovanja razlikuju se u svakoj zemlji i u Zajednici u cjelini: mlade žene i obrazovane osobe češće izražavaju mišljenje da je položaj žena lošiji od položaja muškaraca u pogledu mogućnosti ponovnog otvaranja radnih mjesta, strukovnog osposobljavanja i mogućnosti napredovanja. Mogućnost studiranja ne čini se problemom, bez obzira na dob ili razinu obrazovanja, iako su mladi francuski muškarci i žene češće kritični prema tome nego njihovi stariji. Diskriminacija u plaćama široko se osjeća svugdje, ali posebno kod mladih belgijskih, nizozemskih i britanskih žena.

Kategorije ispitanika koji općenito izražavaju najveći udio mišljenja da su žene diskriminirane su sljedeće:

1. Kad je riječ o plaći:

Irske žene mlađe od 25 godina 86%

Francuzi mlađi od 25 godina 84%

2 ... Što se tiče mogućnosti promocije:

Njemačke žene mlađe od 25 godina 77%

Andski Irls oba spola s visokom razinom obrazovanja 74%

3. U pogledu mogućnosti pronalaženja posla:

Francuskinje mlađe od 25 godina 78%

Francuski muškarci i žene s visokom razinom obrazovanja 74%

III Težnje žena i muškaraca da ublaže razlike u društvenim ulogama

Muškarci i žene stoga su u velikoj mjeri svjesni (u prosjeku više od tri od deset osoba u Zajednici u cjelini) da je manje vjerojatno da će žene uspjeti u životu nego muškarci. Muškarci i žene još se više slažu (pet do šest od deset osoba) da se prema ženama postupa manje nego prema muškarcima u pogledu pristupa radu, napredovanja na radnom mjestu i, prije svega, naknade za rad. Koje su težnje oba spola za transformacijom društva u ovom području? Želi li većina da bude sve manje i manje razlika? Jesu li žene koje tvrde da je sve manje razlika ispravno ili pogrešno? Koje su odgovarajuće slike muškaraca i žena u nekim tipičnim situacijama svakodnevnog života?

1. Što većina želi?

„Vjerujete li da većina žena želi da postoji sve manje razlika između uloge muškaraca i uloge žena u društvu?”

„Vjerujete li da većina muškaraca želi sve manje razlika između uloge muškaraca i uloge žena u društvu?”

Sedam od deset muškaraca i sedam žena diljem Zajednice smatra da većina žena želi vidjeti sve manje razlika; mlade se žene malo snažnije izražavaju (81 %). S druge strane, samo tri muškarca i dvije žene u deset smatraju da većina muškaraca želi istu stvar, s malom razlikom prema dobi. Drugim riječima, nešto više nego dvostruko više muškaraca i tri i pol puta više žena misli da žene, a ne muškarci, žele da se razlike ublaže. Žene su stoga skeptičnije od muškaraca, ali oba spola su prilično lucidna: na situaciju koja pogoduje skupini društva mnogo rjeđe utječu oni koji od nje imaju koristi nego oni koji su njezine žrtve.

Tablica 20.

Opće težnje žena i muškaraca za ublažavanjem rodnihiobrazovnih razlika

(Zajedno Zajednica)

Većina žena želi vidjeti sve manje razlika	Muškarci				žene				Razina obrazovanja		
	Ukupn o	-25	25/54	55+	Ukupn o	-25	25/54	55+	Niska razina	Tužben i razlog	Visoka
Da	74 %	76 %	75 %	70 %	73 %	81 %	76 %	63 %	73 %	74 %	71 %
Ne	16	16	16	14	17	12	17	19	15	17	22
Neodgovoreno	11	8	9	15	10	7	7	18	12	9	7

Većina muškaraca želi vidjeti sve manje i manje razlika

Da	34	38	34	32	21	26	22	17	28	28	26
Ne	52	49	53	51	61	63	62	57	54	59	62
Neodgovoreno	14	13	13	17	18	11	15	26	18	13	12

Na razini zemlje, disperzija m oyenneodgovora je nešto velika s obzirom na pitanje o stavovima žena: Italija, Irska i Francuska oba spola vjerojatnije vjeruju da većina žena želi vidjeti sve manje i manje razlika. To mišljenje najčešće izražavaju žene iz Francuske (84 %), a posebno mlade žene iz Francuske (90 %).

Kada je riječ o pitanju o stavu muškaraca, na prvom mjestu su irski i luksemburški muškarci oba spola, a posebno irski muškarci stariji od 25 godina (52 %).

Ti su podaci sažeti u sljedećoj tablici, iz koje se mogu izvući dodatne informacije usporedbomdvaju s dva odgovora na pitanje o stavukoji se pripisuje ženama i o stavu koji se pripisuje muškarcima: u Italiji iFrancuskoj, među ženama, najveća je razlika između izraženih mišljenja o stavovima muškaraca i žena, tj. žene imaju najmanje iluzija:

	talijanski	Francuskinje
Većina žena želi vidjeti sve manje razlika	79 %	84 %
Većina muškaraca želi vidjeti sve manje i manje razlika	20 %	25 %
Razlika	59	59

Tablica 21.

Opće težnje žena i muškaraca za ublažavanjem razlika

(Odgovori „da postoji sve manje razlika“, pays)

	Većina žena želi vidjeti sve manje razlika			Većina muškaraca želi vidjeti sve manje i manje razlika		
	H + F	H	F	H + F	H	F
Italia	80 %	32 %	79 %	24 %	28 %	20 %
Irska	80	50	81	40	51	31
Francuska	79	75	84	33	43	25
Belgija/Belgija	74	76	73	32	41	25
Deutschland	74	76	72	25	32	19
Luksemburg	66	66	67	37	40	33
Nederland	66	67	64	27	35	20
Ujedinjena Kraljevina	64	64	63	26	32	21
Danmark	51	51	53	30	39	23
Zajednica ¹	73	74	73	28	34	21

---

1 Ponderirani prosjek

2. Feminizam

„Što smatrate ispravnim ili pogrešnim za žene koje tvrde da postoje sve manje razlika između uloga muškaraca i žena u društvu?”

Gotovo sedam od deset osoba u cijeloj Zajednici općenito se slaže s ciljevima žena koje tvrde da postoje sve manje razlika.¹ Stavovi muškaraca i žena su vrlo bliski. Kao i kod većine prethodnih pitanja, žene su svjesnije problema od žena u dobi od 55 i više godina. U manjoj mjeri važnu ulogu ima i obrazovno postignuće.

---

¹ Treba napomenuti da su se u velikoj mjeri podržali opći ciljevi pokreta u pogledu ublažavanja ili ukidanja razlika između društvenih uloga muškaraca i žena. Budući da to pitanje nije postavljeno, nije moguće ekstrapolirati to odobrenje na posebna djelovanja takvih i feminističkih pokreta ili čak, kao što će se vidjeti u nastavku, na vrlo duboke promjene u ponašanju.

Tablica 22.

Stavovi prema "feminizmu" po spolu, spolui obrazovnoj razini
(Zajedno Zajednica)

	Muškarci				žene				Razina obrazovanja		
	Ukupno	-25	25/54	55+	Ukupno	-25	25/54	55+	Niska razina	Tužbe ni razlog	Visoka
Žene koje zahtijevaju sve manje i manje razlika:											
- u pravu su	65 %	69 %	69 %	58 %	67 %	74 %	70 %	56 %	62 %	70 %	76 %
- pogriješili su	23	18	22	28	20	15	20	23	23	20	17
Neodgovoreno	12	13	9	14	13	11	10	21	15	10	7

Raspodjela odgovora među zemljama vrlo je slična raspodjeli odgovora na pitanje o težnjama za ublažavanjem razlika u ulogama spolova: Francuska, Italija i Irska ponovno su zemlje kojima se problem najviše mobilizira, dok su Nizozemska, Ujedinjena Kraljevina i Danska tri zemlje u kojima se čini da se problem ne pojavljuje - ili se ne osjeća - s istom akutnošću. Međutim, svugdje većina ispitanika, odnosno muškarci i žene, smatra da žene imaju pravo zahtijevati da se razlike između muških i ženskih uloga ublaže (ili uklone).

Činjenica da pojedinac ili skupina ne osjećaju problem subjektivno ne znači da se on ne pojavljuje objektivno. No, činjenica da se agregacija osjeća ipak je dobar pokazatelj kako pojedinci i skupine percipiraju žive situacije, uključujući društvene diskurse koji ih opisuju.

Nema sumnje da će ta težnja za promjenom s vremenom postati jača. Nedostaju nam točke usporedbe u Europi u prošlosti, ali imamo točke usporedbe u Sjedinjenim Američkim Državama, gdje je isto pitanje postavljeno 1971., 1972. i 1975.: Posljednjih godina mnogo se govorilo o promjeni statusa žena u današnjem društvu. Općenito, slažete li se s naporima za jačanje i promjenu položaja žena u društvu?"

Evo odgovora:

	1971	1972	1975
	%	%	%
U korist	42	48	59
Protiviti se	41	36	28
Neizvjesnost	17	16	13

Stoga se čini da u većini zemalja Zajednice „ženski pokret” ima još veću potporu među stanovništvom Sjedinjenih Američkih Država. Druga razlika je u tome što su u SAD-u muškarci više zapokret (63 % za i 24 % protiv) nego žene (55 i 32 %).¹

¹ Istraživanje Harris. travanj 1975. Vidjeti trenutno mišljenje, sv. III., 7. srpnja 1975.

Tablica 23.

Stavovi prema „feminizmu” prema spolu i rodu

(Po pays)¹

Žene koje traže sve manje razlika su u pravu

	Ukupno	Muškarci			Ukupno	žene		
		-25	25/54	55+		-25	25/54	55+
Francuska	77 %	75%	80%	74 %	75 %	81 %	80%	59%
Italija	65	75	69	52	73	79	74	64
Irska	65	59	67	64	72	77	75	62
Belgija/Belgija	69	78	72	55	66	80	68	55
Deutschland	63	71	66	56	69	73	72	63
Luksemburg	60	65	62	52	62	84	64	48
Nederland	65	69	68	57	56	67	56	52
Ujedinjena Kraljevina	59	53	63	53	56	67	60	43
Danmark	49	54	54	41	48	56	52	37
Zajednica ²	65	69	69	58	67	74	70	56

1 Zemlje se rangiraju silaznim redoslijedom prema postocima pogodaka za svaku zemlju (muškarci i žene).

2 Ponderirani prosjek.

3. Tri mjesta u svakodnevnom životu

„Sada postoji niz situacija s kojima se možete susresti u svakodnevnom životu. Biste li to osobno smatrali normalnim ili ne normalnim:

A. Qužena izlazi bez muža u večernjim satima nasastanak?

B. Da žena potiče svog muža da promijeni posao jer joj se nudi bolja situacija u regiji koja nije ona u kojoj živi?

C. Da roditelji koji mogu platiti obrazovanje samo jednom od svoje djece odlučuju u korist djevojčice ako ona radi bolje u školi od dječaka? »

U Zajednici kao cjelini, sedam od deset ljudi (muškaraca ili žena, bez značajne razlike) smatra da je normalno da žena izađe bez muža navečer, a šest od deset za roditelje da odluče da djevojčica nastavi obrazovanje ako uspije bolje od dječaka. S druge strane, samo tri od deset osoba obično bi smatralo da je profesionalna karijera žene veća od karijere muža. Kad je riječ o odabiru boravišta, postoji podjaka ente, i mag odgovarajućih uloga, što znači da se profesija udane žene smatra sekundarnom u kućanstvu (čak i ako „dodatna“ plaća nije zanemariva). Ovaj mag je zajednički oba spola, ali se razlikuje ovisno o zemlji, dobi i razini obrazovanja.

Način na koji žena može izaći noću bez muža prihvaćen je kao normalan za osam ili devet od deset osoba u Irskoj (94 %), Ujedinjenoj Kraljevini (85 %), Danskoj (82 %), Francuskoj i Nizozemskoj (76 %); samo su Italija (58 %) i Luksemburg (57 %) znatno neuspješni. Dob i, u manjoj mjeri, stupanj obrazovanja najčešći su u Italiji, Belgiji i Njemačkoj. Šest ili sedam od deset osoba u Njemačkoj (68 %), Francuskoj (67 %), Italiji i Danskoj (63 %) smatra normalnim to što roditelji odlučuju u korist djevojčice, a ne dječaka; ali samo četiri od deset osoba u Luksemburgu (38 %). Postoje određene razlike ovisno o dobi žena u Belgiji i Nizozemskoj te prema razini obrazovanja u Belgiji i Ujedinjenoj Kraljevini.

Naposlijetku, činjenica da žena potiče supruga da promijeni posao smatra se normalnom za samo dvije do tri od deset osoba, osim u Francuskoj (35 %) i Italiji (48 %).

Značenje tih odgovora može se dovesti u pitanje u svakoj od zemalja. Irska je na prvom mjestu, a Italija na drugom mjestu za stavku „izlazak navečer bez muža”; Italija je na prvom mjestu, a Irska na posljednjem mjestu za stavku „promjena radnih mjesta ako žene pronađu bolji položaj”.

Ne može se pozivati na činjenicu da su Talijani vjerojatno suosjećajni s problemima migracija, jer i Irski također imaju to iskustvo.

Trebamo li sumnjati u iskrenost određenih odgovora? U cijeloj ovoj istrazi nema ničega što bi poduprlo slučaj. I dok u nekim zemljama (Danska, Luksemburg) gotovo 30 % ispitanika ne odgovara na pitanje, Talijani i Irski reagiraju željno, ali na različite načine.¹

Podsjetimo, u ovoj fazi analize, da se čini da je irski narod općenito otvoreniji za društvene promjene, čiji je razvoj statusa žena važan aspekt, nego što se moglo očekivati.

---

¹ Često je teško protumačiti odgovore koji se odnose na stav s obzirom na hipotetsku situaciju. Neki mogu odgovoriti stvarno zamišljajući situaciju, dok drugi mogu dati sebi dobru savjest i izgledati dobro izražavajući normativni odgovor, bez osjećaja uključenosti.

Tablica 24.

Muškarci i žene suočavaju se s tri situacije svakodnevnog života ovisno o spolu
(Zajedno Zajednica)

	Smatra se:		bez odgovora
	normalno	Nije normalno	
... da žena izlazi bez muža u večernjim satima kako bi prisustvovala sastanku	71%	24%	5,00 %
Muškarci	70	25	5
žene	72	23	5
...da roditelji koji mogu platiti obrazovanje samo jednom od svoje djece odlučuju u korist djevojke ako je ona bolja u školi od dječaka	61	29	10
Muškarci	61	29	10
žene	61	28	11
Žena potiče muža da promijeni posao jer joj se nudi bolja situacija u regiji različitoj od one u kojoj živi.	31	55	14
Muškarci	32	55	13
žene	30	55	15

Posebno istraživanje Eurobarometra o ženama i muškarcima u Europi – svibanj 1975.

Tablica 25.

Muškarci i žene suočavaju se s trima aspektima svakodnevnog života koji se smatraju normalnima ovisno o spolu, spolu i stupnju obrazovanja.¹

(Po pays)

	Muškarci				žene				Razina obrazovanja		
	Ukupno	-25	25/54	55+	Ukupno	-25	25/54	55+	Niska razina	Tužbeni razlog	Visoka
„da žena navečer izađe bez muža“											
Irska	93%	93%	94 %	94%	96%	98%	95%	93%	92%	96%	96%
Kraljevstvo Irske	85	84	89	78	84	81	89	79	90	90	81
Danmark	80	87	82	72	85	94	89	73	78	87	90
Francuska	76	83	78	69	76	70	83	59	67	77	88
Nederland	75	75	80	66	76	88	81	62	69	84	86
Deutschland	59	62	64	51	65	75	73	46	57	66	77
Belgija/Belgija	64	78	69	49	59	83	63	40	47	67	86
Italia	57	79	60	38	60	77	63	37	49	66	81
Luksemburg	60	73	62	50	53	72	51	48	53	69	47
Zajednica ²	70	79	73	59	72	78	77	57	64	76	84
da roditelji odlučuju u korist djevojke											
Deutschland	67%	81 %	68%	63%	68%	69 %	74%	58%	65%.	69%	77 %
Francuska	67	67	65	71	66	60	68	68	63	68	71
Italia	64	63	68	58	65	72	63	61	62	68	69
Danmark	59	55	62	57	67	62	73	58	60	66	68
Irska	56	47	57	60	54	55	55	51	54	54	59
Kraljevstvo Irske	50	56	49	49	53	48	66	44	49	53	66
Nederland	50	46	52	48	48	59	49	39	46	52	55
Belgija/Belgija	51	54	53	44	46	57	47	36	39	51	62
Luksemburg	36	54	32	34	40	40	44	33	43	44	26
Zajednica	61	64	62	59	61	62	65	54	58	63	70
	Muškarci				žene				Razina obrazovanja		
	Ukupno	-25	25/54	55+	Ukupno	-25	25/54	55+	Niska razina	Tužbeni razlog	Visoka
„da žena potiče muža da promijeni posao“											
Italia	48%	56%	51%.	40%	50%	57%	51%	38%	47%	53%.	53%,
Deutschland	32	44	33	26	38	45	42	27	33	34	48
Francuska	35	42	35	29	31	29	34	23	30	33	38
Belgija/Belgija	27	40	24	22	21	30	23	13	20	23	36
Danmark	24	36	25	16	21	35	23	12	19	26	35
Nederland	15	29	21	19	14	20	14	12	15	19	29
Luksemburg	21	15	17	25	14	.	16	19	18	14	16
Kraljevstvo Irske	19	24	17	20	13	24	13	7	14	19	24
Irska	17	16	14	16	10	14	10	6	10	14	15

1 Zemlje se za svaku stavku rangiraju silaznim redoslijedom prema postocima „uobičajenih“ odgovora.

2 Ponderirani prosjek

Posebno istraživanje Eurobarometra o ženama i muškarcima u Europi – svibanj 1975.

Zajednica	32	41	32	28	30	38	33	21	29	30	41

IV Odgovarajući i recipročni stavovi žena i muškaraca prema profesionalnom radu

Kako je prethodno navedeno, jedan od glavnih uzroka koji se pripisuje činjenici da je manje vjerojatno da će žene uspjeti u životu nego muškarci jesu, odmah nakon obiteljskih obveza i stavova muškaraca, navike u radnom životu. S druge strane, utvrđeno je da i muškarcii žene uvelike osjećaju diskriminaciju žena u područjima povezanim s radnim životom: plaće, napredovanja, pristupa zapošljavanju, sigurnosti radnog mjesta itd.

U ovom istraživanju postavljeno je nekoliko pitanja kako bi se istodobno produbili stavovi žena i muškaraca prema profesionalnom radu, kao i stavovi koje muškarci pripisuju ženama, i obrnuto, u tom pogledu.

Redoslijed pitanja bio je sljedeći:

Za sve

Radite li u punom radnom vremenu (najmanje 30 sati tjedno) ili u nepunom radnom vremenu (od 8 do 29 sati tjedno)? Ako ne, jeste li zaposleni ili u mirovini?

Si DA: „Uopće, jeste li zadovoljni ili niste zadovoljni svojim radom? Možete li mi na ovoj ljestvici reći kolikoste jojtisfait(e) ili nenjezin tisfait(e)?”

Je li vaš bračni drug u punom radnom vremenu (...)?

- ako DA: Prema vašem mišljenju, je li vaš bračni drug zadovoljan ili nije zadovoljan svojim radom ...? ¹

---

¹ Pitanja koja su postavili muškarci i žene strogo su simetrična, osim što se – u slučaju ankete koja je uglavnom bila usmjerena na status žena – nije smatralo potrebnim istražiti preferencije muškaraca za vlastiti rad ili preferencije žena za rad njihovih bračnih drugova.

Za muškarce

„Kad biste imali izbor, što biste željeli: bavi li se vaša supruga profesionalnom djelatnošću?”

„A vaša supruga, što bi po vašem mišljenju radijeda ima izbor: obavljaju profesionalnu djelatnost ili ne obavljaju profesionalnu djelatnost?”

Ženama

Akoste imali izbor, što biste radije: obavljali profesionalnu djelatnost ili ne?”

„Prema vašem mišljenju, što bi vaš suprug preferirao: obavljate li profesionalnu djelatnost ili ne?”

1. Zapošljavanje i nezaposlenost

Prije detaljnog razmatranja stavova prema radu, nije bez interesa predstaviti neke informacije o zapošljavanju muškaraca i žena diljem Zajedniceu svibnju 1975.¹

U Zajednici u cjelini sedam od deset muškaraca (70 %) i četiri od deset žena (38 %) zaposleno je na plaćenim radnim mjestima: radno vrijeme (66 i 26 %) ili nepuno radno vrijeme (4 i 12 %). Drugim riječima, od 100 osoba koje „rade”, u zdravom smislu te riječi, ima 63 muškarca i 37 žena.

---

¹ Te su informacije, uzimajući u obzir broj anketiranog osoblja u svakoj zemlji, indikativne; ni na koji način ne mogu zamijeniti statističke podatke koje je objavila Europska komisija, posebno u svojem „Izlaganju o razvoju socijalne situacije u Zajednici 1974.” Bruxelles – Luxembourg, ožujak 1975.

Tablica 26.

Zaposlenost i nezaposlenost stanovništva u cjelini prema spolu, spolui stupnju obrazovanja
(Zajedno Zajednica)

	Ukupno	Muškarci			Ukupno	žene			Razina obrazovanja		
		-25	25/54	55+		-25	25/54	55+	Niska razina	Tužbeni razlog	Visoka
Aktivnost u punom radnom vremenu	66	54	90	33	26	38	31	9	42	54	44
Rad na nepuno radno vrijeme	4	2	4	4	12	9	15	8	9	7	8
Nezaposleni	3	7	2	2	5	8	5	1	3	5	3
U mirovini	18	-	1	55	15		2	51	22	11	7
Bez plaćenog zaposlenja	8	35	2	5	40	43	45	30	23	22	37
Neodgovoreno	1	2	1	1	2	2	2	1	1	1	1
Ukupno	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Još su zanimljiviji podaci o strukturi radne snage, uključujući nezaposlene:

1° Ženska radna snaga (uključujući nezaposlene) čini oko 39 % ukupne radne snage.

Budući da se ukupni uzorak sastoji od 48 % muškaraca i 52 % žena, zaposlenost muškaraca iznosi 73 % muške populacije, a zaposlenost žena 43 % ženske populacije, stopa zaposlenosti žena stoga iznosi:

$$\frac{\frac{52 \times 43}{100}}{\frac{52 \times 43}{100} + \frac{48 \times 73}{100}}$$

Taj je rezultat nešto veći od onoga koji je u proljeće 1973. dobio Statistički ured Zajednica za stanovništvo u dobi od 14 i više godina (34 %). Vidjeti „Istraživanje o radnoj snazi na uzorku” Eurostat 1/1975, str. 654.

Stopa nezaposlenosti viša je među "aktivnim" ženama (11 %) nego među zaposlenim muškarcima (4 %), a viša među mladim ženama (15 %) nego među mladim muškarcima (11 %). Od stotinu mladih (u dobi od 15 do 25 godina) koji nisu „bez plaćenog zaposlenja” njih 13 je nezaposleno, uključujući osam žena i pet muškaraca.

3 ° Rad na nepuno radno vrijeme uglavnom je ženska aktivnost (tri od četiri žene rade na nepuno radno vrijeme) i aktivnost koju češće prakticiraju žene u višoj dobnoj skupini.

Tablica 27.

Aktivnost i nezaposlenost radne snage¹ prema spolu, spolu i stupnju obrazovanja
(Zajedno Zajednica)

	Muškarci				žene				Razina obrazovanja		
	Ukupn o	-25	25/54	55+	Ukupn o	-25	25/54	55+	Niska razina	Tužbe ni razlog	Visoka
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Aktivnost u punom radnom vremenu	91	85	94	84	61	69	61	50	78	82	81
Rad na nepuno radno vrijeme	5	4	4	11	28	16	29	44	16	10	14
Nezaposleni	4	11	2	5	11	15	10	6	6	8	5
Ukupno	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
% ukupnog stanovništva	73 %	63 %	96 %	39 %	43 %	55 %	51 %	18 %	54 %	66 %	55 %

¹ Radna snaga uključuje osobe koje se bave plaćenim zaposlenjem ili koje su nezaposlene.

2. Zadovoljstvo vlastitim radom

Diljem Zajednice, nešto više od polovice anketiranih vrlo je zadovoljno svojim radom, 46% je vrlo zadovoljno svojim radom, 6% je vrlo zadovoljno, a 47% je umjereno zadovoljno.¹ Žene su nešto manje zadovoljne svojim radom od muškaraca (prosječni rezultat 6,75 naspram 7,03).

Dob uvodi malu razliku u muškaraca, ali starije žene (15-24 godine) su nešto manje pogođene svojim radom od starijih žena.

Osobe oba spola sa srednjom ili visokom razinom obrazovanja imaju nešto veću vjerojatnost osoba sa slabijim obrazovanjem;

Čini se da veličina aglomeracije boravišta ne utječe znatno na zadovoljstvo poslom; Međutim, postoji mala tendencija prema većem zadovoljstvu poslom u gradovima.

Analiza po društveno-profesionalnim kategorijama pokazuje da su, općenitogovoreći, viši rukovoditelji i članovi slobodnih zanimanja mnogo zadovoljniji od ostalih kategorija stanovništva da su poljoprivrednici još manje zadovoljni od radnika.

S druge strane, veličina objekta u kojem se radi nije nimalo povezana sa zadovoljstvom, osim u malim objektima (manje od 50 zaposlenika), odnosno u masi poljoprivrednih, trgovačkih i obrtničkih gospodarstava, zadovoljstvo je manje nego u srednjim objektima, pa čak i u velikima.

---

¹ Ispitanici su morali prijaviti razinu zadovoljstva na ljestvici od 0 do 10. Za prikaz rezultata odgovori su podijeljeni u tri kategorije: Visoko zadovoljstvo za rezultate u rasponu od 10 do 8, prosječno zadovoljstvo od 7 do 3, nisko zadovoljstvo od 2 do 0.

Tablica 28.

Zadovoljstvo vlastitim radom prema spolu, spolu, obrazovnoj razini i vrsti staništa

(Zajednica u cjelini: osobe koje obavljaju plaćenu djelatnost¹)

		Snažan (rezultati od 8 do 10)	Prosjek (rezultati od 3 do 7)	Niska (rezultati od 0 do 2)	Prosječna ocjena ²
Zajedno		46%	47 %	6 %	6,93
Muškarci		49	45	5	7,03
Od čega:	15 do 24 godine	46	44	8	6,6
	25 do 54 godine	50	44	4	7,11
	55 godina i više	46	47	7	6,97
žene		42	50	7	6,75
Od čega:	15 do 24 godine	39	53	8	6,48
	25 do 54 godine	43	49	7	6,77
	55 godina i više	45	48	5	7,16
Razina obrazovanja:					
	niska	43	51	5	6,83
	- prosjek	50	42	6	7,08
	visoka	50	43	7	6,95
Stanovanje:					
	selo	48	46	5	7,08
	Mali grad	47	45	7	6,86
	veliki grad	43	50	6	6,82

1 Nisu uključeni postotci neodgovora (0,6 % za sve uključene osobe, tj. u plaćenom zaposlenju).

2 Ponderirani prosjek postotaka koji odgovaraju svakoj ocjeni: 10. 9, 8....0. Središnja točka je rezultat 5.

Tablica 29.

Zadovoljstvo vlastitim radom prema zanimanju ispitanika

(Zajedno Zajednica; osobe koje obavljaju plaćenu djelatnost)

	Snažan (rezultati od 8 do 10)	Prosjeak (rezultati od 3 do 7)	Niska (rezultati od 0 do 2)	Prosječna ocjena
Zajedno	46%	47%	6%	6,93
Viši rukovoditelji	65	32	2	7,86
Slobodna zanimanja	67	27	4	7,55
Zaposlenici, srednji rukovoditelji, državni službenici	49	44	6	7,06
trgovci, obrtnici (patroni)	45	49	6	6,94
Radnici	42	50	7	6,66
Poljoprivrednici, ribarski šefovi	42	52	4	5,66

Zadovoljstvo vlastitim radom u skladu s veličinom poslovne jedinice u kojoj tuženikradi

(Zajedno Zajednica; osobe koje obavljaju plaćenu djelatnost)

	Snažan (rezultati od 8 do 10)	Prosjeak (rezultati od 3 do 7)	Niska (rezultati od 0 do 2)	Prosječna ocjena
Zajedno	46%	47%	6%	6,93
Manje od 5 zaposlenih	43	49	7	5,14
5 do 50 zaposlenika	46	48	5	7,01
51 do 500 zaposlenika	51	44	4	7,11
Više od 500 zaposlenika	52	41	7	6,98

Kao što smo vidjeli, na zadovoljstvo vlastitim radom slabo utječu varijable koje odgovaraju osobnoj situaciji ispitanika (rod, dob, razina obrazovanja, stanovanje), osim profesionalne djelatnosti. Razlika između prosječnih ocjena zadovoljstva viših rukovoditelja i poljoprivrednika u Zajednici u cjelini iznosi 2,20.

Naprotiv, nacionalno članstvo uvodi puno var iation. Kao da osjećaj zadovoljstva, uključujući zadovoljstvo vlastitim radom, u velikoj mjeri ovisi o društveno-kulturnoj klimi u kojoj čovjek živi.

Gledajući rezultate po zemljama, vidimo da postoji gotovo jednaka razlika između prosječnih razina zadovoljstva Danaca i Talijanaka i između viših rukovoditelja i poljoprivrednika. Prostor na nacionalnoj razini i, kao što je već dokazano u drugim djelima, na regionalnoj razini snažno određuje način na koji se percipiraju objektivne situacije.¹

Srednja vrijednost atenuacije rada

(po zemlji; osobe uplaćenom radnom odnosu)

1. Danmark	8,34
2. Irska	8,16
3. Belgija/Belgija	7,94
4. Luksemburg	7,82
5. Nederland	7,62
6. Ujedinjena Kraljevina	7,18
7. Deutschland	6,93
Prosjeak Zajednice	6,93
8. Francuska	6,62
9. Italia	6,34

Kao što se može vidjeti, na vrhu su sve „male” zemlje Zajednice, nakon čega slijede Ujedinjena Kraljevina i Njemačka, dok su Francuska i Italija na dnu.

1 Vidjeti „Zadovoljstvo i nezadovoljstvo životnim uvjetima u državama članicama Europske zajednice”. Komisija Europskih zajednica, lipanj 1974., str. 65-66.

Spol, kao tel, nije značajna varijabla; osim u Njemačkoj, gdje su žene znatno manje zadovoljne svojim radom od muškaraca.

S druge strane, diskriminira relativno malo, a tumačenje razlika je nejasno. Što se tiče muškaraca, može se vidjeti da su u Danskoj i Ujedinjenoj Kraljevini starije osobe znatno manje zadovoljne svojim radom, dok se u Francuskoj zadovoljstvo povećava s dobi. Kad je riječ o ženama, dob je jasno prisutna u Irskoj i Ujedinjenoj Kraljevini; Starije žene su najzadovoljnije svojim radom.

Razina obrazovanja u području iscrimijacije znatno viša u Ujedinjenoj Kraljevini i Belgiji: Što je viša razina, to je veće zadovoljstvo poslom.

Tablica 31.

Postotak osoba u plaćenom radnom odnosu koje izražavaju visok stupanj slabljenja u svojem radu prema spolu, spolu i stupnju obrazovanja

(Preusmjereno sa Plaćas)¹

	Ukupno	Muškarci			Ukupno	žene			Razina obrazovanja		
		-25	25/54	55+		-25	25/54	55+	Niska razina	Tužben i razlog	Visoka
Danmark	71%	79 %	73%	61%	69%	61%	72%	53%	65%	77%	73
Irska	69	60	73	68	69	70	61	88	66	72	75
Belgija/Belgija	68	69	66	74	69	60	73	67	64	57	79
Luksemburg	57	pm	pm	pm	62	pm	pm	pm	pm	pm	pm
Nederland	58	56	58	61	60	59	61	57	55	61	64
Ujedinjena Kraljevina	54	55	58	41	50	42	52	57	49	58	66
Deutschland	52	45	52	54	36	32	37	38	41	48	49
Francuska	43	36	43	50	39	32	41	37	41	40	46
Italija	36	31	39	28	32	36	30	37	33	40	36
Zajednica ²	49	46	50	46	42	39	43	45	43	50	50

1 Zemlje se rangiraju silaznim redoslijedom prema prosječnom rezultatu zadovoljstva.

2 Ponderirani prosjek.

3. Zadovoljstvo koje se pripisuje bračnom drugu u pogledu posla koji obavlja

Osobe na koje se to pitanje odnosi uglavnom su muškarci. Naime, ona je usmjerena na osobe koje imaju bračnog druga koji se bavi profesionalnom djelatnošću, a gore je vidljivo da samo četiri od deset žena imaju takvo zanimanje, u usporedbi sa sedam od deset muškaraca.

Diljem Zajednice, ova populacija se sastoji od 68% žena i 32% muškaraca.

Prvi zaključak, kada se uspoređuje zadovoljstvo vlastitim radom i zadovoljstvo koje se smatra zadovoljstvom bračnog druga u pogledu nečije siene, jest da su ta dva izraza vrlo bliska jedan drugome.

Za to se mogu dati dva objašnjenja, od kojih jedno pojačava drugo. Prvi je da bračni drugovi usvoje osjećaj zadovoljstva koji je izrazio jedan od njih ili projiciraju vlastiti osjećaj na drugi. Drugi je da je, kao što smo predložili, osjećaj zadovoljstva barem jednako određen psihosocijalnim karakteristikama okruženja u kojem se živi kao i objektivnim uvjetima obavljenog posla.

Međutim, ne bi bilo mudro pridavati preveliku važnost tim rezultatima. To suprosječni rezultati za svaku kategoriju, koji nam daju opće informacije o stavovima muškaraca i žena, ali nam ne dopuštaju da na razini svakog para usporedimo odgovarajuće i recipročne stavove.¹

---

¹ Metodom uzorkovanja koja se upotrebljava u anketama na uzorku zabranjuje se razgovor s članovima iste obitelji. Bilo bi tehnički moguće, naravno, intervjuirati muškarce i žene, ali istraživanje bi tada zahtijevalo mnogo veći uzorak u svakoj zemlji, kako se ne bi pristrani ukupni rezultati, a omogućuje usporedbe na razini svakog para.

Tablica 32.

Zadovoljstvo dodijeljeno bračnom drugu u odnosu na posao koji obavlja u usporedbi sa zadovoljstvom koje je izrazio bračni drug

(Prosječni rezultati. Zajednica u cjelini: osobe koje obavljaju plaćenu djelatnost)

		Podsjetnik: Odgovori žena iste dobi	Izvješće	
Zadovoljstvo koje muškarci pripisuju ženama		6,87	6,75	1,02
Od čega:	15 do 24 godine	6,88	6,48	1,06
	25 do 54 godine	6,89	6,77	1,02
	55 godina i više	6,71	7,16	0,94
		Podsjetnik: Odgovori muškaraca iste dobi		
Zadovoljstvo koje muškarci pripisuju ženama		6,98	7,03	0,99
Od čega:	15 do 24 godine	6,82	6,6	1,03
	25 do 54 godine	6,98	7,11	0,98
	55 godina i više	7,27	6,97	1,04
Zajedno		6,95	6,93	1

4. Profesionalna djelatnost žena

Moraju li žene biti zaposlene? To je jedno od pitanja o kojima se sukobljavaju „feministi” i „antifeministi”. Neke žene mogu steći neovisnost samo obavljanjem profesionalne djelatnosti; Za druge, tradicionalno mjesto žene je kod kuće. Odgovori na pitanja postavljena u ovom istraživanju omogućuju nam da prikupimo usporedimo važne informacije o tome što muškarci misle o profesionalnom radu žena, što žene misle o profesionalnom radu žena, što muškarci misle da njihove žene preferiraju i što žene misle da njihovi muževi preferiraju. Drugim riječima, pokušali smo istodobno olakšati odnos između slike o sebi i slike drugih kad je riječ o radu žena.

Započnimo ovu paralelnu igru ogledala uspoređujući što muškarci i žene misle o ženskom radu;

Ukupno 60 % ispitanih žena željelo bi, akobi imale izbor, obavljati profesionalnu djelatnost, dok bi samo 35 % muškaraca željelo da njihova supruga ima takvu aktivnost. Stoga žene iznimno cijene profesionalni rad žena, a muškarci ga obezvrijeđuju.

Na razliku između preferencija oba spola snažno utječu dob i, u manjoj mjeri, razina obrazovanja. Među mladim ženama, pa čak i među ženama u dobi od 25 do 55 godina, sedam od deset žena odlučuje se za profesionalni rad; Među mladim muškarcima (u dobi od 15 do 24 godine), većina onih koji podržavaju ženski profesionalni rad to čini.

Tablica 33.

Ženske i muške preferencije u ženskom radu

(Zajedno Zajednica)

	Muške preferencije			Ženske preferencije		
	Da njihova supruga ima profesionalnu djelatnost	Da njihova supruga nema profesionalnu djelatnost	Nema odgovora	Obavite profesionalnu djelatnost	Bez profesionalne djelatnosti	Nema odgovora
Zajedno	35%	46%	19%	60%	27%	13%
Dob						
15 – 24 godine	44	26	30	73	14	13
25 – 54 godine	38	46	16	67	26	7
55+	24	59	17	41	36	23
Razina obrazovanja						
niska	32	51	17	57	29	14
- prosjek	34	49	17	62	27	11
visoka	43	32	25	73	15	12
Profesija voditelja kućanstva						
neovisno	36	48	16	63	27	10
zaposlenik	38	45	17	67	24	9
neaktivan	27	50	23	45	33	22
Stanovnik:						
selo	35	47	18	59	26	15
Mali grad	35	48	17	63	26	11
veliki grad	34	45	21	61	28	11

U svim zemljama, žene imaju veću vjerojatnost od muškaraca da će podržati ženski profesionalni rad, ali razlika između odgovora oba spola je jakau Italiji i Njemačkoj.

Utjecaj dobi gotovo je svugdje, osim u Danskoj, u istom smjeru i snažniji u žena nego u muškaraca. Uspoređujući stavove oba spola, po dobnoj skupini, u svakoj zemlji, može se vidjeti da su razlike između muškaraca i žena najviše za Irce u dobi od 15 do 24 godine, Talijane u dobi od 15 do 24 godine i Nijemce u dobi od 25 do 54 godine.

Tablica 34.

Ženske i muške preferencije u ženskom radu

(Preusmjereno sa Plaças)¹

		Muškarci koji bi voljeli da njihove žene rade	Žene koje bi radije radile	Razlika između muškog i ženskog odgovora
Italia		42 %	76 %	34 %
	15 – 24 godine	46	84	38
	25 – 54 godine	48	81	33
	55 godina i više	32	57	25
Deutschland		26	56	30
	15 – 24 godine	42	56	30
	25 – 54 godine	27	65	38
	55 godina i više	18	35	17
Irska		36	63	27
	15 – 24 godine	38	80	42
	25 – 54 godine	42	63	21
	55 godina i više	26	48	22
Francuska		43	66	23
	15 – 24 godine	55	72	17
	25 – 54 godine	45	67	22
	55 godina i više	32	58	26
Ujedinjena Kraljevina		32	54	22
	15 – 24 godine	35	69	34
	25 – 54 godine	40	62	22
	55 godina i više	17	34	17
Belgija/Belgija		34	52	18
	15 – 24 godine	52	75	23
	25 – 54 godine	34	54	20
	55 godina i više	20	37	17
Nederland		25	41	24
	15 – 24 godine	35	63	28
	25 – 54 godine	31	46	15
	55 godina i više	14	22	8
		28	40	12
Danmark	15 – 24 godine	19	50	11
	25 – 54 godine	37	57	20
	55 godina i više	20	17	-3
Luksemburg		28	32	4
	15 – 24 godine	35	40	5
	25 – 54 godine	31	36	5
	55 godina i više	18	22	4

1 Zemlje serangiraju silaznim redoslijedom prema razlici između postotaka odgovora oba spola.

Okrenimo se sada preferencijama koje muškarci pripisuju svojim suprugama, a žene svojim muževima u pogledu obavljanja plaćene profesije od strane žena.

Ta analiza ima smisla samo ako se uzme u obzir profesionalna situacija ispitanog muškarca ili žene – jeli on „aktivan”? Je li „aktivan”? i bračnog druga¹.

Stoga se može razlikovati 12 segmenata stanovništva:

1. Aktivni muškarci s aktivnim ženama	1030
2. Aktivni muškarci s neaktivnim ženama	1440
3. Aktivni muškarci bez žena	690
4. Neaktivni muškarci s aktivnim ženama	80
5. Neaktivni muškarci s neaktivnim ženama	740
6. Neaktivni muškarci bez žena	490
7. Aktivne žene s aktivnim supružnicima	1000
8. Aktivne žene s neaktivnim supružnicima	100
9. Radnice bez supružnika	750
10. Neaktivne žene s aktivnim supružnicima	1420
11. Neaktivne žene s neaktivnim supružnicima	480
12. Neaktivne žene bez supružnika	1070

Prvi je zaključak da jasna većina žena, u braku ili izvan njega, želi raditi:

80 % žena u kućanstvu u kojem oba bračna druga rade;

75 % zaposlenih žena živi samo;

56 % žena čiji je bračni drug aktivan, ali koje same ne rade

50 % žena koje žive same i ne rade.²

S druge strane, žene su uvijek spremnije raditi nego što muškarci zamišljaju.

u kućanstvima u kojima oba bračna druga rade, dok 80 % žena radije radi, samo 63 % muškaraca smatra da njihova supruga zapravo radije radi;

- u kućanstvima u kojima rade samo muškarci 56 % žena radije bi radilo, a samo 45 % muškaraca pripisuje im tu prednost.

Treće, muškarci u svakom slučaju češće misle da žene radije (ili bi radije) radenega što žele za sebe, ali podcjenjuju važnost togsmanjenja:

---

1 Pojam „aktivan” ili „aktivan” trebalo bi tumačiti kao da se bavi plaćenim zaposlenjem (osim nezaposlenih). „Rad” ovdje ima isto značenje kao i „aktivan” ili „aktivan”.

2 U kategoriji neaktivnih žena čiji je muž neaktivan, udio pada na 37%: Većina njih su domovi koje čine starije osobe.

Posebno istraživanje Eurobarometra o ženama i muškarcima u Europi – svibanj 1975.

- u kućanstvima u kojima oba bračna druga rade, 63 % muškaraca smatra da njihova supruga preferira rad, ali samo 51 % stvarno preferira njezin rad; podcjenjuju razlike jer 80 % žena želi raditi, a 62 % smatra da njihov supružnik želi raditi za njih.

U kućanstvima u kojima rade samo muškarci, 45% muškaraca misli da bi njihova supruga željela raditi, 27% bije radije radilo, dok bi 56% žena željelo raditi, a samo 28% vjeruje da se njihovi muževi slažu.

Naposljetku, u slučajevima u kojima su zaposleni i muškarcii žene, žene podcjenjuju želju muškaraca da ostanu kod kuće:

27 % žena vjeruje da bi njihovi muževi željeli da njihove ženenerade, dok bi u stvarnosti40 % muževa željelo da njihove žene ostanu kod kuće.

Ova duga analiza sažeta je u sljedećoj tablici. Može se zaključiti da su stavovi i pretpostavke feminističkih pokreta potvrđeni u ovoj točki: velika većina zaposlenih žena želi raditi, a čak i nešto više od polovine žena čiji supružnici radei koje ne rade same; Muškarci podcjenjuju tu težnju žena, odražavajući tradicionalnu sliku domaćice koja je jače internalizirana u njima nego što žene same zamišljaju.

Tablica 35.

Odgovarajuće i recipročne preferencije žena i muškaraca u pogledu profesionalnog rada žena
(Zajedno Zajednica) ¹

	Žena preferira		Čovjek preferira	
	radni	Ne raditi	da žena radi	da žena ne radi
Kućanstva u kojima rade muškarci i žene:				
žene (1000)	80%	15%	62%	27%
Muškarci (1030)	63	27	51	40
Kućanstva u kojima muškarac radi, dok žena ne radi:				
Žene (1420)	56%	38%	28%	61%
Muškarci (1440)	45	44	27	64
Domovi u kojima ne rade ni muškarci ni žene:				
Žene (480)	37%	AT%	17%	63%
Muškarac (740)	30	51	22	62
Osobe koje žive same:				
Aktivne žene (750)	75%	11%		
Neaktivne žene (1070.)	50	26		
Aktivni muškarci (690)			36%	23%
Neaktivni muškarci (490)			38	23

¹ U svrhu pojednostavnjenja iz tablice nije izostavljeno mišljenje.

Kao što se može očekivati, na te odnosne i recipročne stavove prema profesionalnom radu žena snažno utječe dob. Kako bih ilustrirao taj nalaz, ograničit ću se na dva primjera:

- u kućanstvima u kojima rade muškarci i žene pozitivan stav žena prema radu kreće se od 87 % za žene u dobi od 15 do 24 godine do 70 % za ženestarije od 55 godina, u tim istim kućanstvima 76 % muškaraca u dobi od 15 do 24 godine smatra da njihove žene žele raditi, u usporedbi s 58 % muškaraca starijih od 55 godina; Osim toga, 58 % muškaraca u dobi od 15 do 24 godine željelo bi da njihove žene rade, u usporedbi s 40 % muškaraca u dobi od 55 i više godina.

- u kućanstvima u kojima rade samo muškarci 59 % žena u dobi od 15 do 24 godine i 50 % žena u dobi od 55 godina i više željelo bi raditi, u tim istim kućanstvima 55 % muškaraca u dobi od 15 do 24 godine i 33 % muškaraca u dobi od 55 godina i više smatra da bi njihova supruga željela raditi; 33 % muškaraca u dobi od 15 do 24 godine i 22 % muškaraca u dobi od 55 godina i više željelo bi da ona sama radi.

U sljedećoj tablici sažeto je prikazan, za svaku dobnu skupinu, jaz između onoga što žene i muškarci zapravo misle i jaz između onoga što svatko misli da drugi misli.

- U kućanstvima u kojima oba bračna druga rade sporo, razlika između onoga što žene i muškarci zapravo misle o ženskom radu (stupci A i D) otprilike je konstantna, bez obzira na dobnu skupinu: 29., 26. i 30.; na druge se načine čini da je relativna netrpeljivost muškaraca prema radu žena duboko ukorijenjena kulturna pojava. U tim istim kućanstvima razlika između onoga što muškarac smatra preferencijom svoje supruge i onoga što žena smatra preferencijom svojeg supružnika (stupci B i C) nešto je veća među starijim osobama: 5., 3. i 12.; osim potonjeg, između bračnih drugova postoji relativna harmonija slika, ako ne i dubokih stavova.

- U kućanstvima u kojima muškarci rade sami razlika u stavovima prema radu žena (stupci A i D) otprilike je konstantna u različitim dobnim skupinama: 26., 29. i 28.; To potvrđuje prethodni nalaz da su stavovi dobro ukorijenjeni, bez obzira na dob, bez obzira radi li žena ili ne. U istim kućanstvima razlika između slika (stupci B i C) izraženija je nego u kućanstvima u kojima oba bračna druga rade, osim starijih osoba: 23., 21. i 8.; Drugim riječima, u starijih osoba postoje slike koje su skladne (nepovoljne za rad žena), dok u mlađim kućanstvima žene (od kojih većina želi raditi) zamišljaju da su muškarci uglavnom nepovoljni za rad žena, zbog čega su u pravu.

Tablica 36.

Odgovarajuće i uzajamne sklonosti žena i muškaraca u pogledu profesionalnograda žena prema radnom mjestu ispitanika

(Zajedno Zajednica)

	Žena radije radi (A)	Čovjek misli da žena radije radi (B)	Žena misli da je muškarac preferira da radi (C)	Muškarac preferira da žena radi (D)
Domovi u kojima rade muškarci i žene	80 %	63 %	62 %	51 %
15 – 24 godine	87	76	71	58
25 – 54 godine	79	64	61	53
55 godina i više	70	58	46	40
Kućanstva u kojima muškarac radi, dok žena ne radi:	56 %	45 %	28 %	27 %
15 – 24 godine	59	55	32	33
25 – 54 godine	58	49	28	29
55 godina i više	50	33	25	22

Dodatna analiza provedena je, ovisno o zanimanju ispitanika, u kućanstvima u kojima oba bračna druga obavljaju profesionalnu djelatnost.

Ova analiza prvo pokazuje da u svim zanimanjima velikavećina zaposlenih žena zapravo radije radi (stupac A). S druge strane, postojeznatne razlikemeđu muškarcima: Svaki drugi radnik i velika većina poljoprivrednika željeli bi da njihove žene ne rade (stupac D).

U svim kategorijama, osim slobodnih zanimanja, muškarci podcjenjuju sklonost žena profesionalnom radu (stupci B i A).

U svim kategorijama, osim poljoprivrednika, veća jevjerojatnost da će muškarci raditi nego žene (stupci B i C).

Ti rezultati jasno pokazuju utjecaj različitih vrsta kulture na vrijednosne sustave muškaraca i žena; dvije pozadine imaju vrlo različite stavove i stavove među muškarcima i ženama: slobodna zanimanja i poljoprivrednici

U najudaljenijimdruštveno-kulturnim krugovima razlika između stavova oba spola i rada žena (stupci A i D) minimalna je; Čak će bitimalo više muškaraca u slobodnim zanimanjima koji žele da njihove žene radeza mene nego žene koje zapravo žele raditi. Naprotiv, gotovo sve zemljoradnice žele raditi, dok samo jedan od četiri zemljoradnice želi da njegova žena radi.

Što se tiče slika, (stupci B i C) u slobodnim zanimanjima ima razmjerno malo više muškaraca nego u drugim zanimanjima, osim među poljoprivrednicima, koji misle da njihove žene radije rade akopostoje samo maštovitežene. Naprotiv, među poljoprivrednicima postoji znatna i suprotna razlika između postotka muškaraca koji misle da njihova žena želi raditi i postotka žena koje ovu misao pripisuju svojoj majci. Potonja anomalija vjerojatno izražava razliku u sustavima vrijednosti u pogledu rada žena na selu, a možda i u percepciji postavljenog pitanja: poljoprivrednica (95 %) radije radi, ali je li to stvarno u poljoprivredi? - i smatra da njezin suprug preferira daradi(76 %); što se tiče poljoprivrednika, njegov sustav vrijednosti dovodi

ga do toga da vrlo često preferira da njegova supruga ne radi (tri od četiri slučaja, uključujući neodgovore) i da misli da bi radije da ne radi, a da nije poznato odnosi li se on, svjesno ili ne, na rad na poljoprivrednom gospodarstvu ili na rad izvan njega.

Tablica 37.

Odgovarajući i recipročni stavovi žena i muškaraca prema profesionalnom radu žena uzanimanji ispitanika (Zajednicau cjelini: domovi u kojima oba bračna druga rade)

	Žena radije radi (A)	Čovjek misli da žena radije radi (B)	Žena misli da je muškarac preferira da radi (C)	Muškarac preferira da žena radi (D)
Zajedno	80 %	63 %	62 %	51 %
Zanimanje ispitanika (muško ili žensko)				
Poljoprivrednik	95	40	76	24
Slobodna zanimanja	89	95	79	100
trgovac, obrtnik	80	62	59	57
Radnik	79	60	59	45
Zaposlenik	81	58	64	58
Više rukovodstvo	91	85	77	63

Za stav u poljoprivrednim krugovima prema radu žena i općenito prema društvenim transformacijama bit će potrebna daljnja istraživanja.

Kaoposljednji primjer, iu kućanstvima u kojima su samo muškarci plaćeni, može se vidjeti da su u gotovo svim zanimanjima muškarci znatno povoljniji za rad žena kada njihove žene rade nego kada to nisu: si l'on može govoriti o izborima, to je kućni izbor. Jedina iznimka je u slučaju poljoprivrednika, bez obzira na to radi li njihova supruga ili ne, samo četvrtina poljoprivrednika kaže da se zalaže za njezin rad.

Tablica 38.

Stavovi muškaraca u pogledu profesionalnog rada žena prema profesiji ispitanog muškarca
(Zajedno Zajednica)

	Dmovi u kojima rade muškarc i žene		Dmovi u kojima rade samo muškarc	
	Za	Protiv	Za	Protiv
Zajedno	51 %	40 %	27 %	64 %
Poljoprivrednik	24	65	27	61
Slobodna zanimanja	100	.	26	70
trgovac, obrtnik	57	34	24	69
Radnik	45	46	26	65
Zaposlenik	58	34	35	58
Više rukovodstvo	63	21	23	63

V. Društvenioblici koji se smatraju važnima za poboljšanje položaja žena

Društvena rasprava o statusu žena potaknula je sve zemlje u kojima se razvija na reforme i projekte reformi, od kojih su neke zakonodavne prirode, dok se druge izravnije bave stavovima i ponašanjem, moralom.

Kako bi se ispitao niz tih reformi, postavljeno je pitanje svim ispitanicima:

Koje su od sljedećih mjera, prema vašem mišljenju, najvažnije?

O. Lakši i jeftiniji pristup jaslicama, centrima za dnevnu skrb i centrima za dnevnu skrb kako bi majke koje žele raditi mogle to učiniti.

B. Fleksibilnije radno vrijemezamajke koje žele raditi.

C. Olakšavanje pristupa radu za majke koje su prestale raditi kad su imale malu djecu.

D. Davati ženama koje žele ostati kod kuće fiksnu naknadu koja odgovara njihovim kućanskim dužnostima, tako da budu manje ovisne o svojim muževima.

E. Lakši pristup radu za razvedene ili razdvojene žene.

F. Pokušajte osigurati bolju raspodjelu kućanskih poslova između muškaraca i žena. »

Najčešći odgovor koji na prvom mjestu daju i žene i muškarci jest pristupjaslicama, vrtićima i vrtićima (26 %); Nakon toga slijedi organizacija tjednog radnog vremena (23 %) i dodjela naknade za kućanske poslove (18 %).

Objedinjujući odgovore dane na prvom ilidrugom mjestu, može se zaključiti da su organizacija tjednog radnog vremena i pristup jaslicama gotovo ravnopravni, prema redoslijedu preferencija, s 42 % i 40 %; kad je riječ o organizaciji radnog vremena, muškarci govore nešto češće od žena. Slijedi, i bez značajnih razlika između muškog i ženskog odgovora: naknada zaobiteljske poslove (33 %), pristup radu za majke koje su morale prestati raditi (26 %), dijeljenje kućanskih poslova (22 %) i pristup radu za razvedene ili razdvojene žene (19%).

Nedostatak razlika izmeđuodgovora muškaraca i žena pokazuje da su stavovi rašireni u cijelom društvu, vjerojatno zato što odražavaju informativne poruke koje prenose glavni mediji: tisak, radio i televiziju.

Taj široki konsenzus potvrđuje se ispitivanjem odgovora u skladu s dobi ili razinom obrazovanja. Najviše semože primijetiti da mlade žene, koje su očito posebno zabrinute, stavljaju na prvo ili drugo mjesto među svoje zahtjeve pristup jaslicama, vrtićima i vrtićima, te da su najobrazovanije osobe malo rjeđe u korist ideje plaćanja kućanskih poslova majke. S druge strane, želja za boljim pristupom jaslicama, centrima za dnevnu skrb i dječjim centrima za dnevnu skrb, kao što se može očekivati, nešto je snažnija u gradovima nego u selima.

Tablica 38.

Najvažniji društveni oblici poboljšanje položaja žena

(Odgovori koje su na prvom ili drugom mjestu dali svi ispitanici u Zajednici)

	Muškarci i žene	Muškarci	žene
1. Organiziranje radnog vremena	42 %	45 %	40 %
2. lakši i jeftiniji pristup jaslicama, centrima za dnevnu njegu itd.	40	40	40
3. Plaćanje kućanskih poslova	33	32	33
4. Olakšavanje pristupa radu za majke koje su prestale raditi	26	27	26
5. Pokušavajući kućanske poslove učiniti podijeljenijima	22	20	23
6. Olakšavanje pristupa zaposlenju za razvedene ili razdvojene žene	19	19	20
Neodgovoreno	18	17	18

Razlike među zemljama su male. Gotovo svugdje, organizacija tjednog radnog vremena za majke koje žele raditi na prvom je ili drugom mjestu na popisu željenih reformi; jedina je iznimka Italija, u kojoj je ta mjera na trećem mjestu. Nedostatak pristupa jaslicama, jaslicama i vrtićima istaknut je svugdje, osim u Irlanude, ali posebno u Italiji (57 % ispitanika i čak 66 % u velikim gradovima). Plaćanje žena koje žele ostati kod kuće na prvom je ili drugom mjestu u Belgiji (47 %), Francuskoj (42 %), Irskoj (37 %) i Italiji (50 %), tj. uglavnom u zemljama u kojima je opći stav prema statusu žena još uvijek prilično tradicionalan.

Ukratko, u cijeloj Zajednici postoje tri jasna zahtjeva ili očekivanja za poboljšanje položaja žena: dvije su usko povezane: fleksibilnije radno vrijeme i bolji pristup jaslicama, centrima za dnevnu skrb i centrima za dnevnu skrb za djecu, koji se vjerojatno temelje na slobodi žena od profesionalnog rada; kao treće, čini sedaje dodjela obiteljske plaće ženama koje žele ostati kod kuće jednako povezana sa svakom drugom, ali manje važnog jedne drugom, i vjerojatno odgovara drugoj, tradicionalnijoj ženinom plaći.¹

¹ Za sve ispitanike postoji jedna od tri mogućnosti da će im jedan ispitanik koji daje prednost fleksibilnom radnom vremenu također omogućiti bolji pristup jaslicama i obrnuto. Postoji malo manje od jedne od tri mogućnosti da će jedan ispitanik koji odabere obiteljsku plaću dati prednost i svakoj od druge dvije reforme.

Tablica 40.

Najvažniji društveni oblici poboljšanje položaja žena

(Preusmjereno sa Zemlja)¹

Belgija/Belgija	Danmark	Deutschland
1. Naknada za kućanstvo (47 %)	1. Radno vrijeme (46%)	1. Radno vrijeme (34%)
2. Radno vrijeme (42 %)	2. Pristup jaslicama (32 %)	2. Pristup kosi (31%)
3. Pristup jaslicama (40 %)	3. Reintegracija prof. (30%)	3. Naknada za kućanstvo (22 %)
4. Reintegracija prof. (29%)	4. Naknada za kućanstvo (25 %)	4. Reintegracija prof. (22%)
5. Dijeljenje tasha (21%)	5. Pristup za razvedene žene (23 %)	5. Dijeljenje zadataka (21 %)
6. Pristup za razvedene žene (16 %)	6. Dijeljenje tasha (21%)	6. Pristup za razvedene žene (18 %)
Francuska	Irska	Italia
1. Radno vrijeme (48%)	1. Radno vrijeme (37 %)	1. Pristup jaslicama (57%)
2. Naknada za kućanstvo (42 %)	2. Naknada za kućanstvo (37 %)	2. Naknada za kućanstvo (50 %)
3. Pristup kosi (40%)	3. Reintegracija prof. (34%)	3. Radno vrijeme (39 %)
4. Reintegracija prof. (31%)	4. Pristup za razvedene žene (32 %)	4. Reintegracija prof. (23%)
5. Pristup za razvedene žene (21 %)	5. Dijeljenje zadataka (31 %)	5. Dijeljenje šaha (16%)
6. Dijeljenje šaha (16%)	6. Pristup jaslicama (28 %)	6. Pristup za razvedene žene (15 posto)
Luksemburg	Nederland	Ujedinjena Kraljevina
1. Pristup kosi (41%)	1. Radno vrijeme ?? (47%)	1. Radno vrijeme (50 %)
2. Radno vrijeme (40 %)	2. Pristup jaslicama (34 %)	2. Pristup jaslicama (36 %)
3. Pristup za razvedene žene (26 %)	3. Udio šaha (27 %)	3. Udio tasha (31%)
4. Udio šaha (25%)	4. reintegracija prof. (26%)	4. Reintegracija prof. (29%)
5. Reintegracija prof. (24%)	5. Naknada za kućanstvo (19%)	5. Pristup za razvedene žene (24 %)
6. Naknada za kućanstvo (22 %)	6. Pristup za razvedene žene (15 posto)	6. Naknada za kućanstvo (21 %)

1 Zemlje su navedene abecednim redom. Stavke koje se najčešće navode u cijeloj Zajednici istaknute su. Postoji odgovarajuća učestalost odabira važnosti izraženoj u svakoj zemlji u odgovorima na prvo ili drugo mjesto.

VI Stavovi prema politici i oblici društvenog sudjelovanja

Zajedničko je mjesto, duboko ukorijenjeno, da je „politika više posao muškaraca”. Neki muškarci i žene, kojisu vjerojatno manje brojni u naše vrijeme nego što su bili prije 30 ili 50 godina, čine ga normom; drugi samoprimjećuju činjeničnu situaciju i pokušavaju je objasniti kako bi se mogla promijeniti. Bez obzira na napredak koji sužene postigle prema jednakim mogućnostima za sudjelovanje u društveno-političkom životu, ono štoje Maurice Duverger napisao u svom izvješću UNESCO-u iz 1955. i dalje je u velikoj mjeri valjano:

- broj suzdržanih ženana izborima u prosjeku je veći od broja suzdržanih muškaraca, čak i ako se uzmu u obzir važne korektivne mjere kao što su dob, razinaobrazovanja, socioprofesionalna kategorija itd.;

- sudjelovanje žena u „vladinom krugu”, tj. u izvršavanju političkih ovlasti i donošenju političkih odluka, manje je od sudjelovanja muškaraca.¹

U nedavnom dokumentu, dvadeset godina nakon međunarodne istrage društva DUVERGER, Ujedinjeni narodi ponovno su istaknuli veliku razliku između „službenog priznavanja političkih prava, koje je praktički univerzalno, i važnosti izravne uloge žena u vladi”. U dokumentu se dalje navodi: „uz nekoliko iznimaka, stvarno političko sudjelovanje žena, koje je već nisko na lokalnoj razini, dodatno se smanjuje jer se jedna približava središtu donošenja političkih odluka.”²

Uzmimo za primjer samo zemlje Europske zajednice, postotak žena izabраниh u nacionalne parlamente kreće se od 3 % (u Belgiji i Italiji) do 9 % (u Nizozemskoj) i doseže 17 % u samo jednoj zemlji: Danska.³

Prema mišljenju društva DUVERGER, čiji je rad i dalje relevantan, „ta niska razina utjecaja žena (...) prvo se čini rezultatom muškog protivljenja. Na izbornom planu ta je oporba već bila prilično jaka (...). Međutim, muška oporba u tom pogledu postupno popusti jer su rezultati glasovanja žena pokazali da je došlo do nekoliko promjena u odnosu na prethodnu situaciju. Na državnoj razini ta opozicija i dalje je vrlo jaka jer ima bitno konkurentsku narav (...). Uklanjanje žena zbog bitno konkurentnih razloga skriveno je (...) iza vrlo učinkovitog mehanizma opravdanja: cilj je pokazati da je politika po svojoj prirodi u osnovi muško područje u kojem žene moraju biti prihvaćene samo iznimno i u strogo ograničenim područjima (...). Ovdje više nije riječ o utvrđivanju nejednakosti između muškaraca i žena, superiornosti prvo navedenih u odnosu na drugo navedene, nego o tome da se među njima zadrži neka vrsta podjele rada koja se temelji na različitim sposobnostima.”

Autorica razborito dodaje da „bez obzira na suptilna opravdanja, muško protivljenje sudjelovanju žena u politici ne bi moglo biti tako uspješno da se susrelo s vrlo snažnim ženskim otporom. Međutim, potonji je općenito i dalje nizak (...). Treba napomenuti da se slab utjecaj žena u vodstvu država u velikoj mjeri temelji na ženskoj inerciji. Činjenica da su žene manje zainteresirane za politiku od muškaraca neosporna je prva činjenica (...). Ne samo da žene pokazuju malo ukusa za ulazak u „vladin krug”, već u velikoj mjeri prihvaćaju sustav opravdanja koji su muškarci osmislili kako bi racionalizirali suzdržanost.”⁴

1 Političko sudjelovanje žena. UNESCO 1955.

2 Dokument E/CONF.66/3 Svjetske konferencije Međunarodne godine žena. Točka 9. privremenog dnevnog reda. Ujedinjeni narodi, 1975., str. 12.

3 Vidjeti prethodno navedeni dokument (str. 13.), a za Dansku bilješku IWY/15 „Status i status žena u današnjem svijetu: neke bitne činjenice”, Centar Ujedinjenih naroda za gospodarske i socijalne informacije, prosinac 1974. (str. 9.).

4 Maurice DUVERGER, op. cit., str. 127-131.

Posebno istraživanje Eurobarometra o ženama i muškarcima u Europi – svibanj 1975.

U ovom istraživanju postavljena su tri pitanja o devet zemalja Zajednice kako bi se utvrdili i izmjerili stavovi muškaraca i žena prema odgovarajućim ulogama u političkom životu.

Osim toga, dodatna pitanja o političkom sudjelovanju, koja su postavljena svim ispitanicima, omogućit će nam da razjasnimo podatke o tom društvenom problemu.

1. Političkijašto mora biti prije svega posao muškaraca?

„Ponekad se kaže da „politika mora biti više usmjerena na muškarcenega na žene”. Slažete li se osobno, umjesto toga, ili se uopće ne slažete?”

U cijeloj Zajednici 35 % ispitanika složilo se da bi u politici trebali dominirati muškarci, dok se 61 % nije složilo. Nema značajna razlika između muškog i ženskog odgovora.

Tablica 41.

Treba li politikabiti više posao muškaraca?

(Zajedno Zajednica)

	Muškarci i žene	Muškarci	žene
Čvrsto se slažem	15%	15%	15%
Prilično se slažem	20	21	19
Umjesto toga, ne slažem se	22	23	20
Neslaganje uopće	39	37	41
Neodgovoreno	4	4	5
Ukupno	100	100	100

Utjecaj dobi, posebno među ženama, i obrazovnih postignuća za sve ispitanike vrlo je snažan.

Među mladim muškarcima (u dobi od 15 do 24 godine) 42 % uopće se ne slaže s predrasudama prema ženama; Među ženama iste dobi, udio je 52%. Nasuprot tome, među osobama u dobi od 55 i više godina, samo 33 % muškaraca i 30 % žena snažno ne odobrava pristranost. Negativan stav žena prema političkom sudjelovanju njihova spola, o kojem je govorio Maurice DUVERGER, stoga je djelomično potvrđen: starije žene, kada imaju snažno mišljenje, manje su povoljne zajednako sudjelovanje žena od muškaraca iste dobi; Međutim, čak i među njima, mala „progresivna” većina (48 % njih ne slaže se ili se uopće ne slaže) nadmašuje „tradicionaliste” (45 %).

Obrazovno postignuće također ima važnu ulogu jer se odgovor „snažno ne slaže” povećava s 32 na 43 i 56 %, ovisno o stupnju obrazovanja. Budući da su mlade žene općenito obrazovanije od starijih žena, nema sumnje da te dvije varijable – dobi i stupanj obrazovanja – imaju aditivan učinak.

Druge ispitane varijable (kategorija društveno-profesionalne djelatnosti, veličina mjesta boravišta) nemaju znatan učinak.

Tablica 42.

Treba li politika biti više o muškarcima prema spolu, spolui obrazovnom postignuću?

(Zajedno Zajednica)-

	Muškarci			žene			Razina obrazovanja		
	-25	25/54	55+	-25	25/54	55+	Niska razina	Tužbeni razlog	Visoka
Čvrsto se slažem	11 %	14 %	20 %	8 %	13 %	23 %	20 %	11 %	5 %
Prilično se slažem	19	21	22	14	19	22	21	20	14
Umjesto toga, ne slažem se	24	23	21	21	22	18	21	22	23
Neslaganje uopće	42	38	33	52	42	30	32	43	56
Neodgovoreno	4	4	4	5	4	7	6	4	2
Ukupno	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kao što se može očekivati, razlike među zemljama su znatne. Štoviše, čini se da su ovdje izmjereni stavovi neovisni od onih koje smo dosad ispitali s obzirom na status žena. S jedne strane, nalazimo zemlje kao što su Danska, Ujedinjena Kraljevina, Irska i Francuska, u kojima uvelike prevladava neslaganje s postavljenim pitanjem, a time i stav koji pogoduje političkom sudjelovanju žena. Nakon toga slijedi Italija, koja je prilično blizu prosjeka Zajednice. S druge strane, nalazimo Nizozemsku i Njemačku, u kojima je stav prema sudjelovanju žena još uvijek u većini, te Belgiju i Luksemburg, u kojima je stav prema sudjelovanju žena u većini.

Radi veće jasnoće i kako bi se uzeo u obzir intenzitet izraženih stavova, prvo ćemo predstaviti indeks izračunan dodjeljivanjem koeficijenta od -2 ili 2 odgovorima koji se „snažno slažu” ili „snažno se ne slažu” i koeficijenta od -1 ili 1 međuodgovorima, pri čemu se dobivena ukupna vrijednost odnosi na postotak ispitanika u jednom ili drugom smjeru. Prema konstrukciji, maksimalni rezultat je +2, a minimalni rezultat je -2.

Raspodjela zemalja, silaznim redoslijedom prema rezultatima, tj. onih u kojima je stav prema političkom sudjelovanju žena bliži maksimumu, jest sljedeća:

1. Danmark	1,03
2. Ujedinjena Kraljevina	0,85
3. Irska	0,75
4. Francuska	0,69
5. Italija	0,56
Prosjek Zajednice	0,52
6. Nizozemska	0,44
7. Njemačka	0,11
8. Belgija/Belgija	-0,13
8. Luksemburg	-0,16

Uzimajući devet zemalja Zajednice jedan po jedan i istim redoslijedom, može se vidjeti da u gotovo svim zemljama dob jače utječe nastav žena nego na stav muškaraca; Mlađi ljudi gotovo uvijek više podržavaju političko sudjelovanje žena nego starije osobe.

Za muškarce je razlika između najstarijih i najmlađih izraženija u Luksemburgu i Nizozemskoj nego u drugim zemljama. U obje zemlje, kao i u Danskoj, utjecaj dobi još je malo jači za muškarce nego za žene. Naposljetku, u dvjema zemljama, Ujedinjenoj Kraljevini i Irskoj, zanimljivo je da mladi muškarci nešto manje podržavaju sudjelovanje žena od starijih muškaraca.

Što se tiče žena, utjecaj dobi uvijek je u istom smjeru: Što su mlađi, to se više zalažu za političko sudjelovanje žena. Razlika između najmlađih i najstarijih posebno je izražena u Belgiji, Francuskoj i Italiji.

Utjecaj stečenog obrazovanja manji je od utjecaja dobi u gotovo svim zemljama osim u Ujedinjenoj Kraljevini i Njemačkoj. U trijema zemljama jači nego u ostalima: u Belgiji, Italiji i Francuskoj; or to su tri zemlje s najvećim utjecajem dobi na stavove žena; stoga se može zaključiti da su te dvije varijable djelovale u istom smjeru: mladi i, u manjoj mjeri, obrazovno postignuće određuju određenu vrstu stava među ženama koji pogoduje promjeni u društvu, tj. povećanom sudjelovanju žena u političkom životu.

Ukratko, u zemljama u kojima je političko sudjelovanje žena šire prihvaćeno ni dob ni obrazovno postignuće nemaju snažan utjecaj na odmjerenost stavova: To je slučaj u Danskoj, Ujedinjenoj Kraljevini i Irskoj.

Naprotiv, u zemljama u kojima se čini da i dalje prevladava muška slika političkog života, dob i/ili obrazovno postignuće, posebno među ženama, imaju vrlo važnu ulogu u oblikovanju stavova koji su povoljniji za žene.

Posebno istraživanje Eurobarometra o ženama i muškarcima u Europi – svibanj 1975.

Tablica 43.

Treba li se politika više odnositi na muškarce prema spolu, spoluistupnju obrazovanja (po zemljama)

	Muškarci				Žene				Razina obrazovanja		
	Ukupno	-25	25/54	55+	Ukupno	-25	25/54	55+	Niska razina	Tužbeni razlog	Odgodjeni
Danmark	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
++	11	5	8	15	7	5	5	9	10	7	5
++	8	8	9	11	8	6	7	11	9	9	9
-	29	27	28	33	30	21	31	31	32	25	24
--	44	49	50	32	47	63	51	35	40	55	58
?	8	11	5	8	8	5	5	14	9	4	4
Indeks	0,94	1,2	1,07	0,6	1,26	1,38	1,19	0,84	0,93	1,17	1,29
Ujedinjena Kraljevina											
++	11	12	10	13	15	11	12	20	16	9	3
++	15	18	16	10	10	9	10	12	14	9	9
-	23	25	21	25	17	20	16	16	20	19	21
--	46	36	49	47	53	54	59	45	44	60	66
?	5	9	4	5	5	6	3	7	6	3	1
Indeks	0,81	0,59	0,85	0,85	0,89	1,02	1,04	0,56	0,65	1,15	1,42
Irska											
++	17	17	16	16	14	6	14	23	20	15	2
++	15	17	14	15	13	10	12	16	14	13	16
-	24	29	23	18	17	21	13	18	19	18	25
--	43	32	46	49	55	61	60	41	45	53	55
?	1	5	1	2	1	2	1	2	2	1	2
Indeks	0,51	0,43	0,7	0,7	0,86	1,25	1,05	0,39	0,45	0,82	1,17
Francuska											
++	11	4	9	16	13	4	11	27	21	7	4
++	19	21	18	20	19	14	18	23	21	19	15
-	23	17	27	21	23	15	27	20	26	22	20
--	44	55	44	39	43	62	42	29	29	50	57
?	3	3	2	4	2	5	2	1	3	2	4
Indeks	0,73	1,02	0,8	0,46	0,66	1,24	0,74	0,02	0,22	0,92	1,16
Italia											
++	18	11	16	25	15	8	15	24	22	7	6
++	17	12	16	20	19	9	20	26	20	21	10
-	21	22	21	20	19	22	21	13	19	22	23
--	42	52	44	33	43	59	41	31	35	48	61
?	2	3	3	2	4	2	3	7	4	2	+
Indeks	0,54	0,93	0,63	0,17	0,57	1,17	0,54	0,01	0,26	0,85	1,25
Nederland											
++	16	13	16	17	15	11	14	19	17	16	7
++	21	10	19	27	22	12	25	21	23	20	16
-	15	10	18	11	14	13	15	12	12	18	15
--	40	52	42	33	37	60	36	29	33	42	57
?	8	15	5	12	12	4	10	19	15	4	5
Indeks	0,45	1,14	0,54	0,2	0,42	1,04	0,4	0,13	0,23	0,51	1,05
Deutschland											
++	18	13	16	23	16	6	15	23	21	15	7
++	33	29	33	34	26	24	25	29	31	29	23
-	25	35	25	22	22	26	22	20	22	24	26
--	21	23	22	19	29	37	32	20	21	25	43
?	3	+	4	2	7	7	6	8	5	7	1
Indeks	-0,01	0,25	0,04	-0,2	0,23	0,69	0,33	-0,17	-0,07	0,18	0,76
Belgija/Belgija											
++	26	18	24	36	29	12		25	42	37	24
++	22	21	25	18	21	19	26	16	21	23	20
-	24	30	24	18	23	33	24	19	18	26	33
--	22	26	21	21	18	31	19	9	13	22	33
?	6	5	6	7	9	5	6	14	11	5	3
Indeks	-0,07	0,28	-0,06	-0,34	0,21	0,56	-0,15	-0,72	-0,58	-0,02	0,59
Luksemburg											
++	25	27	17	39	20	8	22	22	23	23	21
++	28	31	27	29	25	24	26	26	33	28	17
-	19	23	19	18	21	32	21	15	20	22	18
--	16	15	21	7	22	36	19	20	13	22	24
?	11	4	16	7	12	+	12	17	11	5	20
Indeks	-0,32	-0,32	-0,02	-0,8	0	0,64	-0,14	-0,18	-0,38	-0,09	-0,07

2. Odgovarajuće političke uloge

Jedna je stvar reći da politika ne bi trebala biti posao samih ljudi. Moraju li oni imati istu ili drugačiju ulogu u politici? Dakle, još jedno pitanje;

Mislite li da bi žene trebale igrati istu ulogu kao i muškarci u politici ili drugu ulogu?

Velika većina javnosti u svim zemljama Zajednice (57%) vjeruje da bi žene trebale igrati istu ulogu u politici kao i muškarci. Međutim, značajna manjina (34 %) zalaže se za drugačiju ulogu.

Opet, razlike u odgovorima između muškaraca i žena su male, ali dob, posebno među ženama, istupanj obrazovanja snažno diskriminiraju: Sedam od deset žena u dobnoj skupini od 15 do 24 godine i sedam od deset najobrazovanijih žena podržava „istu ulogu”.

Tablica 44.

Političke uloge muškaraca i žena u skladu s rodom, rodni postignutim obrazovanjem
(Zajedno Zajednica)

	Ista uloga	Različite uloge	Neodgovoreno
Zajedno	57 %	34 %	9 %
Muškarci	57	36	7
Od čega: 15 do 24 godine	63	29	8
25 do 54 godine	59	35	6
55 godina i više	51	42	7
žene	57	32	11
Od čega: 15 do 25 godina	70	21	9
25 do 54 godine	60	32	8
55 godina i više	45	40	15
Razina obrazovanja:			
niska	53	36	11
- prosjek	59	34	7
visoka	69	26	5

Razlike u plaćama znatnesu i u velikoj mjeri uskladus onima koje smo vidjeli u pogledu „politike, muških poslova”:

- stavovi koji su najpovoljniji za jednake uloge zabilježeni su u Danskoj (78 %), Ujedinjenoj Kraljevini(68 %), Irskoj(65 %) i Nizozemskoj(61 %);

Italija je blizu prosjeka Zajednice(58 %)

- slijede Francuska(52 %), Njemačka (50 %), Luksemburg(47 %) i Belgija(45 %).

Stoga i dalje postoje dvije zemlje u Zajednici kojima većina javnosti ne prihvaća jednako političko sudjelovanje u istim područjimakao žene i muškarci: Luksemburg i Belgija.

U središtusvake nacionalne kulture je utjecajdobi i obrazovanja.

Utjecaj dobi jejači kod žena nego kod muškaraca. Među muškarcima, kao i među ženama, razlika u stavovima između starijih istarijih osoba posebno je izražena u Italiji.”

Dob jasno diskriminira samo u Belgiji i Italiji.

Tablica 45.

Rodna, rodni obrazovna politička uloga (po zemljama)¹

	Muškarci				žene				Razina obrazovanja		
	Ukupno	-25	„25/54	55+	Ukupno	-25	„25/54	55+	Niska razina	Tužbeni razlog	Visoka
Danmark											
Ista uloga	80 %	73 %	86 %	73 %	76 %	86 %	84 %	60 %	76 %	81 %	84 %
Različite uloge	12	8	10	18	15	10	11	25	14	15	9
Nema odgovora	8	15	4	9	9	4	5	15	10	4	7
Ujedinjena Kraljevina											
Ista uloga	69	63	69	70	68	72	74	59	63	77	82
Različite uloge	24	24	24	25	23	18	21	28	27	19	16
Nema odgovora	7	13	7	5	9	10	5	13	10	4	2
Irska											
Ista uloga	63	57	67	64	65	73	68	57	59	68	75
Različite uloge	31	30	31	31	30	22	29	36	35	28	21
Nema odgovora	6	13	2	5	5	5	3	7	6	4	4
Nederland											
Ista uloga	61	60	65	56	61	83	62	47	55	67	71
Različite uloge	28	25	28	28	24	9	25	30	27	25	23
Nema odgovora	11	15	7	16	15	8	13	23	18	8	6
Italia											
Ista uloga	59	66	64	45	57	79	58	35	49	72	75
Različite uloge	35	29	30	48	33	14	34	49	41	23	4
Nema odgovora	6	5	6	7	10	7	8	16	10	5	4
Francuska											
Ista uloga	56	65	53	54	49	61	50	36	47	52	61
Različite uloge	40	29	42	43	41	32	41	51	43	44	33
Nema odgovora	4	6	5	3	10	7	9	13	10	4	6
Deutschland											
Ista uloga	47	56	51	38	53	65	55	43	50	47	63
Različite uloge	47	38	45	54	35	23	35	43	41	43	32
Nema odgovora	6	6	4	8	12	12	10	14	9	10	5
Luksemburg											
Ista uloga	47	54	48	41	47	68	47	37	49	50	41
Različite uloge	37	35	33	45	33	28	31	39	39	39	35
Nema odgovora	16	11	19	14	20	4	22	24	12	20	24
Belgija/Belgija											
Ista uloga	48	55	51	38	43	66	42	31	36	47	63
Različite uloge	38	32	38	44	37	26	42	37	40	39	31
Nema odgovora	14	13	11	18	20	8	16	32	24	14	6

1 Zemlje se razvrstavaju prema sve manjoj učestalosti odgovora „ista uloga”.

3. Stupanj povjerenja u muškarca ili ženu kao političkog zastupnika u parlamentu

Nakon globalnog dobavljanja politike i političkih uloga, ovdje je odlučujuće pitanje, ako netko vjeruje Mauriceu DUVERGERU i mnogim drugim autorima: Imaju li muškarci i žene više povjerenja u muškarca ili ženu da ih zastupaju u Parlamentu?

„Biste li općenito imali više povjerenja u muškarca ili ženu koji će vas politički zastupati u Parlamentu?”¹

Diljem Zajednice, gotovo polovica ispitanika (48%) kaže - možda s dobrom savješću - da ne čine razliku. Međutim, 38 % ispitanika priznaje da bi imali više povjerenja u muškarca.

Žene reagiraju nešto češće od muškaraca (50%) da ne čine razliku, ali mnogo rjeđe da će vjerovati muškarcu više (33%). Osim toga, jedna od deset žena kaže da bi više vjerovala ženi.

Dob i stupanj obrazovanja, kao što se može očekivati, utječu na te stavove:

50 % muškaraca i 46 % žena u dobi od 55 i više godina više bi vjerovali muškarcu;

37 % muškaraca i samo 21 % žena u dobi od 15 do 24 godine više bi vjerovali muškarcu.

S druge strane, 44% najmanje obrazovanih ljudi više bi vjerovalo čovjeku, u usporedbi s 24% najobrazovanijih ljudi.

Opet, obrazovna varijabla vjerojatno će imati preodređenu ulogu u oblikovanju stavova u odnosu na dob, posebno među mladima.

---

¹ Istražitelj je primijetio odgovor „bez razlike”, ali on nije predložen u tekstu pitanja.

Tablica 46.

Izbor zastupnika u parlamentu prema spolu, spolui razini obrazovanja
(Zajedno Zajednica)

		Više povjerenja u čovjeka	Više povjerenja u ženu	Nema razlike	Neodgovoreno
Zajedno		38%	8%	48%	6%
Muškarci		42	6	46	6
Od čega:	15 do 24 godine	37	7	49	7
	25 do 54 godine	39	6	50	5
	55 godina i više	50	5	39	6
žene		33	11	50	6
Od čega:	15 do 24 godine	21	16	57	6
	25 do 54 godine	31	10	54	5
	55 godina i više	46	9	39	6
Razina obrazovanja:					
	niska	44	8	42	6
	- prosjek	33	9	52	6
	visoka	24	8	63	5

Razlike među zemljama manje su nego u prethodna dva pitanja. To znači da muška slika političkog predstavnika vjerojatno odgovara sustavu vrijednosti čije suvrijednosti sada u manjini, ali koje su još uvijek zajedničke trima ili više od deset osoba u gotovo svim zemljama Zajednice, osim Danske.

Utjecaj dobi na ugled političkog predstavnika još je jednom jači u svim zemljama za žene nego za muškarce; jača je u Italiji nego bilo gdje drugdje; U Irskoj, mladići se opet čine tradicionalnijima od svojih starješina.¹

Kad je riječ o utjecaju stjecanja obrazovanja, on je niži od dobne razine i uglavnom se pojavljuje u Italiji i Njemačkoj.

¹ Nema primjedbi na Luksemburg zbog malog broja ispitanika.

Posebno istraživanje Eurobarometra o ženama i muškarcima u Europi – svibanj 1975.

Tablica 47.

Izbor zastupnika u parlamentu prema spolu, spolui razini obrazovanja (Per pays)¹

	Muškarci				žene				Razina obrazovanja		
	Ukupno	-25	„25/54	55+	Ukupno	-25	„25/54	55+	Niska razina	Tužbeni razlog	Visoka
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Danmark											
+ povjerenje čovjeka	20	18	14	31	15	4	11	28	20	13	12
+ Povjerenje žena	4	1	4	6	6	5	8	3	5	5	6
Nema razlike	70	70	78	58	73	81	76	62	69	77	74
Neodgovoreno	6	11	4	5	6	10	5	7	6	5	8
Nederland											
+ povjerenje čovjeka	28	19	26	34	23	13	22	29	27	27	14
+ Povjerenje žena	3	2	3	4	4	3	4	4	4	2	3
Nema razlike	57	56	61	51	59	72	61	50	54	63	67
Neodgovoreno	12	23	10	11	14	12	13	17	15	8	16
Francuska											
+ povjerenje čovjeka	35	32	31	43	28	19	26	42	41	26	22
+ Povjerenje žena	7	7	8	7	9	11	7	12	7	12	5
Nema razlike	51	54	53	46	56	58	60	41	44	54	69
Neodgovoreno	7	7	8	4	7	12	7	5	8	8	4
Ujedinjena Kraljevina											
+ povjerenje čovjeka	37	38	34	44	31	17	28	42	37	28	22
+ Povjerenje žena	5	5	4	6	12	18	11	11	9	9	6
Nema razlike	53	48	58	45	52	58	58	41	48	59	67
Neodgovoreno	5	9	4	5	5	7	3	6	6	4	5
Luksemburg											
+ povjerenje čovjeka	44	62	36	48	26	20	31	21	40	34	21
+ Povjerenje žena	12	11	16	7	12	12	12	11	13	12	11
Nema razlike	32	27	34	29	47	64	42	46	37	43	39
Neodgovoreno	12	.	14	16	15	4	15	22	10	11	23
Irska											
+ povjerenje čovjeka	42	48	38	45	33	23	30	47	42	36	26
+ Povjerenje žena	10	11	8	9	24	28	26	18	19	16	14
Nema razlike	45	37	50	44	40	45	42	34	37	45	53
Neodgovoreno	3	4	4	2	3	4	2	1	2	5	7
Belgija/Belgija											
+ povjerenje čovjeka	42	34	42	46	35	19	35	44	45	35	27
+ Povjerenje žena	4	5	4	3	8	15	7	4	4	8	7
Nema razlike	46	53	48	39	48	61	51	39	38	51	61
Neodgovoreno	8	8	6	12	9	5	7	13	13	6	5
Italia											
+ povjerenje čovjeka	47	36	42	61	41	25	39	63	51	35	28
+ Povjerenje žena	9	10	9	8	15	23	14	9	11	12	16
Nema razlike	38	46	45	24	40	50	42	26	33	49	52
Neodgovoreno	6	8	4	7	4	2	5	2	5	4	4
Deutschland											
+ povjerenje čovjeka	53	50	50	59	37	26	34	47	48	44	26
+ Povjerenje žena	2	4	4	.	8	14	7	7	7	6	2
Nema razlike	41	46	41	38	50	57	54	40	42	45	66
Neodgovoreno	4	.	5	3	5	3	5	6	3	5	6

1 Zemlje su rangirane prema sve većem redosljedu učestalosti odgovora „Više povjerenja u čovjeka”.

Dakle, tri pitanja o slici politike ponovno su nam pokazala da su razlike između nacionalnih kultura mnogo izraženije od razlika između spolova, čak i uzimajući u obzir dob ispitanika.

U predmetu br.48 sažeto su prikazane te razlike među zemljama. Danska se jasno ističe kao najfeminističkija zemlja, a slijedi je Irska, dok se Luksemburg, Njemačka i Belgija nalaze u donjem rangu. Irska je relativno visoka u dva od tri slučaja.

Zanimljivo je da su Danska, Ujedinjena Kraljevina i Irska tri zemlje u kojima je proširenje općeg prava glasa na žene ostvareno relativno rano u povijesti. Stupanj otvorenosti prema društvenim promjenama s obzirom na status žena koji smo primijetili u Irskoj vjerojatno se objašnjava ovom značajkom: Nacija u kojoj su žene dugo vremena koristile pravo glasa, iako se još uvijek suočavaju s nekim neriješenim problemima s brakom i obiteljskim zakonodavstvom, izražava vrstu stava vrlo sličan onome koji se vidi u zemljama u kojima se problem statusa žena smatra manje istaknutim.

Tablica 48.

Rangiranje zemalja zajednice u tri pitanja o slici političkog sudjelovanja

Politika je više posao muškaraca (rezultat prema stupnju neslaganja)		Žene i muškarci trebaju igrati istu ulogu u politici		Više povjerenja u muškarca nego u ženu kao političkog predstavnika	
1. Danmark	1,03	1. Danmark	78%	1. Danmark	17%
2. Ujedinjena Kraljevina	0,85	2. Ujedinjena Kraljevina	68	2. Netherland	26
3. Irska	0,75	3. Irska	65	3. Francuska	31
4. Francuska	0,69	4. Netherland	61	4. Ujedinjena Kraljevina	34
5. Italija	0,56	5. Italija	58	5. Luksemburg	34
Prosjek Europske komisije	0,52	Prosjek Europske komisije	57	6. Irska	38
6. Netherland	0,44	6. Francuska	52	Prosjek Europske komisije	38
7. Deutschland	0,11	7. Deutschland	50	7. Belgija/Belgija	38
8. Belgija/Belgija	-0,13	8. Luksemburg	47	8. Italija	44
9. Luksemburg	-0,16	9. Belgija/Belgija	45	9. Deutschland	44

4. Društveno sudjelovanje

Nijedan stav ne uzima u obzir njegovo značenje osim u sustavu stavova, koji se sam temelji na sustavu vrijednosti svojstvenih društvenoj skupini ili cijelom globalnom društvu. Stoga je, osim pitanja koja se izravno odnose na sliku o politici (muškarci ili žene), odnosne uloge i sliku predstavnika, bilo primjereno muškarcima i ženama postaviti druga, općenita, ali precizna pitanja o tome kako se uklapaju u društvo.

Konačno suprihvaćena četiri pitanja:

o općem osjećaju društveno-političkog utjecaja,
na sklonost uvjeravanju drugih,
o sudjelovanju u političkim raspravama,
stupanj sudjelovanja u takvim raspravama.

A. Društveno-politički utjecaj

Mislite li da ako nešto nije u redu (u vašoj zemlji), gins kao što možete pomoći promijeniti nešto ili ne?

U cijeloj Zajednici samo 37 % ovisnika o drogama smatra da mogu utjecati na tijek događaja u svojoj zemlji. Osjećaj je rjeđi među ženama (32 %) nego među muškarcima (43 %). Jal variraju u velikoj mjeri prema razini instruction i, za svaki spol, s dobi: mlade žene izražavaju taj stav jednakom učestalošću kao i stariji muškarci.

Tablica ubr. 49

Osjećaj društveno-političkog utjecaja prema spolu, spolu obrazovnoj razini

(Zajedno Zajednica)

		Da	Ne	Neodgovoreno
Zajedno		37%	50%	13%
Muškarci		43	47	10
Od čega:	15 do 24 godine	48	41	11
	25 do 54 godine	44	46	10
	55 godina i više	39	50	11
žene		32	54	14
Od čega:	15 do 24 godine	41	45	14
	25 do 54 godine	34	52	14
	55 godina i više	21	63	16
Razina obrazovanja:				
	niska	32	54	14
	- prosjek	41	48	11
	visoka	50	41	9

Razlike među zemljama vrlo su izražene. Zemlje s najraširenijim osjećajem utjecaja su Danska (53 %), Ujedinjena Kraljevina (46 %) i Irska (45 %). Italija i Francuska (36 %), Njemačka (35 %), zatim Nizozemska (29 %), Luksemburg (24 %) i naposljetku Belgija (19 %).

Općenito, ali posebno u Ujedinjenoj Kraljevini, Njemačkoj i Italiji, žene imaju mnogo manju vjerojatnost od muškaraca da imaju osjećaj utjecaja.

U gotovo svim zemljama, osim Francuske i Nizozemske, razlike između ekstremnih dobnih skupina veće su za žene nego za muškarce.

Obrazovno postignuće uglavnom se nalazi u Nizozemskoj i Italiji.

Sljedeća tablica odmah prikazuje raspodjelu postotaka koji odgovaraju pozitivnoj percepciji osjećaja utjecaja, u svakoj zemlji, prema spolu, dobi i razini obrazovanja.

Druga tablica naglašava razlike između tih postotaka za sve muškarce i žene te po dobnoj skupini. Čitanje ove tablice može dovesti do zaključka da bi se, s obzirom na dob mlađih generacija, razlika među spolovima trebala smanjiti. To se ne može sa sigurnošću reći, jer je u nekim zemljama, posebno u naprednoj zemlji kao što je Danska, razlika između dva spola gotovo jednaka između dobi od 15-24 i 25-54 godine. Malo je dokaza o tome ili da postoji prag relativne inferiornosti žena koji nije premašen samo zbog razvoja događaja ili da se

osjećaj društveno-političke impotencije određenim okolnostima može ponovno roditi kod muškaraca i/ili žena.¹

Tablica 50.

Društveni i politički utjecaj prema spolu, spolu obrazovnoj razini

(Positive response, po zemljama)²

	Muškarci				žene				Razina obrazovanja		
	Ukupno	-25	„25/54	55+	Ukupno	-25	„25/54	55+	Niska razina	Tužbeni razlog	Visoka
Danmark	60 %	69 %	61 %	57 %	45 %	57 %	50 %	35 %	50 %	56 %	61 %
Ujedinjena Kraljevina	55	56	56	52	38	48	41	27	43	48	55
Irska	49	52	50	43	41	47	43	33	42	45	52
Italia	43	48	45	38	29	41	30	17	28	46	57
Francuska	40	56	41	29	32	37	38	15	25	40	47
Deutschland	39	29	40	41	30	41	31	24	30	39	45
Nederland	34	54	38	25	25	36	27	13	23	31	56
Luksemburg	27	27	31	18	22	28	25	15	23	18	34
Belgija/Belgija	23	29	21	21	15	27	14	8	12	18	33
Zajednica ³	43	48	44	39	32	41	34	21	32	41	50

1 Važno je napomenuti, bez inzistiranja, abnormalno nizak postotak osjećaja utjecaja među mladim Nijemcima u dobi od 15 do 24 godine u usporedbi s njihovim starješinama.

2 Zemlje su rangirane silaznim redoslijedom prema učestalosti odgovora koja odgovara pozitivnom raspoloženju.

3 Ponderirani prosjek.

Tablica 51

D tousepoređujeizmeđu dva spola i za svaku skupinu učestalosti osjećaja utjecaja

	Ukupno	15/24 godine	25/54 godina	55 godina i više
Danmark	15	4	11	22
Ujedinjena Kraljevina	17	8	15	25
Irska	8	5	7	10
Italia	14	7	15	21
Francuska	8	19	3	14
Deutschland	9	-12	9	17
Nederland	9	18	11	12
Luksemburg	5	-1	6	3
Belgija/Belgija	8	2	7	13
Zajednica	11	7	10	18

B.-Lima sklonost uvjeriti druge

„Kad je riječ o mišljenju koje smatrate dragim, je lipogrešno uvjeriti svoje prijatelje, suradnike i odnose da usvoje to mišljenje? Ako je tako, događa li vam se točesto, s vremena na vrijeme ili rijetko?

Samo mala manjina (12 % ispitanika) tvrdi da je „voditelj”. Žene su malo manje sklone (ili pripremljene) uvjeriti svoje voljene da su muškarci. Dob djeluje malo, ali malo izraženije kod žena. Varijabla s najvećom težinom nesumnjivo je razina poduke.

Tablica 52.

Sklonost uvjeravanju drugih prema spolu, spolui razini obrazovanja
(Zajedno Zajednica)

	Često	S vremena na vrijeme	Rijetko	Nikada	Neodgovoreno
Zajedno	12%	37%	24%	22%	5%
Muškarci	14	42	22	18	4
Od čega: 15 do 24 godine	16	43	23	15	3
25 do 54 godine	15	45	22	15	3
55 godina i više	12	36	23	23	6
žene	9	33	27	26	5
Od čega: 15 do 24 godine	13	39	25	19	4
25 do 54 godine	10	36	26	24	4
55 godina i više	6	23	30	32	9
Razina obrazovanja:					
niska	8	32	28	26	6
- prosjek	13	41	23	19	4
visoka	22	48	16	11	3

Razlike među zemljama vrlo su izražene; teško ih je objasniti i vjerojatno proizlaze iz dubokih kulturnih obilježja: diskrecijska ovlast u odnosu na druge, poštovanje mišljenja drugih, možda „podcjenjivanje” na način na koji se odgovara na pitanje, a možda i rasprostranjenost staništa unutar državnog područja.

U svakom slučaju, odgovor „često”, koji izražava najsnažniji stav u tom aspektu ponašanja „leader”, češće se daje u Italiji i Luksemburgu(16 %), Nizozemskoj i Danskoj(14 %) nego u Belgiji(12 %), Francuskoj(11%), Njemačkoj (10 %), Ujedinjenoj Kraljevini (9 %) i Irskoj (7 %).

Kako bismo bolje izmjerili taj stav, upotrijebit ćemo indeks kojim se dodjeljuje koeficijent od 3, 2, 1 odnosno 0 odgovorima „često”, „s vremena na vrijeme”, „rijetko” i „nikad”, pri čemu je ukupni koeficijent u odnosu na postotak osoba koje su se izrazile.

Države se zatim razvrstavaju kako slijedi:

	Indeks
1. Nederland	1,96
2. Luksemburg	1,72
3. Italia	1,53
4. Deutschland	1,52
5. Belgija/Belgija	1,47
Prosjek Zajednice	1,41
6. Francuska	1,40
7. Danmark	1,24
8. Ujedinjena Kraljevina	1,14
9. Irska	0,99

U svakoj plaći s,bez iznimke, ali bez velike razlike iz jedne zemlje u drugu, prosječan broj žena niži je od broja muškaraca; Unajboljem slučaju, nešto veći razmak može se primijetiti na Royaume-Uni.

Razlike u dobi male su među muškarcima, osim u Danskoj, Belgiji i Francuskoj. Međutim, u većini slučajeva, posebno u Belgiji i Njemačkoj; one sujače među ženama, pri čemu su mlade žene mnogo svjesnije svoje sklonosti uvjeravanju od svojih starješina.

Utjecaj obrazovanja gotovo je svugdje najjači, a posebno se čini da ima vodeću ulogu u Njemačkoj.

Kad je riječ o veličini mjesta stanovanja, utjecaj je nizak, osim u Francuskoj, gdje se sklonost uvjeravanju povećava pri preseljenju iz sela u mali grad i veliki grad. U drugim zemljama općenito se pretpostavlja da je broj stanovnika malih gradovanešto veći od broja stanovnika sela ili velikih gradova.

Varijabla stjecanja obrazovanja stoga je daleko najvažnija i upravo ta varijabla u velikoj mjeri, ali vjerojatno ne u potpunosti, objašnjava razliku između žena i muškaraca.

Tablica 53.

Sklonost uvjeravanju drugih prema spolu, spolui razini obrazovanja
(Preusmjerenost s Zemlja)¹

	Ukupn o	Muškarci			Ukupn o	žene			Razina obrazovanja		
		-25	„25/54	55+		-25	„25/54	55+	Niska razina	Tužben i razlog	Visoka
Nederland	1,83	11,77	1,98	1,75	1,62	1,89	1,63	1,46	1,62	1,88	1,98
Luksemburg	1,8	1,83	1,82	1,76	1,63	1,57	1,73	1,5	1,5	1,9	1,82
Italia	1,66	1,75	1,68	1,58	1,38	1,56	1,37	1,2	1,37	1,77	1,84
Deutschland	1,63	1,58	1,7	1,52	1,43	1,6	1,59	1,06	1,39	1,57	2,04
Belgija/Belgija	1,55	1,88	1,74	1,3	1,31	1,67	1,39	0,93	1,16	1,53	1,96
Francuska	1,52	1,63	1,66	1,21	1,29	1,43	1,32	1,21	1,13	1,42	1,81
Danmark	1,44	1,72	1,57	1,13	1,29	1,18	1,16	0,74	1,08	1,43	1,63
Ujedinjena Kraljevina	1,32	1,33	1,4	1,19	0,96	1,2	0,97	0,84	1,03	1,29	1,48
Irska	1,04	1,17	1,13	0,84	0,95	1,17	0,95	0,7	0,91	0,98	1,28
Zajednica ²	1,55	1,6	1,63	1,39	1,27	1,47	1,33	1,04	1,24	1,5	1,82

1 Zemlje su rangirane silaznim redoslijedom prema indeksnim rezultatima.

2 Ponderirani prosjek.

C. Participation. političkim raspravama

Maurice DUVERGER je 1955. kao „neupitnu“ odbacio činjenicu da su „žene manje zainteresirane za politiku od muškaraca“. ¹ Naša je istraga to potvrdila dvama dodatnim pitanjima.

« Kada se nađete s prijateljima, događa li se često, s vremena na vrijeme ili volim raspravljati o politique? »

Koji od tih izraza najbolje opisuje ulogu koju igrate u tim raspravama?

A. Iako imam svoja mišljenja, obično samoslušam.

B. Većinu vremena samo slušam, ali govorim jednom ili drugom kako bih dao svoje mišljenje.

C. Obično sudjelujem u razgovoru.

D. Uzimam više od svog parat u razgovoru: Obično pokušavam uvjeriti druge da sam upravo. » ²

U cijeloj Zajednici 20 % ispitanika izjavilo je da "često" sudjeluju u političkim raspravama među prijateljima: 28 % muškaraca i samo 14 % žena. Utjecaj dobi je prilično mali, iako nešto izraženiji među ženama; u svim dobnim skupinama, a posebno među starijim osobama, žene rjeđe raspravljaju o politici nego muškarci. Razina obrazovanja vrlo je promjenjiva.

Razlike među zemljama prilično su male za neke od njih, ali Nizozemska i Belgija znatno su izvan koraka s drugima.

Unutar svake zemlje, dob malo diskriminira muškarce, osim u Njemačkoj, Irskoj i Velikoj Britaniji, gdje nije najmlađi koji najčešće raspravljaju o politici. Među ženama, utjecaj dobi je jak samo u Italiji. U svim zemljama i u svim dobnim skupinama, čak i u mlađim generacijama, žene rjeđe raspravljaju o muškarcima.

Osim u Irskoj, razina obrazovanja svugdje je vrlo visoka, posebno u Njemačkoj, Francuskoj i Italiji.

Te razlike u stavovima pojavit će se preciznije prilikom razmatranja odgovora na sljedeće pitanje, koje se odnosi na stupanj sudjelovanja u političkim raspravama.

---

¹ Op. cit. p. 129.

² Ova pitanja djelomično su prilagođena od strane WOODWARD Julian L. i ROPER Elmo: "Political activity of American Citizens", American Political Science Review, 1950, 44, str. 872-885.

Tablica 54.

Učestalost političkih rasprava o rodu, rodu i stupnju obrazovanja

(Zajedno Zajednica)

	Često	S vremena na vrijeme	Nikada	Neodgovoreno
Zajedno	20 %	46 %	32 %	2 %
Muškarci	28	47	24	1
Od čega: 15 do 24 godine	23	48	28	1
25 do 54 godine	30	49	20	1
55 godina i više	26	44	28	2
žene	14	44	40	2
Od čega: 15 do 24 godine	16	47	35	2
25 do 54 godine	14	48	36	2
55 godina i više	11	34	51	4
Razina obrazovanja:				
niska	14	42	41	3
- prosjek	22	53	24	1
visoka	38	47	14	1

Tablica 55.

Sklonost raspravi o politici „često” u skladu s rodom, rodovi postignutim obrazovanjem

(Odgovor "često", po zemljama) ¹

	Ukupno	Muškarci			Ukupno	žene			Razina obrazovanja		
		-25	„25/54	55+		-25	„25/54	55+	Niska razina	Tužbeni razlog	Visoka
Luksemburg	34 %	31 %	36 %	32 %	20 %	16 %	22 %	20 %	20 %	25 %	38 %
Francuska	30	33	23	27	20	27	19	16	14	26	41
Deutschland	32	17	33	35	13	10	14	42	15	25	46
Italija	27	28	28	24	12	25	8	8	14	15	40
Danmark	24	18	28	20	15	15	18	12	16	23	29
Ujedinjena Kraljevina	27	13	30	29	12	9	14	10	17	20	32
Irska	27	16	28	33	10	7	14	11	18	21	18
Nederland	13	19	14	7	91	8	10	6	7	12	25
Belgija/Belgija	15	16	16	12	6	9	6	4	5	10	21
Zajednica ²	28	23	30	26	14}	16	14	11	14	22	38

Među onima koji često raspravljaju o politici, tj. 20% ukupnog stanovništva, samo polovica aktivno sudjeluje u raspravi, a postoji otprilike ista razlika između muškaraca i žena u svim dobnim skupinama: oko 15% muškaraca i 6% žena, s malom razlikom prema dobi, zapravo sudjeluju, barem kroz govor.

Visoka razina obrazovanja tri je puta veća vjerojatnost da će aktivno sudjelovati nego niska razina obrazovanja.

¹ Zemlje su rangirane silaznim redoslijedom prema učestalosti odgovora „često raspravljaju o politici s prijateljima”.

² Ponderirani prosjek

Tablica 56.

Uloga rodne, rodnei obrazovne pripadnosti u raspravama o politikama
(Zajedno Zajednica)

		Samo slušaj	Uzmi riječ s vremena na vrijeme	Redovito sudjeluje	Uzima više od njegovog udjela	Neodgovoreno
Zajedno		8%	24%	27%	10%	31%
Muškarci		7	24	31	15	23
Od čega:	15 do 24 godine	6	24	27	15	28
	25 do 54 godine	6	25	35	15	19
	55 godina i više	8	23	28	15	26
žene		10	24	22	6	38
Od čega:	15 do 24 godine	6	25	27	8	34
	25 do 54 godine	11	26	24	6	33
	55 godina i više	10	21	14	5	50
Razina obrazovanja:						
	niska	10	23	20	7	40
	- prosjek	7	27	33	11	22
	visoka	5	24	38	20	13

Izrađen je indeks sudjelovanja kojim se postocima odgovora dodjeljuje koeficijent od 1, 2, 3 odnosno 4, ovisno o sve većem stupnju sudjelovanja u raspravama.

Za cijelu Zajednicu muškarci su postigli 2,71 pogodak, a žene 2,38. Razlika između bodova stoga iznosi 0,33. Dostiže 0,36 i 0,38 u dobnim skupinama iznad 25 godina, ali je samo 0,16 u dobnoj skupini 35-24. Razina obrazovanja uvodi difference od 0,42 između ekstremnih kategorija.

Što se tiče zemalja, prosjeci pokazuju, iznad i ispod prosjeka Zajednice, dvije skupine zemalja, bez većih razlika između njih, unutar svake skupine:

	Indeks
Danmark	2,70
Irska	2,68
Ujedinjena Kraljevina	2,67
Italia	2,64
Prosjeck Zajednice	2,56
Belgija/Belgija	2,55
Deutschland	2,55
Francuska	2,46
Luksemburg	2,33
Nederland	2,32

Svugdje žene imaju prosječan rezultat niži od prosjeka muškaraca (2,38 u usporedbi s 2,71 za Zajednicu u cjelini), ali posebno u Francuskoj, Njemačkoj i Luksemburgu.

Dob slabo diskriminira muškarce, ali snažnije žene, osobito u Belgiji i Francuskoj. U gotovo svim dobnim skupinama, žene imaju niži prosječni rezultat od muškaraca.

Među najstarijim dobnim skupinama (15-24 godine), razlike između dva spola su sljedeće:

	Muškarci 15-24 godine	Žene 15-24 godine	Razlika (H-F)
Irska	2,63	2,64	0,01
Ujedinjena Kraljevina	2,73	2,69	-0,04
Italia	2,73	2,69	-0,04
Danmark	2,78	2,71	-0,07
Belgija/Belgija	2,6	2,69	0,09
Deutschland	2,53	2,4	-0,13
Prosjeck Zajednice	2,7	2,54	-0,16
Francuska	2,78	2,49	-0,29
Nederland	2,52	2,15	-0,37
Luksemburg	2,69	2,06	-0,63

Može se zaključiti da se u šest od devet zemalja ženeosjećaju gotovo jednakima muškarcima u smislu sudjelovanja u političkim raspravama. Naprotiv, u Francuskoj, Nizozemskoj i vjerojatno Luksemburgu čak i žene još uvijek zaostaju.¹

S obzirom na činjenicu da razina obrazovanja gotovo svugdje vrlo snažno diskriminira (osim u Irskoj i Luksemburgu, ali posebno u Francuskoj), može se očekivati da će opći porast te razine obrazovanja dovesti do većeg sudjelovanja žena, a možda i drugih žena, osposobljavanjem. Ali ne može se sve očekivati od istrage: primjer Luksemburga, u mjeri u kojoj je pouzdan, pokazuje da druge „društvene činjenice”, mogu ograničiti političko sudjelovanje žena.

---

1 Manji uzorak iz Luksemburga manje je pouzdan od ostalih zemalja.

Tablica 57.

Participation indeks za političke rasprave po spolu, spolui stupnju obrazovanja

(Preusmjerenost sa Plaćas)¹

			Muškarci			Ukupn o	žene			Razina obrazovanja		
			Ukupn o	-25	„25/54	55+	-25	„25/54	55+	Niska razina	Tužbe ni razlog	Visoka
Danmark	(2,70)	2,81	2,78	2,88	2,71	2,6	2,71	2,97	2,46	2,64	2,75	2,83
Irska	(2,68)	2,77	2,63	2,9	2,67	2,59	2,64	2,57	12,57	2,63	12,73	2,67
Ujedinjena Kraljevina	(2,67)	2,76	2,73	2,75	2,8	2,56	2,69	2,53	2,56	2,6	2,71	2,98
Italia	(2,64)	2,71	2,73	2,69	2,78	2,53	2,69	2,47	2,41	2,51	2,71	2,82
Belgija/Belgija	(2,55)	2,65	2,6	2,65	2,68	2,48	2,69	2,33	2,15	2,44	2,51	2,71
Deutschland	(2,55)	2,75	2,93	2,8	2,7	2,34	2,4	2,32	2,27	2,46	2,56	2,89
Francuska	(2,46)	2,68	2,78	2,7	2,59	2,25	2,49	2,25	2,05	2,09	2,61	2,82
Luksemburg	(2,33)	2,49	2,69	2,37	2,6	2,13	2,06	2,32	1,88	2,28	2,43	2,27
Nederland	(2,32)	2,46	2,52	2,52	2,28	2,18	2,15	2,2	2,13	2,21	2,36	2,6
Zajednica ²		2,71	2,7	2,73	2,68	2,38	2,54	2,37	2,3	2,42	2,61	2,84

1 Zemlje se rangiraju silaznim redoslijedom vrijednosti indeksa za sve ispitanike u svakoj zemlji.

2 Ponderirani prosjek.

VII Osjećaj zadovoljstva ili nezadovoljstva

Prikazujući u poglavlju IV. podatke o zadovoljstvu poslom, koje su izrazile osobe koje se bave profesionalnom djelatnošću, istaknuli smo subjektivne i društveno-kulturne odrednice osjećaja zadovoljstva.

Druga pitanja omogućuju nam da potvrdimo svoje pretpostavke. Odnose se na opći osjećaj zadovoljstva životom u cjelini i posebnim aspektima života (kuća, mjesto gdje se živi, dohodak, odnosi s ljudima itd.).

1. Opći osjećaj zadovoljstva

Kako bi se izmjerio opći stav prema životu, postavljeno je isto pitanje kao i u rujnu 1973.:

„Uopće, jeste li vrlo zadovoljni, prilično sjebani, prilično nezadovoljni ili uopće nezadovoljni životom koji vodite?“¹

U Zajednici u cjelini više od tri četvrtine ispitanika izjavilo je da su vrlo zadovoljni (20 %) ili prilično vrlo zadovoljni (57 %) svojim životima. Postoji mala razlika između muškaraca (79 %) i žena (75 %) te između dobrih skupina, osim što se čini da su mladi muškarci i starije žene nešto manje zadovoljni.

Općenito, ljudi s niskim obrazovanjem, niskim prihodima ili koji žive sami i ljudi koji žive u velikim gradovima manje su zadovoljni od drugih.

U odnosu na rujnu 1973. godine, stabilnost je savršena:

	(rujan 1973.)	(rujan 1973.)
vrlo zadovoljan	21 %	20 %
Prilično zadovoljan	58	57
Nezadovoljan	16	16
Uopće nije zadovoljna	4	5
Nema odgovora	1	2
Ukupno	100	100
Broj	13484	9543

Na razini pojedinačnih zemalja, kao i 1973., nalazimo jasnu razliku između „malih“ i „velikih“ zemalja: Danska je na vrhu liste, a Italija na vrhu liste.

U šest od devet zemalja, razlika između 1973. i 1975. godine je zanemariva. Razine zadovoljstva blago su se smanjile u Nizozemskoj, snažnije u Luksemburgu (gdje veličine uzorka dovode do konzervativnog tumačenja), a posebno u Irskoj.

1 Isto je pitanje postavljeno s pomoću ljestvice koja je stupnjevana s 0 na 10. Rezultati u t e koji se koristi u analizama prikazanim u drugom tie.

Posebno istraživanje Eurobarometra o ženama i muškarcima u Europi – svibanj 1975.

Tablica 58.

Opći osjećaj zadovoljstva prema spolu, spolu, razini obrazovanja, lokaciji, dohotku i obiteljskoj situaciji
(Zajedno Zajednica)

	vrlo zadovoljan	Prilično zadovoljan	Nezadovoljan	Uopće nije zadovoljna	Neodgovoreno
Zajedno	20 %	57 %	16 %	5 %	2 %
Muškarci	21	58	16	3	2
Od čega: 15 do 24 godine	16	62	15	5	2
25 do 54 godine	20	60	14	4	2
55 godina i više	24	52	16	5	3
žene	19	56	17	5	3
Od čega: 15 do 24 godine	19	57	16	4	4
25 do 54 godine	20	56	16	5	3
55 godina i više	17	55	18	7	3
Razina obrazovanja:					
niska	18	54	19	6	3
- prosjek	23	60	11	4	2
visoka	19	61	13	4	3
Veličina mjesta					
selo	20	57	16	5	2
Mali grad	21	57	15	4	3
veliki grad	17	57	17	6	3
Obiteljski dohodak:					
skromno	17	50	21	9	3
- prosjek	18	60	16	4	2
- jednostavno	25	62	9	2	2
Obiteljska situacija:					
pojedinačno	15	58	19	5	3
- oženjen	22	58	14	4	2
- živi bračnim putem	27	49	12	4	8
razvedeni	10	44	33	11	2
zasebna	10	35	39	12	4
udovac	14	53	21	9	3

Tablica 59.

Ukupni osjećaj zadovoljstva 1973. i 1975.

(Preusmjereno sa Placas)¹

		vrlo zadovoljan	Prilično zadovoljan	Nezadovoljan	Uopće nije zadovoljna	Neodgovoren o
Danmark	1975	51 %	41 %	4 %	.	4 %
	1973	51	44	4	1%	,
Belgija/Belgija	1975	39	52	5	2	2
	1973	43	49	6	2	.
Irska	1975	36	52	9	3	.
	1973	53	39	6	2	.
Nederland	1975	33	52	7	2	6
	1973	41	52	5	1	1
Ujedinjena Kraljevina	1975	33	53	9	3	2
	1973	33	52	1	3	1
Luksemburg	1975	26	45	15	7	7
	1973	40	49	9	2	.
Francuska	1975	16	59	16	7	2
	1973	15	62	17	4	2
Deutschland	1975	13	66	16	2	3
	1973	16	66	15	2	1
Italia	1975	7	52	28	10	3
	1973	8	57	27	7	1

¹ Zemlje su rangirane silaznim redoslijedom prema učestalosti „potpuno zadovoljnih“ odgovora 1975. Godine 1973. istraživanje je obuhvatilo Veliku Britaniju. U tom pogledu valja istaknuti da je rezultat Sjeverne Irske 1975. bio vrlo sličan rezultatu Republike Irske (37 %, 49 %, 8 %, 3 % i 3 %), što je više od rezultata Velike Britanije.

Posebno istraživanje Eurobarometra o ženama i muškarcima u Europi – svibanj 1975.

U svim zemljama osim Njemačke i Italije, žene su nešto zadovoljnije od muškaraca.

Utjecaj dobi razlikuje se ovisno o spolu i zemlji:

- među muškarcima, osobe starije od 55 godina su, osim u Danskoj (i Luksemburgu), malo zadovoljnije od mlađih muškaraca;
- među ženama, s druge strane, starije žene prilično sumanje zadovoljne od mlađih žena, osim u Ujedinjenoj Kraljevini, Francuskoj (i Luksemburgu).

Hipoteza koja se može iznijeti jest da među muškarcima zadovoljstvo životom ima tendenciju pratiti evoluciju individualnih karijera i opću evoluciju životnih uvjeta u društvu, dok među ženama napredovanje u dobi, često popraćeno udovištvom i naglim padom sredstava za život, dovodi do češćeg nezadovoljstva.

Tablica 60.

Opći osjećaj zadovoljstva prema spolu ispolu

(vrlo zadovoljna , po zemljama)

	Ukupno	Muškarci			Ukupno	žene		
		-25	„25/54	55+		-25	„25/54	55+
Danmark	50 %	54 %	50 %	46 %	54 %	56 %	57 %	45 %
Belgija/Belgija	38	39	38	48	40	48	43	34
Irska	34	27	35	38	37	42	36	34
Nederland	33	27	31	37	34	40	34	30
Ujedinjena Kraljevina	32	30	33	31	33	28	38	33
Luksemburg	25	27	26	23	27	8	35	26
Francuska	13	10	1	19	19	16	20	18
Deutschland	17	6	16	23	9	16	10	3
Italia	10	6	9	13	4	6	4	4
Zajednica	21	16	20	24	19	19	20	17

2. Posebni aspekti osjećaja zadovoljstva

Pitanje je postavljeno na ljestvici od 0 do 10 i odnosilo se na sljedeće probleme:

„A. Vaša kuća ili stan;

B. Mjesto gdje živite u gradu ili selu.

C. Vaš prihod.

D. Vaš životni standard, stvari koje imate: namještaj, oprema za kućanstvo itd.

E. Vrijemeje da učinite ono što morate učiniti.

F. Način na koji koristitez svojubesposlenost.

I u zasebnom pitanju:

„A. Oblik društva u kojem trenutačno živimo (u ovoj zemlji).

B. Funkcioniranje demokracije (u vašoj zemlji).

C. Općenito govoreći, vaši odnosi s ljudima.”

U cijeloj Zajednici pet do šest od deset osoba pozitivno gleda na aspekte života povezane s neposrednim okruženjem(mjesto stanovanja, odnosi s ljudima, kuća ili stan).

Zatim postoje tri problema uodnosu na životni standard, slobodno vrijeme i raspoloživo vrijeme, za koje je zadovoljstvo više miješano. Istovrijedi, još izraženiije, i za raspoložive prihode.

Ravnoteža je nagnuta prema nezadovoljstvu oblikomdruštva u kojem živimo i, prije svega, funkcioniranjem demokracije.

Tablica 61.

Posebna područja zadovoljstva
(Zajedno Zajednica)¹

	Visoka razina zadovoljstva (ocjene od 8 do 10)	Prosječno zadovoljstvo (ocjene od 3 do 7)	Nisko zadovoljstvo (ocjene od 0 do 2)	Prosječna ocjena
1. Mjesto gdje živite	61%	32%	7%	7,49
2. Odnosi s ljudima	57	39	3	7,46
3. Kuća ili stan	53	39	8	7,09
4. Životni standard	45	49	6	6,83
5. Kako koristiti hobbije	47	42	10	6,74
6. Raspoloživo vrijeme	43	46	10	6,52
7. Dohodak	30	54	15	5,75
8. Oblik društva	19	63	17	5,08
9. Funkcioniranje demokracije	17	60	21	4,82
Prosjek od 9 artikala	41	47	11	6,42

Kako bismo pojednostavili ex-pozicijurezultata na razini cijele Zajednice i svake od zemalja, koristit ćemo samo prosječne ocjene zadovoljstva kao smjernice. Dovoljno je zapamtiti da, budući da je središnja točka rezultata 5,0, svaka viša vrijednost (najviše 10,0) mjeri osjećaj zadovoljstva, a svaka niža vrijednost (najmanje 0) osjećaj nezadovoljstva.

Na razini Zajednice kao cjeline, pregled tablice 62. daje niz relevantnih informacija o kojima će se raspravljati u drugom dijelu:

Razina zadovoljstvamuškaraca i žena gotovo je jednaka za svako od razmatranih područja.

2° Općenito, osobe u dobi od 55 i više godina nešto su zadovoljnije od mlađih, ali jednake razine zadovoljstva među spolovima održavaju se u svim dobnim skupinama.

3 ° Razina obrazovanja jedva utječe na zadovoljstvo; u maloj mjeri u kojoj jest, čini se da su najobrazovanije osobe najmanje zadovoljne, osim u pogledu stanovanja, životnog standarda, prihoda, slobodnog vremena i raspoloživog vremena.

4° Zadovoljstvo je nešto niže u velikim gradovima nego u malim gradovima i selima, posebno u pogledu stanovanja, gdje se živi što je dostupno.

¹ Područja zadovoljstva rangirana su silaznim redoslijedom prema prosječnim rezultatima. Podsjetimo, zadovoljstvo vlastitim radom (za osobe u plaćenom radnom odnosu) došlo bi neposredno prije životnog standarda: veliko zadovoljstvo 46 %, srednje zadovoljstvo 47 %, nisko zadovoljstvo 6 %; prosječna ocjena 6,93, Neodgovori nisu uključeni u tablicu.

Tablica 62.

Posebni indeksi zadovoljstva prema spolu, dobi, razini obrazovanja i veličini mjesta

	Muškarci				žene				Razina obrazovanja			Veličina mjesta		
	Ukupno	-25	„25/54	55+	Ukupno	-25	„25/54	55+	Niska razina	Tužbeni razlog	Visoka	selo	Mali grad	Veliki grad
1. Mjesto gdje živite	7,55	6,84	7,48	8,04	7,42	6,86	7,46	7,71	7,55	7,48	7,27	7,77	7,56	7,04
2. Odnosi s ljudima	7,52	7,12	7,45	7,82	7,4	7,23	7,3	7,7	7,48	7,53	7,25	7,54	7,49	7,35
3. Kuća ili stan	7,08	6,8	6,91	7,51	7,1	6,85	6,93	7,55	7	7,21	7,2	7,32	7,2	6,67
4. Životni standard	6,85	6,51	6,82	7,07	6,81	6,77	6,8	6,88	6,61	7,1	7,13	6,74	7,03	6,67
5. Kako koristiti hobbije	6,98	6,87	6,65	7,59	6,51	6,62	6,13	7,16	6,64	6,85	6,9	6,68	6,86	6,66
6. Raspoloživo vrijeme	6,43	6,23	5,8	7,62	6,59	6,2	6,12	7,72	6,65	6,46	5,71	6,6	6,57	6,36
7. Dohodak	5,72	5,06	5,92	5,72	5,77	5,33	5,95	5,71	5,53	6,19	5,76	5,7	5,93	5,65
8. Oblik društva	4,98	4,72	4,91	5,23	5,16	5	5,04	5,49	5,07	5,36	4,59	5,16	4,98	5,09
9. Funkcioniranje demokracije	4,72	4,46	4,7	4,89	4,91	4,63	4,81	5,29	4,78	5,16	4,36	4,86	4,78	4,8
	6,43	6,08	6,29	6,83	6,41	6,17	6,28	6,8	6,37	6,59	6,24	6,49	6,49	6,25

Iako su razine zadovoljstva općenito vrlo slične, bez obzira na spol, dob, razinu obrazovanja i veličinu mjesta boravišta ispitanika, postoje velike razlike među zemljama.

Između zemalja mogu se napraviti dva različita rangiranja:

1° Prema prosjecima postignutih rezultata za devet ispitanih aspekata zadovoljstva:¹ Danska ima najveći prosjek, a slijede je Irska i Belgija; Luksemburg i Nizozemska; Njemačka i Ujedinjena Kraljevina i dalje su iznad prosjeka Zajednice; Francuska i Italija su ispod.

Prosjek zemlje od devet ocjena zadovoljstva

1. Danmark	7,51
2. Irska	7,32
3. Belgija/Belgija	7,30
4. Luksemburg	7,10
5. Nederland	7,05
6. Deutschland	6,73
7. Ujedinjena Kraljevina	6,68
Prosjek Zajednice	6,42
8. Francuska	6,18
9. Italija	5,54

2 ° Prema ljestvici zemalja za svaki aspekt zadovoljstva, što omogućuje uklanjanje, u međunarodnoj usporedbi, mogućih razlika u načinu odgovaranja na niz pitanja na istoj ljestvici; redoslijed razvrstavanja gotovo je potpuno isti:

Prosječna zemlja rangirana je prema devet vrsta zadovoljstva

1. Danmark	2,33

1 Ovdje ne uzimamo u obzir zadovoljstvo poslom, o kojem smo već razgovarali, jer je pitanje postavljeno samo osobama koje se bave plaćenim poslom.

Posebno istraživanje Eurobarometra o ženama i muškarcima u Europi – svibanj 1975.

2. Irska	3,00
3. Belgija/Belgija	3,22
4. Luksemburg	4,11
5. Nederland	4,33
6. Ujedinjena Kraljevina	5,67
7. Deutschland	6,00
8. Francuska	7,56
9. Italia	8,78

Stoga su, neovisno o upotrijebljenoj klasifikaciji, sve „male” zemlje, koliko god se međusobno razlikovale, osobito u socioekonomskom području, predvodnice, ispred četiriju „velikih” zemalja.¹

Razlike među zemljama za svako područje zadovoljavajućeg faktora ntakođer su vrlo izražene, kako je prikazano u tablici 63.

Najveća disperzija zabilježena je za posljednje dvije stavke: oblik društva i funkcioniranje demokracije, za koje je stupanj zadovoljstva u trima zemljama s najvećim brojem bodova (Luksemburg, Njemačka, Belgija) mnogo veći od onog u trima zemljama s najnižim brojem bodova (Ujedinjena Kraljevina, Francuska i, prije svega, Italija).

---

¹ Ti rezultati potvrđuju rezultate iz 1973., vidjeti „Zadovoljstvo i nezadovoljstvo životnim uvjetima u zemljama Europske zajednice”. Bruxelles, lipanj 1974.

Tablica 63.

Specifična razina zadovoljstva u svakoj od zemalja zajednice

1. Mjesto gdje živite		2. Odnosi s ljudima		3. Kuća ili stan	
Irska	8,66	Irska	8,96	Irska	8,29
Danmark	8,48	Danmark	8,57	Danmark	7,94
Belgija/Belgija	8,14	Ujedinjena Kraljevina	8,00	Belgija/Belgija	7,92
Nederland	7,77	Belgija/Belgija	7,79	Luksemburg	7,80
Ujedinjena Kraljevina	7,62	Luksemburg	7,67	Nederland	7,60
Luksemburg	7,53	Prosjeck Europske komisije	7,46	Ujedinjena Kraljevina	7,41
Prosjeck Europske komisije	7,49	Deutschland	7,42	Prosjeck Europske komisije	7,09
Francuska	7,37	Francuska	7,16	Deutschland	7,06
Italia	7,34	Italia	7,05	Francuska	6,96
Deutschland	7,28	Nederland	7,02	Italia	6,48
4. Životni standard		5. Kako koristiti hobi		6. Raspoloživo vrijeme	
Danmark	8,16	Danmark	8,16	Irska	7,56
Belgija/Belgija	7,75	Irska	7,94	Nederland	7,55
Nederland	7,70	Nederland	7,86	Danmark	7,54
Luksemburg	7,36	Belgija/Belgija	7,59	Belgija/Belgija	7,39
Ujedinjena Kraljevina	7,16	Ujedinjena Kraljevina	7,28	Luksemburg	6,90
Irska	7,04	Luksemburg	7,25	Ujedinjena Kraljevina	6,72
Deutschland	7,01	Deutschland	6,77	Prosjeck Europske komisije	6,52
Prosjeck Europske komisije	6,83	Prosjeck Europske komisije	6,74	Francuska	6,42
Francuska	6,65	Francuska	6,21	Deutschland	6,33
Italia	5,93	Italia	6,00	Italia	6,04
7. Dohodak		8. Oblik društva		9. Funkcioniranje demokracije	
Danmark	7,07	Luksemburg	6,58	Deutschland	6,26
Nederland	6,77	Deutschland	6,41	Luksemburg	6,10
Belgija/Belgija	6,74	Belgija/Belgija	6,38	Belgija/Belgija	6,04
Luksemburg	6,73	Irska	6,02	Danmark	5,76
Irska	6,34	Danmark	5,88	Nederland	5,67
Ujedinjena Kraljevina	6,16	Nederland	5,55	Irska	5,11
Deutschland	5,99	Ujedinjena Kraljevina	5,11	Prosjeck Europske komisije	4,82
Prosjeck Europske komisije	5,75	Prosjeck Europske komisije	5,08	Francuska	4,81
Francuska	5,34	Francuska	4,72	Ujedinjena Kraljevina	4,62

Posebno istraživanje Eurobarometra o ženama i muškarcima u Europi – svibanj 1975.

Italia	4,84	Italia	3,31	Italia	2,83

VIII Osjećaj sreće

Nedavni uspjeh koncepta „kvalitete života” doveo je do boljeg pojašnjenja psihosocijalnog sadržaja usko povezanih koncepata kao što su „zadovoljstvo”, „sreća”, „dobrobit” itd.¹ Općenito se smatra da pojam „zadovoljstvo” odgovara određenom stanju dobrobiti čiji je sadržaj pretežno materijalan (sigurnost, udobnost itd.), dok je pojam „sreća” prilično povezan s pojedinačnim ili čak intimnim čimbenicima, kao što su zdravljem međuljudski odnosi.

U istraživanju komparativnih stavova žena i muškaraca prema životu, nije se moglo pomoći nego pokušati izmjeriti ovaj izrazito subjektivan osjećaj: Sreća.

Pređimo na osobniju temu. Kada jesve rečeno i učinjeno, možete li reći kako vont stvari za vas upravo sada? Jeste li stvarnosretni, dovoljno sretni ili niste previše sretni sada?²

Kao i sa zadovoljstvom, odgovori muškaraca i žena su vrlo slični: u cijeloj Zajednici 16 % ispitanika izjavilo je da su „stvarno sretni”, 54 % da su „vrlo sretni”, a 27 % da „nisu previše sretni”.

Dob malo utječe na izražavanje osjećaja sreće kod muškaraca, dok se kod žena isticanje onih koji kažu da su „stvarno sretni” smanjuje kako se godine povećavaju.

Sreća se također povećava s razinom obrazovanja i dohotka ispitanika, ali čini se da je najvažnija varijabla, kako se očekivalo, obiteljska situacija: osobe koje su u braku ili žive u paru kažu da su dvostruko češće „stvarno sretni” nego osobe koje su razvedene, razdvojene ili udovice; Samci spadaju u ove dvije kategorije.

---

1 Vidjeti posebno studiju društva D. SAINT-PAUL o SOFRES-u za francusko Ministarstvo kvalitete života: „Za subjektivnu definiciju kvalitete života”. Pariz, 74. studenog.

2 Namjerno je da pitanje ne uključuje proširenje u negativnom smislu („uglavnom nesretno” i „vrlo nesretno”) kako bi se izbjegao određeni učinak skromnosti u odgovorima. To znači da su ljudi koji se osjećaju prilično nesretnima ili vrlo nesretnima vjerojatno odabrali „ne previše sretni” odgovor.

Tablica 64.

Opći osjećaj sreće prema spolu, spolu, razini obrazovanja, veličini mjesta, dohotku i obiteljskoj situaciji
(Zajedno Zajednica)

	Stvarno sretan	Prilično sretan	Nije presretna	Neodgovoreno
Zajedno	16 %	54 %	27 %	3 %
Muškarci	15	54	28	3
Od čega: 15 do 24 godine	14	53	30	3
25 do 54 godine	15	57	26	2
55 godina i više	15	51	30	4
žene	17	53	27	3
Od čega: 15 do 24 godine	21	56	20	3
25 do 54 godine	17	55	25	3
55 godina i više	14	47	35	4
Razina obrazovanja:				
niska	13	52	32	3
- prosjek	18	58	21	3
visoka	20	54	22	4
Veličina mjesta				
selo	16	55	27	2
Mali grad	16	54	27	3
veliki grad	16	52	28	4
Obiteljski dohodak:				
skromno	14	47	37	2
- prosjek	15	56	26	3
- jednostavno	20	60	18	2
Obiteljska situacija:				
pojedinačno	13	53	30	4
- oženjen	17	56	25	2
- živi bračnim putem	23	41	27	9
razvedeni	8	43	41	8
zasebna	2	33	54	11
udovac	11	45	40	4

Posebno istraživanje Eurobarometra o ženama i muškarcima u Europi – svibanj 1975.

Razlike među zemljama manje su izražene nego u pogledu osjećaja zadovoljstva, ali rangiranje zemalja prilično je slično za svaku od dviju dimenzija: Danska i Belgija preuzimaju vodeću ulogu, a Francuska, Njemačka i Italija nalaze se na dnu popisa:

	Stvarno sretan	vrlo zadovoljan
Danmark	38 %	51 %
Belgija/Belgija	35	39
Nederland	31	33
Luksemburg	24	26
Ujedinjena Kraljevina	22	33
Irska	17	36
Prosjek Zajednice	16	20
Francuska	16	16
Deutschland	11	13
Italia	6	7

Žene su malo sretnije od muškaraca u Danskoj, Ujedinjenoj Kraljevini i Irskoj. Općenito, žene su nešto vjerojatnije od starijih žena. Obiteljska situacija je gotovo svugdje diskriminirajuća, posebno u Danskoj. Stoga je potvrđeno da je osjećaj sreće snažno povezan, za oba spola, s najosobnijim aspektima života kako se živi u određenoj kulturi.

Tablica 65.

Osjećaj sreće prema spolu i spolu

(Preusmjereno sa Sretan odgovor, po zemljama)

	Muškarci				žene				Obiteljska situacija		
	Ukupno	-25	„25/54	55+	Ukupno	-25	„25/54	55+	U braku ili u paru	Pojedinačno	Razvedeni, razdvojeni, udovica
Danmark	35 %	42 %	37 %	30 %	41 %	41 %	46 %	31 %	42 %	32 %	18 %
Belgija/ Belgija	34	36	35	30	38	46	40	31	39	37	17
Nederland	32	27	33	33	30	35	33	21	22	36	9
Luksemburg	22	15	25	20	26	8	31	28	29	18	8
Ujedinjena vrsta	19	16	23	13	25	26	24	25	23	18	20
Irska	14	14	16	11	19	27	17	15	17	17	12
Francuska	14	16	13	15	18	25	18	13	18	17	13
Deutschland	12	11	9	18	10	15	11	6	13	9	5
Italia	5	6	5	6	6	11	3	6	4	7	7

IX Stavovi prema Europskoj zajednici i ujedinjenju Europe

Prethodni rad pokazao je da je spol slab prediktor stavova prema Europi: u gotovo svim zemljama, nakon politiorijentacije dolazido toga da, razina obrazovanja, zanimanje i dohodak, čak i kada se uzme u obzir čim seuzmuu obzir odnosi između tih različitih varijabli.¹

Ne ponavljajući ovdje odgovore na brojna pitanja u vezi sa zajedničkim tržištem, Europskom zajednicom ineistraženimeuropskim pitanjima koja su postavljena u ovom istraživanju, ograničit²ćemo se na tri pitanja: jedno o zajedničkom tržištu, drugo o ujedinjenju Europe, a treće o utjecaju koji bi razvoj Europske zajednice mogao imati na razvoj položaja žena.

1. Zajedničko tržište

„Općenito, smatrate li da je (za vašu zemlju) biti dio Europske zajednice (zajedničko tržište) dobra, loša ili dobra ililoša stvar?”

U Zajednici kao cjelini59 % ispitanika smatra da je zajedničko tržište dobro, u usporedbi s 9 % koji misle drugačije i 32 % koji ne zauzmu stajalište ili ne odgovore. Muškarci reagiraju nešto češće od žena na pozitivan način (63 naspram 55 %). Mlađi muškarci i starije žene nešto su manje povoljni, ali najvažnija je varijabla obrazovno postignuće.

Među onima koji izražavaju jasno, pozitivno ili negativno mišljenje, ne postoji značajna razlika između dva spola:

---

1 Vidjeti „Europa koju vide Europljani”; Bruxelles, kolovoz 1974.

2 Vidjeti Euro-barometar br. 3, lipanj – srpanj 1975.

Posebno istraživanje Eurobarometra o ženama i muškarcima u Europi – svibanj 1975.

Vjerujemo da je zajedničko tržište
"dobra stvar"

(od 100 osoba koje su zauzele stajalište)

Muškarci 86 %

Od čega:	15 do 24 godine	88
	25 do 54 godine	85
	55 godina i više	88

žene 87 %

Od čega:	15 do 24 godine	88
	25 do 54 godine	89
	55 godina i više	85

Žene su jednako povoljne kao i muškarci, bez znatne razlike ovisno o situaciji, kada su teklesociopolitičke vještine (obrazovanje, informiranje itd.) za izražavanje svojih stajališta.

Tablica 66.

Zajedničko tržište: dobro ili lošeovisnoo spolu,spolui razini obrazovanja

(Zajedno Zajednica)

		Dobra stvar	Pogrešna stvar	Ni dobro ni loše	Neodgovoren o
Zajedno		59 %	9 %	23 %	9 %
Muškarci		63	10	21	6
Od čega:	15 do 24 godine	57	8	29	6
	25 do 54 godine	64	11	20	5
	55 godina i više	66	9	18	7
žene		55	8	25	12
Od čega:	15 do 24 godine	57	8	25	10
	25 do 54 godine	57	7	26	10
	55 godina i više	50	9	24	17
Razina obrazovanja:					
	niska	52	11	24	13
	- prosjek	63	7	24	6
	visoka	76	4	17	3

Razlike među zemljama u suprotnosti su, s jedne strane, sa šest „osnivačkih” zemalja, u kojima se šest do sedam od deset ispitanika zalaže za zajedničko tržište,i, s druge strane, s trima novim državama članicama. (vidjeti tablicu 67.).

Muškarci su povoljniji od žena svugdje, posebno u Irskoj, Nizozemskoj i Belgiji. Dob igra drugačiju ulogu, ovisno o zemlji i spolu: stariji muškarci povoljniji su, osim u Belgiji i Luksemburgu; starije žene su manje povoljne, osim u Velikoj Britaniji i Danskoj.

Te se razlike u nekim zemljama mogu objasniti utjecajem stečenog obrazovanja, što je posebno važno u Belgiji, Njemačkoj, Ujedinjenoj Kraljevini i Nizozemskoj; u Belgiji, na primjer,mladi oba spola, ali posebno žene, mnogo su povoljniji za tržišteod svojih starijih osoba, vjerojatno zato što su obrazovaniji i informiraniji. Ali drugi utjecaj ima tendenciju da odredi stavove: nacionalna kultura i, moglo bi se reći,duljina iskustva u Europskoj zajednici.

Iznenadujuće je da, iako je razlika između stavova dvaju spolova, kao i razlika prema razini obrazovanja, u prosjeku istog reda veličine u svih šest „osnivačkih” zemalja, s jedne strane, i u tri nove države članice, s druge strane, utjecaj dobi ima različitu ulogu.

Posebno istraživanje Eurobarometra o ženama i muškarcima u Europi – svibanj 1975.

Među „S ix” starije žene (55 i više) znatno su nepovoljnije od mlađih, dok su (osim u Belgiji i Luksemburgu) stariji muškarci nešto više. Naprotiv, među „trima” osobe iz iste dobne skupine, a posebno muškarci, očito su povoljnije od mlađih osoba. (vidjeti tablicu 68.).

Obrazloženje je pretpostavka da je povoljan stav žena „uobičajeno” pod utjecajem razine obrazovanja, kada postoji prilično dugo iskustvo Zajednice za tu zemlju.

Tablica 67.

Stavovi povoljni zajedničko tržište prema spolu; âge i obrazovno postignuće

(Dobar odgovor, po državama)¹

		Muškarci				žene				Razina obrazovanja		
		Ukupn o	-25	„25/54	55+	Ukupn o	-25	„25/54	55+	Niska razina	Tužbe ni razlog	Visoka
Italia	(71 %)	76 %	69 %	78 %	75 %	67 %	71 %	67 %	63 %	68 %	76 %	79 %
Luksemburg	(65 %)	67	81	65	61	62	80	63	52	67	66	58
Francuska	(64 %)	70	57	73	73	59	62	59	54	55	69	73
Nederland	(64 %)	71	67	75	67	57	69	59	47	55	73	80
Belgija	(57 %)	64	74	64	55	51	73	51	39	41	63	82
Deutschland	(56 %)	59	59	56	64	54	56	56	50	50	59	81
Irska	(50 %)	59	50	60	61	42	44	40	43	43	56	53
Ujedinjena Kraljevina	(47 %)	51	36	53	56	43	34	48	40	40	56	70
Danmark	(36 %)	40	24	44	39	34	19	35	39	32	44	40

1 Zemlje su rangirane silaznim redoslijedom prema učestalosti na odgovoru „Zajedničko tržište je dobra stvar”. Postoci navedeni u zagradama odgovaraju svim ispitanicima u svakoj zemlji.

Tablica 68.

Razlike u stavovima „mladih” i „starih” prema zajedničkom tržištu prema spolu i zemlji

	Muškarci			žene		
	-25	55+	Razlika	-25	55+	Razlika
Belgija/Belgija	74 %	55 %	-19	73 %	39 %	-34
Deutschland	59	64	5	56	50	-6
Francuska	57	73	16	62	54	-8
Italia	69	75	6	71	63	-8
Luksemburg	81	61	-20	80	52	-28
Nederland	67	67	0	69	47	-22
Serija "Šest"	64	69	5	64	53	-11
Danmark	24 %	39 %	15	19 %	39 %	20
Irska	50	61	11	44	43	-4
Ujedinjena Kraljevina	36	56	20	34	40	6
Serija "Tri"	36	55	19	34	40	6

2. Ujedinjenje Europe

„Jesi li u ravnoteži, za, protiv ili ravnodušan prema ujedinjenju Europe?”

Sedam od deset ispitanika (69 %) vrlo je za (35 %) ili za (34 %) ujedinjenje Europe; Samo je 9 % nepovoljno, a 22 % nediferencirano ili ne reagira.

Žene su znatno nepovoljnije od muškaraca. Starost je, opet, različita za oba spola: muškarci u dobi od 15 do 24 godine manje su povoljni od starijih osoba, dok su žene starije od 55 godina manje povoljne.

Čini se da je razina obrazovanja najvažnija varijabla.

(vidjeti tablicu 69.).

Tablica 69.

Stavovi prema ujedinjenju Europe prema spolu, spolu i stupnju obrazovanja

(Zajedno Zajednica)

		vrlo povoljno	Prilično povoljno	ravnodušni	Prilično nepovoljno	vrlo nepovoljno	Neodgovore no
	Zajedno	35 %	34 %	15 %	5 %	4 %	7 %
Muškarci		43	32	12	4	4	5
Od čega:	15 do 24 godine	32	36	17	6	3	6
	25 do 54 godine	42	33	12	5	4	4
	55 godina i više	51	27	10	4	4	4
žene		28	36	19	5	3	9
Od čega:	15 do 24 godine	29	36	21	5	2	7
	25 do 54 godine	28	39	17	5	3	8
	55 godina i više	28	30	21	5	4	12
Razina obrazovanja:							
	niska	30	32	19	6	4	9
	- prosjek	38	37	13	4	3	5
	visoka	50	35	8	3	2	2

Posebno istraživanje Eurobarometra o ženama i muškarcima u Europi – svibanj 1975.

Razlike među zemljama još su veće nego u prethodnom pitanju: s jedne strane, u šest „osnivačkih” zemalja javnost podupire ujedinjenje Europe u omjeru od sedam ili osam od deset (76 %); u tri nove države članice većina je tek dosegnuta (50 %). Međutim, valja istaknuti da rezultat za Irsku premašuje onaj za Belgiju, što je posljedica činjenice da je broj osoba koje su izjavile da su različite iline odgovaraju jedan i pol puta veći u Belgiji.

1° od 100 ispitanika

	Belgija	Irska
	%	%
vrlo povoljno	23	23
Prilično povoljno	32	34
ravnodušni	28	22
Prilično nepovoljno	2	8
vrlo nepovoljno	1	7
Ne reagira	14	6
Ukupno	100	100

2 ° od 100 osoba koje izgovaraju.

	Belgija	Irska
	%	%
vrlo povoljno	40	32
Prilično povoljno	55	47
Prilično nepovoljno	3	33
vrlo nepovoljno	2	10
Ukupno	100	100

U nekim zemljama, osim Luksemburga, žene su manje povoljne od muškaraca za ujedinjenje Europe. Ta je razlika posebno izražena u Irskoj, Italiji i Belgiji; to je uglavnom zbog broja ravnodušnih ili neodgovornih odgovora, koji su mnogo češći među ženama.

Postotak ravnodušnih odgovora ili odgovora bez odgovora po zemljama:

	Muškarci	žene	Omjer F/H
Italia	11 %	28 %	2,5
Nederli	18	35	1,9
Irska	18	35	1,9
Danmark	20	34	1,7
Francuska	13	22	1,7
Deutschland	15	24	1,6
Belgija/Belgija	34	49	1,4
Ujedinjena Kraljevina	23	33	1,4
Luksemburg	18	17	0,9

Kad je riječ o dobi, to se ponovno čini na drukčiji način ovisno o spolu i zemlji, ali i na drukčiji način od onoga što sam prethodno vidio (vidjeti tablicu 68.) u pogledu odgovora koji se odnosi na zajedničko tržište.

Među muškarcima, stariji i dalje imaju tendenciju da budu malo povoljniji od mlađih, ali Belgija je još uvijek iznimka. Taj je trend izraženiji u novim državama članicama. Tako malo razlike u raspodjeli stavova prema zajedničkom tržištu.

Među ženama, najstariji su manje povoljni od najmlađih, posebno u Belgiji, ali iu Italiji, Nizozemskoj i Njemačkoj. U Ujedinjenoj Kraljevini, a još izraženije nego u pogledu zajedničkog tržišta, starije žene mnogo su povoljnije od starijih žena za ujedinjenje Europe. Trend je isti kao što smo vidjeli u pogledu zajedničkog tržišta, ali je izraženiji, posebno u Ujedinjenoj Kraljevini.

Što se tiče razine obrazovanja, ona ima snažan utjecaj na obrazovanje gotovo svim zemljama, a posebno u Belgiji i Ujedinjenoj Kraljevini.

Čini se, u konačnici, daje politički osjetljivija tema, kao što je jedna od europskih fikata, relativno manje omiljena (ili se točnije susreće s većom ravnodušnošću) među starijim ženama u zemljama u kojima su te žene manje obrazovane i manje politizirane (Belgija), ali da su uključene i druge varijable, kao što je to slučaj u Ujedinjenoj Kraljevini, u kojoj su „i-europske” kampanje vjerojatno učinkovitije doprle do najmlađih žena, odnosno najobrazovanijih i najrazvijenijih, tako što su ih više nagnale prema stavu suzdržanosti nego prema iskreno negativnom stavu.

Tablica 70. pokazuje, po zemljama, raspodjelu povoljnih stavova prema ujedinjenju Europe prema spolu, dobi i razini obrazovanja.

U tablici 71. prikazana je, po zemljama, razlika u učestalosti povoljnog stava za dvije ekstremne dobne skupine i za svaki spol.

U tablici 72. prikazani su potpuni rezultati, prema spolu i dobi, za Belgiju i Ujedinjenu Kraljevinu kako bi se u dvjema zemljama s približno istim prosječnim rezultatom povoljnih stavova (52 % odnosno 50 %) pokazale velike razlike koje postoje, osobito među ženama, ovisno o tome jesu li „sposobne” izraziti se u jednom ili drugom smjeru.

Tablica 70.

Stavovi prema ujedinjenju Europe prema spolu, spolu i stupnju obrazovanja

(Odgovori „vrlo povoljni” ili „više povoljni”, s)¹

		Muškarci				žene				Razina obrazovanja		
		Ukupn o	-25	„25/54	55+	Ukupn o	-25	„25/54	55+	Niska razina	Tužbe ni razlog	Visoka
Luksemburg	(80 %)	80 %	85 %	78 %	82 %	81 %	84 %	81 %	72 %	79 %	79 %	81 %
Francuska	(77 %)	82	76	82	85	74	70	74	75	68	83	87
Deutschland	(77 %)	82	75	79	90	73	77	79	63	72	82	87
Italia	(77 %)	85	83	87	84	69	83	67	60	71	86	89
Nederland	(65 %)	72	65	77	67	59	67	62	48	56	77	80
Belgija	(52 %)	63	69	66	55	48	63	53	32	39	60	84
"Šest"	(76 %)	81	78	81	84	70	76	72	62	69	81	87
Irska	(57 %)	66	51	66	74	46	45	54	47	51	62	63
Ujedinjena Kraljevina	(50 %)	55	40	55	61	46	32	51	46	44	59	74
Danmark	(41 %)	43	31	47	43	41	36	43	39	37	52	46
"Tri"	(50 %)	54	40	55	61	46	33	50	46	44	59	68

1 Zemlje se rangiraju silaznim redoslijedom prema učestalosti „vrlo povoljnog” ili „više povoljnog” odgovora. Postoci navedeni u zagradama odgovaraju svim ispitanicima u svakoj zemlji.

Tablica 71.

Razlike u stavovima između „mladih” i „starih” prema ujedinjenju Europe prema spolu i državi
(Odgovor „vrlo povoljno” ili „umjesto povoljno”)

	Muškarci			žene		
	-25	55+	Razlika	-25	55+	Razlika
Belgija/Belgija	69 %	55 %	-14	63 %	32 %	-31
Deutschland	75	90	15	77	63	-14
Francuska	76	85	9	70	75	5
Italija	83	84	1	83	60	-23
Luksemburg	85	82	-3	84	72	-12
Nederland	65	67	2	67	48	-19
Serijska "Šest"	78	84	6	76	62	-14
Danmark	31 %	43 %	12	36 %	39 %	3
Irska	51	74	23	45	47	2
Ujedinjena Kraljevina	40	61	21	32	46	14
Serijska "Tri"	40	61	21	33	46	13

Tablica 72.

Razlike u stavovima u Belgiji i Njemačkoj i Ujedinjenom Kraljevstvu prema ujedinjenju Europe na temelju spola

	Belgija (52 %)						Ujedinjena Kraljevina (50 %)					
	Muškarci			žene			Muškarci			žene		
	-25 %	25/54 %	55+ %	-25 %	25/54 %	55+ %	-25 %	25/54 %	55+ %	-25 %	25/54 %	55+ %
1° od 100 ispitanika												
vrlo povoljno	32	25	30	23	18	16	13	33	42	15	26	24
Prilično povoljno	37	41	25	40	35	16	27	22	19	17	25	22
ravnodušni	23	22	23	25	27	44	27	17	11	33	17	20
Prilično nepovoljno	2	1	4	1	3	1	12	12	8	12	11	12
vrlo nepovoljno	.	1	3	1	1	1	12	11	14	8	9	11
Neodgovoreno	6	10	15	10	16	22	9	5	6	15	12	1
Ukupno	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
2° Od 100 osoba koje se izjašnjavaju												
vrlo povoljno	45	37	48	35	32	47	20	42	50	29	37	35
Prilično povoljno	52	60	40	62	61	47	42	28	23	33	35	32
Prilično nepovoljno	3		7		5	3	19	16	10	23	15	17
vrlo nepovoljno	.	3	5	3	2	3	19	14	17	15	13	16
Ukupno	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

3. Europska zajednica i promjena statusa žena

„Smatrate li da razvoj Europske zajednice (zajedničko tržište) može imati dobar utjecaj, loš utjecaj ili uopće ne utjecati na razvoj položaja žena?”

Samo 34 % ljudi u Zajednici kao cjelini smatra da razvoj Zajednice može imati „dobar utjecaj” na razvoj položaja žena; 4 % ispitanika je najgore stanju, a 62 % ne vidi vezu između tih dvaju ispitanika.

Postoji malo razlika između odgovora muškaraca i žena, osim što je znatno vjerojatnije da žene, a posebno starije žene, neće izraziti svoja stajališta.

Razina obrazovanja utječe na neodgovore i utječu pozitivne odgovore, tj. na činjenicu da odgovor koji izričito odražava nepercepciju bilo kojeg odnosa međupredmetima („uopće nema utjecaja”) toliko konstantan za tri razine obrazovanja pokazuje da je to najrašireniji stav.

Vidjeti tablicu 73.

Utjecaj dobi je vrlo nizak među muškarcima. Dvojica govornika se sukobljavaju oko svojeg odnosa – odnosa Europske zajednice i statusa žena – imaju različite učinke: stariji muškarci češće očekuju povoljan utjecaj u Ujedinjenoj Kraljevini i Irskoj, kao i u Luksemburgu; Međutim, to nije slučaj u Belgiji, gdje je, kao što smo vidjeli gore, ravnodušnost vrlo visoka među starijim osobama.

Tablica 73.

Očekivani utjecaj razvoja Europske zajednice na promjene u statusu žena prema spolu, spolui stupnju obrazovanja

(Zajedno Zajednica)

		Dobar utjecaj	Loš utjecaj	Uopće nema utjecaja	Neodgovoreno
Zajedno		34 %	4 %	37 %	25 %
Muškarci		37	6	37	20
Od čega:	15 do 24 godine	35	5	39	21
	25 do 54 godine	37	6	40	17
	55 godina i više	38	5	32	25
žene		32	3	36	29
Od čega:	15 do 24 godine	34	3	39	24
	25 do 54 godine	35	3	35	27
	55 godina i više	24	3	36	37
Razina obrazovanja:					
	niska	30	5	36	29
	- prosjek	36	4	38	22
	visoka	46	3	36	15

I tlie je na prvom mjestu dobio povoljne odgovore, a slijedile su ga Irska i Francuska. Njemačka, Danska i Ujedinjena Kraljevina na kraju su popisae. Topokazuje da oni koji pridaju veliku važnost problemu statusa žena vjerojatnije očekuju utjecaj na razvoj Zajednice.¹ Nadalje, u Danskoj i Ujedinjenoj Kraljevini veći udio onih koji očekuju utjecaj opisuje ga negativno nego u drugim zemljama.

Vidjeti tablicu 74.

Među ženama, dob je istaknutija, osim u Danskoj i Ujedinjenoj Kraljevini, a odgovori starijih žena u većini zemalja odražavaju manje pozornosti na problem statusa žena i manje interesa u Europskoj zajednici.

Instrukcija je gotovo svugdje u smjeru oštrog smanjenja neodgovora kada se kreće od niske do visoke razine, ali utječe na odgovor nesigurnosti (ili ravnodušnosti) mnogo manje: čak i u nekim zemljama (Luksemburg, Belgija, Francuska, Nizozemska, Ujedinjena Kraljevina) to bi se povećalo, što pokazuje koliko je slab percipirani odnos između Europske zajednice i problema statusa žena. Ipak, učinak obrazovanja izmjereni stav općenito je pozitivan, posebno u Irskoj i Belgiji.

Vidjeti tablicu 75.

---

1 Vidjeti tablicu 1., stranicu 9

Tablica 74.

Očekivani utjecaj razvoja Europske zajednice na razvoj položaja žena

(Preusmjereno sa Plačas)

	Očekujte utjecaj		Ne očekujte nikakav utjecaj	Neodgovoreno
	povoljan	nepovoljan		
Italia	54 %	2 %	20 %	24 %
Irska	51	6	30	13
Francuska	41	2	31	26
Belgija/Belgija	34	2	22	42
Luksemburg	34	6	28	32
Nederland	31	4	27	38
Deutschland	26	4	51	19
Danmark	21	9	36	34
Ujedinjena Kraljevina	19	9	47	25

Tablica 75.

Povoljan utjecaj razvoja Europske zajednice na promjene statusaženaprema spolu, spolui razini obrazovanja (Odgovor dobrog utjecaja po zemljama)¹

		Muškarci				žene				Razina obrazovanja		
		Ukupn o	-25	„25/54	55+	Ukupn o	-25	„25/54	55+	Niska razina	Tužben i razlog	Visoka
Italia	(54 %)	58 %	53 %	62 %	56 %	49 %	56 %	52 %	35 %	48 %	63 %	66 %
Irska	(51 %)	52	43	55	55	49	56	50	43	39	57	68
Francuska	(41 %)	41	40	39	45	40	39	44	33	35	46	43
Belgija	(34 %)	38	47	39	32	30	43	32	19	24	38	49
Luksemburg	(34 %)	30	11	33	36	36	32	44	26	33	39	28
Nederland	(31 %)	36	27	41	32	26	28	29	18	25	38	41
Deutschland	(26 %)	28	23	27	30	25	22	30	20	24	28	34
Danmark	(21 %)	23	21	22	21	20	16	23	20	17	29	25
Ujedinjena Kraljevina	(19 %)	22	12	21	27	17	18	17	17	18	20	28

1 Zemlje su rangirane silaznim redoslijedom prema odgovoru na „dobar utjecaj”.

Dio II.

Esej s objašnjenjima o formiranju stavova prema statusu žena

Uvod u metodologiju

Čitanje prvog dijela pokazalo je složenost proučavanog problema: stavovi muškaraca i žena, određeni individualnim karakteristikama ispitanika (rod, dob, obrazovanje itd.) i stavovima društva kojem pripadaju, ponekad su slični, a ponekad i različiti; te odrednice međusobno djeluju; sami odgovori na jedno pitanje statistički su povezani s odgovorima na drugo pitanje itd.

U pokušaju da se objasni kako se ti stavovi formiraju, odnosno da se složenost prikupljenih podataka svede na najjednostavnije moguće tumačenje, nužan put znanstvenog istraživanja, provedeno je nekoliko analiza:

- t yp ologique (analiza klastera), čija je svrha klasificirati svih 9500 anketiranih pojedinaca, koje karakterizira niz varijabli (dani odgovori i značajke poznate svakoj od njih), u ograničen broj skupina (ili „tipova”), tako da su ti pojedinci što sličniji” unutar svake skupine i da sevrste međusobno što više razlikuju;

analize čimbenika, na razini svake zemlje, iz odgovora na pitanja koja su izravno relevantna za našu temu, kako bi se utvrdilo mogu li se i u kojoj mjeri korelacije između svih odgovora, uzetih od dva do dva, objasniti malim brojem „čimbenika”;

- analise naziva „multiple classification Analysis”, što omogućuje mjerenje eksplanatorne vrijednosti niza varijabli (rod, dob, obrazovanje, dohodak itd.) i relativne težine svakog od „faktora” utvrđenih za svaku varijablu u odnosu na druge, uzimajući u obzir međusobne odnose među njima.

Svaka od tih metoda omogućit će nam izvođenje hipoteza, a možda i zaključaka, iz mase prikupljenih podataka.

Započet ćemo s tipološkom analizom.

Tipološka analiza stavova javnosti prema statusu žena¹

Ta se analiza sastojala od kombiniranog postupanja s odgovorima na sljedeća pitanja:

važnost koja se pridaje problemu statusa žena,

- prosudbu o brzini promjene,
- šanse koje žene, u usporedbi s muškarcima, imaju za uspjeh u svojim životima,
- područja koja odgovaraju nepovoljnom položaju ili diskriminaciji,
- slika politike („ljudska pitanja”)
- povjerenje u muškarca ili ženu kao političkog predstavnika u Parlamentu.

Rezultat postupanja s odgovorima na ta pitanja zatim je priopćen presudama donesenima o ublažavanju razlika između uloga dvaju spolova; o ženama koje pozivaju na ublažavanje razlika, o ulozi žena u politici i o individualnim bilježjima ispitanika.

Ta analiza uzastopnim smanjenjima otkriva stupnjeve heterogenosti sedam skupina, koje se same mogu smanjiti na pet glavnih vrsta, što „objašnjava” 30,4 % informacija sadržanih u šest aktivnih varijabli:

vrsta: Aktivisti promjena

Ta skupina čini 34 % ukupnog broja ispitanika, a čine je 45 % muškaraca i 55 % žena.

---

1 Analiza koju je provela Hélène RIFFAULT.

Ti „vojnici” smatraju da je položaj žena u društvu važno pitanje, da većina žena želi promjene, a većina muškaraca ne, da žene imaju pravo zahtijevati da se razlike ublaže, da se promjene ne događaju dovoljno brzo. Onise apsolutno protive politici kao muškoj aferi i vjeruju da bi uloge muškaraca i žena trebale biti iste u politici. Osim toga, imaju jednako povjerenje u ženu kao i u muškarca kao i zastupnik u Parlamentu.

Unutar ove vrste mogu se razlikovati dvije podskupine:

- jedan (IA), koji predstavlja 14 % ukupne radne snage, s 43 % muškaraca i 57 % žena, smatra da je trenutno jednako vjerojatno da će žene uspjeti u životu kao i muškarci;
- drugi (I.B.), s 20 % ukupne radne snage (46 % muškaraca i 54 % žena), smatra da je manje vjerojatno da će žene biti zaposlene; ta je skupina vrlo zauzeta osobama s visokom razinom obrazovanja koje pripadaju urbanim područjima.

Te dvije skupine „aktivista promjena” najviše su zainteresirane zapolitičke rasprave; njihova razina zadovoljstva „materijalističkim” stavkama (stanovanje, dohodak, životni standard, rad itd.) ne razlikuje se znatno od prosjeka, ali su manje zadovoljni od prosjeka ispitanika stavkama koje se odnose na oblik društva i funkcioniranje demokracije.

Ukratko, oni su doista „aktivisti promjene” u širem smislu riječi mot, što, doduše, uključuje, ali uvelike nadilazi ono što se obično naziva „feministima”. To je najveća skupina po broju i vjerojatno pod utjecajem; Sastoji se od nešto više žena nego muškaraca.

Vrsta 2: Protivnici promjena

Pretpostavlja se da je ta druga skupina okarakterizirana na potpuno suprotan način. Ona čini 18 % ukupne radne snage, pri čemu je gotovo jednak broj žena kao i muškaraca (53 % muškaraca i 47 % žena).

Ti „protivnici” smatraju da problem nije važan i da žene imaju jednake šanse kao i muškarci. Za njih, žene žele promijeniti, a oni su u krivu; većina muškaraca protiv je promjena; Promjena u ovom trenutku ide prebrzo.

Za ovu skupinu politika bi trebala biti više o muškarcima; i ako žene žele učiniti nešto u vezi s tim, bilo bi bolje da je u drugoj ulozi. U svakom slučaju, ne postoji pitanje glasanja za bilo koga osim čovjeka.

Oni koji čine ovu skupinu protivnika su stariji od prosjeka; Njihova razina obrazovanja je niža i oni imaju malo interesa za politiku.

vrsta: umjerenih

Riječ je o međuskupini između prve dvije skupine: 18 % ukupne radne snage, s 48 % muškaraca i 52 % žena.

Ti su „moderati” za neke promjene, ali nemaju pojma da umire i nisu vrlo politizirani „ili i, to je velik problem”, „da, većina žena želi promjene i u pravu su”. Ali muškarci, uglavnom, ne žele promjene. Politika nije previše posao ženai ako žele igrati ulogu u njoj, ona u svakom slučaju mora biti drugačija od uloge muškaraca.

Činjenica da je ta skupina „moderata” općenito jednako važna kao i skupina „protivnika” (18 %) jasno pokazuje koju ulogu može imati u razvoju zakonodavstva i morala, ovisno o tome hoće li se oslanjati na

jednu ili drugustranu. "Vojnici" bi vjerojatno trebali izbjegavati udaranje, ako žele osvojiti većinu javnosti za svoj cilj.

Vrsta 4: prilagođena

To je prilično tradicionalistička skupina, dobro prilagođena trenutnoj situaciji, koja se, kao što smo vidjeli, također razlikuje od zemlje do zemlje. Ja predstavljam 21% ukupne radne snage. Za svoje članove, problemžena nije značajan i žene nisu manje vjerojatno da će uspjeti u svojim životima. Njihov je rezultat zadovoljstva znatno viši od prosjeka usmislukupnog zadovoljstva životom, materijalističkim stavkama, društvom i funkcioniranjem demokracije. Kažu da su „stvarno sretni” češće od drugih.

Unutar ove skupine mogu se razlikovati dvije podgrupe, između kojih su nijanse sljedeće:

- za neke (IVA), koji čine 11 % ukupne radne snage, s 55 % muškaraca i 45 % žena, ne čini se da postoji problem jer se trenutačno svi, i muškarci i žene, slažu da će smanjiti razlike među ulogama, a to je tako;
- za ostale (IVB), 10 % radne snage, s 45 % muškaraca i 55 % žena, to bi radije bio lažni problem: mora se očuvati određena ženstvenost; većina žena ne želi promjene, a pogotovo ne većina muškaraca; osim toga, žene koje žele promijeniti društvo na taj način su u krivu; Međutim, za tu podskupinu, ako žene žele igrati ulogu u politici, ona mora imati istu ulogu kao i muškarac.

Ta vrsta zadovoljštine i, iz različitih razloga, neprilagođenosti predmetu od interesa ovdje su osobito česte u Danskoj, Ujedinjenoj Kraljevini i Nizozemskoj.

Vrsta 5: ravnodušno i dugogodišnjemišljenje

O preostaloj skupini, koja čini nešto više od 8 % ukupne radne snage, malo se može reći, osim što je riječ o „ženskoj” skupini (57 % žena i 43 % muškaraca), najstarijoj, najmanje obrazovanoj skupini s najvećim udjelom neaktivnih osoba.

U tablici 76. sažeto su prikazana glavna osobna obilježja ispitanika u svakoj od pet vrsta obrađenih podataka. To jasno pokazuje sociološki profil svake vrste:

- nekoliko razlika između dva spola,
- viša dob iniža razina obrazovanja ravnodušnih i protivnika,
- malo razlika između gradova i sela.

Tablica 76.

Pet vrsta stavova prema karakteristikama ispitanika

(Zajedno Zajednica)¹

	Tip I "aktivisti promjene" (33,7%)		"Komponente" tipa II (18,2%)	Tip III "umjereni" (18,3%)	Tip IV "prilagođeno" (20,9%)		Tip V "nezainteresir an i bez mišljenja" (8,5%)
	Umjetna inteligenc ija (13,4 %)	IB (20,3 %)			IVA (10,2 %)	IVB (10,7 %)	
Muškarci	43 %	46 %	53 %	48 %	55 %	45 %	43 %
žene	57	54	47	52	45	55	57
Dob:							
15 do 24 godine	22	25	12	16	19	16	10
25 do 54 godine	54	56	26	54	52	55	41
55 godina i više	24	19	42	30	29	29	49
Uputa:							
niska	52	39	65	53	56	50	70
- prosjek	31	36	25	33	29	30	21
visoka	17	25	10	14	15	20	9
Lokacija:							
selo	38	34	42	41	41	37	42
Mali grad	34	33	31	31	33	34	31
veliki grad	27	31	27	27	25	28	25
Aktivnost:							
– imovina	50	55	46	52	56	50	35
neaktivan	50	45	54	48	44	50	65
Javna služba:							
- oženjen	65	65	67	67	70	70	61
udovaca	7	5	12	8	7	8	17
pojedinačno	23	26	18	22	20	18	18
Ostalo	4	4	3	3	3	4	3

1 Postoci u zagradama ispod svake glave stupca odgovaraju masi tipa u ukupnom uzorku. Neki ukupni iznosi mogu biti manji od 100 % jer se ne računaju neodgovori.

Posebno istraživanje Eurobarometra o ženama i muškarcima u Europi – svibanj 1975.

Još je zanimljivija raščlamba po zemljama osoba koje pripadaju svakoj od pet vrsta. (Tablica 77.).

„Promjena aktivista” posebno je brojna u Irskoj (46 %), Italiji (39 %) i Francuskoj (38 %).”

Protivnici, koji su vrlo malobrojni u Danskoj (10%), čine 16 do 23 % u drugim zemljama.

„Moderati” su možda rezerva „vojnika” u Francuskoj i Luksemburgu.

Više je „prilagođenih” i „nezainteresiranih” nego drugdje u Danskoj, Nizozemskoj i Velikoj Britaniji.

Čini se da u Belgiji i Njemačkoj još uvijek ne postojiništa između „moderata” i „protivnika zahtjeva”.

Naposljetku, u tablici 78. za svaku se vrstu navode postotci ili ocjene koji odgovaraju nekoliko pitanja, čija će se važnost prikazati u naknadnim analizama. Samo pogled na položaj žena pokazuje kako se „aktivisti promjena” i „prilagođeni-satisfaits” međusobno suprotstavljaju u našim društvima.

U drugom dijelu posebno će se pojasniti ta točka, slijedeći druge metode analize.

Posebno istraživanje Eurobarometra o ženama i muškarcima u Europi – svibanj 1975.

Tcanaubr. 77

Pet vrsta stavova po zemlji

(od 100 ispitanika u svakoj zemlji)

	Tip I "aktivisti za promjenu" (33,7%)		"Prigovornici" tipa II (18,2 %)	"Moderati" tipa III (18,3%)	Tip IV "prilagođeno" (20,9%)		Tip V "nezainteresir an i bez mišljenja" (8,5%)
	Umjetna inteligencija (13,4 %)	IB (20,3 %)			IVA (10,2%)	IVB (10,7 %)	
Belgija/ Belgija	13 %	15 %	21 %	24 %	10 %	6 %	11 %
Danmark	13	21	10	7	14	21	14
Deutschland	14	19	23	24	9	7	4
Francuska	17	21	16	27	7	8	4
Irska	16	30	16	19	7	8	4
Italia	21	18	22	20	8	7	4
Luksemburg	10	18	18	27	11	7	9
Nederland	8	20	18	12	16	12	14
Velika Britanija	10	20	19	9	12	17	13
(Sjeverna Irska)	(11)	(24)	(18)	(13)	(17)	(11)	(6)

Tablica 78.

Neki karakteristični odgovori koji odgovaraju pet vrsta stavova

(Zajedno Zajednica)¹

	Tip I "aktivisti za promjenu" (33,7%)		"Prigovornici" tipa II (18,2 %)	"Moderati" tipa III (18,3%)	Tip IV "prilagođeno" (20,9%)		Tip V "nezaintere- siran i bez mišljenja" (8,5%)
	Umjetna inteligencija (13,4 %)	IB (20,3 %)			IVA (10,2%)	IVB (10,7 %)	
Ocjena važnosti problema statusa žena	7,09	7,14	4,09	6,66	3,86	3,76	3,69
Žene su manje vjerojatne	4 %	98 %	18 %	47 %	5 %	18 %	10 %
Promjene ne idu dovoljno brzo	52 %	53 %	7 %	26 %	4 %	7 %	6 %
Politika ne smije biti više o muškarcima	85 %	90 %	17 %	15 %	44 %	46 %	25 %
Ocjena zadovoljstva:							
Život koji vodimo	7,38	7,43	7,27	7,34	7,76	7,83	7,37
- oblik tvrtke	5,27	5,04	5,43	5,65	5,9	5,45	5,75
funkcioniranje demokracije	4,9	4,78	5,08	5,34	5,65	5,19	5,41
Kažu "stvarno sretan"	22 %	22 %	20 %	20 %	30 %	30 %	21 %

¹ Neponderirani skup nacionalnih uzoraka.

Analiza čimbenika i višekriterijska analiza odgovora¹

Kako bi se dobio pregled odgovora svakog ispitanika na 22 pitanja o statusu žena, analize čimbenika provedene su zasebno za svaku zemlju.²

Ispitivanje rezultata pokazalo je zapanjujuću sličnost obrazaca odgovora među zemljama. U svakom nacionalnom gospodarstvu pojavljuju se tri skupine stavova. Skupine ("klasteri") odražavaju činjenicu da ljudi koji odgovaraju na određeno pitanje u jednom ili drugom smislu imaju veliku vjerojatnost davanja sličnog odgovora na svako od drugih pitanja u istoj skupini i obrnuto.

S obzirom na tu sličnost u obrascima stavova u devet zemalja, analiza će biti predstavljena za Zajednicu u cjelini.

---

1 Ovo poglavlje uglavnom preuzima analize koje su proveli profesori Margaret i Ronald INGLEHART (Sveučilište u Michiganu).

2 Tehnika koja se ovdje koristi jest tehnika „varimax rotatlon”.

Položaj žena u Europskoj zajednici: tri konfiguracije položaja
(Faktorska analiza ukupnih nacionalnih uzoraka)

Dominantni faktor

I. Percepcija diskriminacije:

Biste li rekli da je trenutna situacija žena oko vas, u usporedbi s onom muškaraca, prilično bolja (...) u odnosu na...?

Mogućnosti za promaknuće	0,71
Plaća	0,67
Prilika za pronalaženje posla	0,66
... sigurnost radnog mjesta	0,65
... strukovno osposobljavanje	0,63
Prilika za studiranje	0,53
... radni uvjeti	0,52

Jesu li žene jednako vjerojatne kao i muškarci da uspiju u svojim životima? 0,64

II. Podupiranje ili suprotstavljanje društvenim promjenama u vezi s ulogom žena

Mislite li da bi žene trebale igrati istu ulogu kao i muškarci u politici? 0,71

„Slažete li se da bi politika trebala biti više pitanje za muškarce (...)?” 0,68

Da li se stvari (...) mijenjaju prebrzo, nedovoljno brzo ili jednostavno ispravno? 0,54

„Biste li smatrali normalnim ili nenormalnim da žena navečer izađe bez muža kako bi prisustvovala sastanku?” 0,51

Mijenjaju li se stvari na ispravan ili pogrešan način? 0,45

Po vašem mišljenju, postoji li problem za žene ili ne? Koliko je važan taj problem? 0,42

„Biste li smatrali normalnim ili nenormalnim da žena potakne muža na promjenu radnog mjesta jer joj se nudi bolja situacija u drugoj regiji?” 0,34

„Biste li smatrali normalnim da roditelji odluče platiti svoju kćer za obrazovanje ako je bila bolja u školi od dječaka?” 0,33

III. Zadovoljstvo ili nezadovoljstvo?

„Koliko ste zadovoljni oblikom društva u kojem živimo?” 0,67

„Uopće, jeste li vrlo zadovoljni (...) životom kojim upravo vodite?” 0,65

Mijenjaju li se stvari na ispravan ili pogrešan način? 0,44

„Smatrate li da razvoj Europske zajednice (...) može imati dobar utjecaj (...) na razvoj položaja žena?” 0,43

Prva od tri skupine izražava stupanj do kojeg se smatra da je vjerojatno da će žene postojati ili je manje vjerojatno da će postojati od muškaraca. Odražavamtendenciju nekih da smatraju da žene imaju jednake mogućnosti u svakom od navedenih područja, dok drugi dosljedno vjeruju da su manje vjerojatne.

Stavka s najvećom težinom u ovoj konstelaciji odgovora jest „promotivne mogućnosti”. Čini se da je to najosjetljiviji pokazatelj percepcije jednakih mogućnosti za žene i muškarce.

"Plaća" i "prilika za pronalaženjeposla" također su relativno dobri pokazatelji. Ostale dvije stavke - "prilika za studiranje" i "radni uvjeti" - obično su manje snažno povezane s drugima. Doista, moguće je da netko vjeruje da žene imaju iste mogućnosti kao i muškarci u pogledu radnih uvjeta ili obrazovanja, ali smatra da je općenitomanje vjerojatno da će žene biti vjerojatnije od muškaraca.

Drugi groupe izražava povoljan ili nepovoljan stav prema društvenim promjenama koje se odnose na status žena. Ta dimenzija obuhvaća velik broj promjena, ali zanimljivo je napomenuti da se jedan od naših najosjetljivijih pokazatelja odnosi na političku ulogu žena.

Treća skupina izrazila je zadovoljstvo ili nezadovoljstvo oblikom društva i načinom života u odnosu nastatus žena i povezane promjene u društvu. Određeni stav optimizma ili pesimizma prema društvenim promjenama također je izražen ovom dimenzijom.

Ta analiza faktora omogućuje nam da iz nove perspektive uzmemo sve rezultate koji su prethodno ispitani u prvom čitanju.

1. Za ili protiv društvenih promjena

Može se izraditi indeks potpore ili protivljenja društvenim transformacijama povezanim s ulogom žena, u kojem se kombiniraju odgovori na dva najvažnija pitanja: Da li se stvari mijenjaju prebrzo? i „Slažete li se da bi se politika trebala više odnositi na muškarce?”¹

Taj se indeks može koristiti kao zavisna varijabla u nizu analiza s više kriterija, u kojima se mjeri odnos s određenim identifikacijskim varijablama (rod, dob, obrazovanje, dohodak itd.), uzimajući u obzir međusobne odnose između tih varijabli: npr. između spola i dobi, između spola, dobi i prihoda itd.²

U tablici ci– nakon toga prikazana je relativna važnost deset identifikacijskih varijabli u objašnjenju, kako bise to drugačije opisalo, dimenzija koje se proučavaju usvako od zemalja Zajednice.

---

1 Te su dvije stavke među trima dominantnim čimbenicima izmjerene dimenzije (druga skupina). Točka „ista uloga u politici” nije odabrana iz dva razloga: prvo, odmah se u upitniku pojavila nakon stavke „Politika u području ljudskih pitanja” i bilo je razloga za strah od učinka kontaminacije; kao drugo, dvosmislen je jer tvrdoglavi tradicionalist i namjerni zagovornik „oslobođenja” žena iz različitih razloga mogu osjećati da bi žene i muškarci trebali imati različite uloge u politici.

2 Korišteni sustav je višestruka klasifikacijska analiza (MCA).

Tablica 80.

Potpora društvenim transformacijama u vezi sa statusom žena u zemljama Europske zajednice prema deset identifikacijskih varijabli

(Raspon rangiranja prema varijanci koju objašnjava svaki prediktor, uzimajući u obzir učinke drugih prediktora)

	Danmark 4.27 (x)	Irska 4.24.	Ujedinjen a Kraljevina 4,16	Francu ska 4.12.	Deutschland 3.88	Italija 3,78	Nederland 3.76	Belgija 3,48	Luksemburg 3,42
1. Dob ispitanika	1	3	2	1	7	7	2	1	4
2. Prednost za stranku	2	7	3	3	1	1	3	4	5
3. Obiteljski dohodak	3	2	1	2	5	3	4	7	2
4. Regija	10	1	10	6	6	5	1	2	1
5. Broj osoba u kućanstvu	4	6	5	4	4	2	5	8	6
6. Razina obrazovanja	7	8	4	5	9	4	7	3	8
7. Rezidencija na području grada/zemljišta	6	5	6	8	2	8	8	5	7
8. Rod ispitanika	5	4	8	9	3	10	10	10	9
9. Zanimanje vođenja kućanstva	9	9	7	7	8	6	6	6	3
10. Obiteljski status	8	10	9	10	10	9	9	9	10

x. Brojka pod imenom svake zemlje označuje prosječnu ocjenu indeksa potpore: najviše 6, najmanje 1, središnja točka 3.5.

Svugdje su najjači prediktori potpore ženskom pokretu za preobrazbu dob, sklonostpolitičkoj stranci, obiteljski prihodi i regija u kojoj ispitanik živi. Svaka od tih varijabli pokazuje značajan odnos sa stavom svakog ispitanika u većini zemalja. Većina ostalih šest varijabli ima samo male ili statistički beznačajne učinke.

Pogledajmo ihjedan po jedan.

1) Dob

Kao što smo već spomenuli, status i uloga žena se mijenjaju. To nije bio slučaj u posljednjih nekoliko godina. U svim zemljama Zajednice osobe u određenim dobnim skupinama rođene su prije nego što su žene dobile određena temeljna obilježja državljanstva, kao što je pravo glasa. Može se očekivati da će ljudi čije su percepcije i stavovi formirani u vrijeme kada je uloga žena još uvijek bila usko ograničena smatrati takva ograničenja relativno prirodnim i podnošljivim, u usporedbi s udaljenijimskupinama.

Podaci potvrđuju tu pretpostavku. Mladi se češće zalažu za promjene nego stariji ljudi. Je li to zbog promjenjivih povijesnih uvjeta ili nečega što je svojstveno J eunesseu? Podaci upućuju na to da je prva hipoteza ispravna. Stupanj promjene stavova bio je mnogo veći među ženama nego među muškarcima.

Za prvo od dva pitanja odabrana kao pokazatelj postoji razlika od 12 bodova među muškarcima i 21 bod među ženama, za ekstremne dobne skupine.

Za drugo pitanje razlike iznose 15 odnosno 28 bodova.

U dobnoj skupini od 65 i više godina žene su nešto „konzervativnije“ od muškaraca u svojim odgovorima na svako od ta dva pitanja. U postu jestav prema promjenama mnogo češći.

Ova struktura objašnjava zašto su rodne razliketako niske kada se uspoređuju žene i muškarci bez obzira na dob: relativni "konzervativizam" starijih žena, ulazi u prosječni izračun s suprotnom tendencijom starijih žena,ima učinak minimiziranja razlika.

Potrebno je pripisati ovu interakciju izmeđudobi i spola isključivo učincima životnog ciklusa; čini se vjerojatnijim zaključiti da je došlo do znatnih promjena u koncepciji uloga obaju spolova, koje su posebno snažno utjecale na najzahvaćeniju skupinu: žene.

(vidjeti tablicu 81.)

Tablica 81.

Stavovi prema društvenim transformacijama u pogledu statusa žena premaspolu
(Rezultati za Zajednicu, osim neodgovora)

1. S obzirom na to da se, kad je riječ o položaju žena u društvu, stvari ne mijenjaju dovoljno brzo:

Dob	Muškarci	žene
15 – 24 godine	33 %	40 %
25-34	33	38
35-44	27	32
45-54	25	27
55-64	22	26
65 i više	21	19
Razlika između ekstremnih skupina	-12	-21

2. Nemojte se složiti da „politika mora biti više posao muškaraca“:

Dob	Muškarci	žene
15 – 24 godine	33 %	40 %
25-34	33	38
35-44	27	32
45-54	25	27
55-64	22	26
65 i više	21	19
Razlika između ekstremnih skupina	-15	-28

Dodatni argument u prilog tom zaključku o utjecaju generacijskog učinka može se izvući iz analize odnosa između stavova i dobi u svakoj od zemalja.

U različitim zemljama žene su dobile pravo glasa na vrlo različite datume. Zemlje se stoga mogu kratko razvrstati u dvije skupine: one u kojima su žene dobile pravo glasa rano, tj. prije ili neposredno nakon Prvog svjetskog rata, i one u kojima je pravo stečeno kasno, s generacijom kašnjenja, tj. nakon završetka Drugog svjetskog rata. Njemačka je srednji slučaj, budući da su žene relativno rano dobile pravo glasa, ali to je pravo, kao i sve političke slobode, suspendirano pod nacizmom.

Iako na razlike u stavovima između mladih i starijih osoba utječu povijesne preobrazbe, mogu se očekivati relativno dugotrajne razlike među dobnim skupinama u zemljama u kojima su glasačka prava dodijeljena ranije i relativno nedavne razlike u zemljama u kojima su glasačka prava nedavno dodijeljena.

Ta je pretpostavka potvrđena: u svakoj od pet „ranih“ zemalja najveća je razlika između druge i treće dobne skupine; u svakoj od triju zemalja „poslodavca“ promatra se između prve i druge dobne skupine; Njemačka je jasno povezana s drugom skupinom zemalja. Različiti odgovori između mlađih i starijih ljudi vjerojatno odražavaju povijesne utjecaje koje sujedni druge doživjeli kao tinejdžeri.

Tablica 82.

Ne slažu se sa stajalištem da bi „politika trebala biti više posao muškaraca“, ovisno o situacijiizemlji¹

Dobne skupine			Doba kada su žene dobile pravo glasa							
Dob 1975.	Prosječni a dob	18 godina ²	Drevni (1915.-1919.)				Bivši s prekidom	Nedavno (1944. - 1949.)		
			Dan.	Ned.	G.B.	Irska	Deutsch.	Fr.	To je to.	Belg.
15-39	27	1966	85 %	65 %	75 %	75 %	61 %	77 %	73 %	57 %
40-65	52	1941	82	57	73	69	45	60	57	42
66-96	72	192]	69	47	68	54	40	59	55	30

1 Isključeno je neodgovor. Bez Luksemburga i Sjeverne Irske.

2 Ovdje se smatra da je dob od 18 godina dob u kojoj završava socijalizacija prethodno odrasle osobe.

2) Političke preferencije

Politička orijentacija je također važan prediktor stavova prema promjeni statusa žena.

Kao prvo, može se reći da ljudi koji su lijevo orijentirani imaju tendenciju da više podržavaju sudjelovanje žena od onih koji su desno orijentirani. Ali postoje iznimke. U Velikoj Britaniji, na primjer, čini se da su glasači Laburističke stranke relativno manje povoljni; u Francuskoj su komunisti manje povoljni od ostalih, osim AulističkihG-ova i neovisnih republikanaca; U Belgiji socijalisti uvelike zaostaju za liberalima i glasačima regionalnih stranaka.

Unatoč tim anomalijama, koje bi također trebalo provjeriti na većim uzorcima, postojisklonostljevičarskih birača da podrže ravnopravno sudjelovanje žena u politici.

Tablica 83.

Neslaganje s mišljenjem da bi „politika trebala biti više pitanje za muškarce“, s obzirom na političke preferencije i zemlju¹

Deutschland		Irska		Velika Britanija		Francuska	
SPD	61 % (347) rad		70 % (148)	liberalna	78 % (94)	PSU i ekstremna lijeva	85 % (26)
FDPV	57 (105)	Fianna neuspjeh	70 (369)	Conservatlve	78 (393)	Socijalističke stranke	75 (325)
CDU/CSU	42 (416)	Fine Gael	69 (209)	Natlonallst	69 (26)	Lijevo krilo Rad.	75 (20)
				rad	66 (324)	Reformatori	72 (72)
						Komunistička partija	67 (107)
						U.D.R.	64 (112)
						Republ. indép.	58 (163)
Nederland		Danmark		Belgija/Belgija		Italia	
Dem. „66, DS-70	100 % (8)	Venstre Socialiste	90 % (19)	PVV (Liberalhr)	68 % (59)	PCI	80 % (153)
PPR, PSP	88 (42)	Socijalistički narod.	88 (42)	FDF/RW	63 (40)	PRI	80 (25)
CPN	69 (16)	Venstre	85 (181)	Volksunie	59 (73)	PSDI	469 (45)
VVD	65 (150)	Fremskridstspartiet	82 (146)	PSO (Društva-Chr.)	52 (85)	PSI	67 (141)
PvdA	60 (289)	Kristellgt Folk.	80 (44)	BSP (Socialisten)	49 (99)	PLI	67 (SQ)
ARP	60 (57)	Socijaldemokratski	79 (248)	PSB (socijalisti)	45 (146)	MSI/Destra Naz.	58 (45)
ISGP, BP, GPV, RKPN	52 (23)	Radikale	79 (53)	CVP (kršćani)	45 (282)	DC	57 (291)
KVP	48 (159)	Konzervativci	72 (46)	PLP (liberalni)	33 (30)		
Chu	44 (52)	Kommunister	71 (17)				

1 Nema isključenih odgovora. Bez Luksemburga i Sjeverne Irske. Brojke u zagradama odgovaraju broju ispitanika. Postoci izračunani na manje od 30 odgovora ne mogu se smatrati značajnima.

3) Dohodak

Obiteljski dohodak je, zajedno s regijom, jedan od druga dva važna prediktora stavova prema političkom sudjelovanju žena.

Općenito, osobe s visokim prihodima su najpovoljnije. Ovaj nalaz može biti iznenađenje, nakon onoga što smo upravo napravili s obzirom na političku orijentaciju. Objašnjenje te očite proturječnosti svakako treba tražiti u procesu promjene vrijednosnih sustava, u kojem se neki od najbogatijih krugova u zapadnoeuropskim zemljama obično usredotočuju na „postmaterialističke” vrijednosti, dajući prednost osobito manje hijerarhijskom i ravnopravnom društvu.¹ Budući da je rodna ravnopravnost sastavni dio postmaterijalnog sustava vrijednosti, rezultati koji se odnose na lijevu orijentaciju i visoke prihode mogu odražavati isti proces kulturnih promjena.

---

1 Vidi Ronald INGLEHART, "The Silent Revolution in Europe", American Political Science Review, prosinac 1971.

Tablica 84.

Ne slažu se s mišljenjem „Politikabi trebala biti više muških poduzeća” ovisno o obiteljskim prihodima i zemlji¹

Danmark		Velika Britanija		Irska		Francuska	
-20.000.Kr	71 % (55)	L 79	63 % (105)	--L 40	50 % (30)”	-->FF 800	42 % (43)
20 - 30.000	82 (67)	80 - 159	77 (162)	40 - 79	60 (133)	800 - 1250	53 (53)
30 - 40.000	85 (46)	160 - 239	73 (221)	80 — 159	72 (258)	1250 - 1750	59 (85)
40 - 50.000	71 (49)	240 - 319	77 (150)	160 — 239	72 (217)	1750 - 2500	67 (162)
50 - 60.000	83 (77)	320 - 399	83 (83)	240 - 319	84 (102)	2500 - 4000	73 (242)
60 - 80.000	77 (123)	400+	88 (76)	320 - 399	76 (45)	4000 – 6500	78 (160)
80 - 100.000	87 (108)			400+	71 (34)	6500+	78 (71)
100 – 150 000	87 (160)						
150.000 +	95 (59)						

Italia		Nederland		Deutschland		Belgija/Belgija	
70.000 litara.	54 % (41)	Hfl. 9000	56 % (43)	–DM 750	27 % (45)	FB 8000	32 % (66)
70 - 120.000	54 (79)	9 - 12.000	57 (67)	750 - 1000	51 (88)	8 - 16.000	38 (203)
120 - 180.000	60 (161)	12 - 15.000	56 (82)	1000 - 1250	41 (126)	16 - 24.000	45 (218)
180 - 250.000	67 (241)	15 - 18.000	59 (106)	1250 - 1500	44 (126)	24 - 32.000	49 (182)
250 - 350.000	64 (193)	18 - 21.000	55 (165)	1500 - 1750	53 (116)	32 - 40.000	56 (157)
350 - 500.000	66 (131)	21 - 24.000	55 (123)	1750 - 2000	52 (124)	40 - 60.000	56 (101)
500 - 750.000	78 (41)	24 - 27.000	63 (87)	2000 - 2250	49 (105)	60.000 +	68 (50)
750.900 +	86 (22)	27 - 30.000	60 (47)	2250 - 2500	61 (62)		
		30 - 33.000	64 (45)	2500 - 2750	59 (51)		
		33 - 39.000	83 (30)	2750 - 3000	54 (28)		
		40.000 +	67 (51)	3000+	76 (41)		

4) Regija prebivališta

Odnos između regije boravišta i stava prema političkom sudjelovanju žena nije jednostavan. Postoje znatne razlike među nizozemskim pokrajinama ili saveznom pokrajinama Savezne Njemačke; ali postoji malo između tri glavne regije Danske, niti između Velike Britanije i Sjeverne Irske(iako postoji određena razlika između regija same Velike Britanije).

U svakom slučaju, regija jevažan prediktor. Postoji određena tendencija da stav bude povoljniji u regijama s velikom metropolom, kao što su London, Dublin, Pariz, Hamburg ili Bruxelles, iako su regije Rim i Berlin znatno ispod odgovarajućih nacionalnih prosjeka.

Protestantske provincije u Nizozemskoj dolaze pred katoličke ili mješovite provincije, ali to ne mora nužno vrijediti za njemačke savezne zemlje. Ne postoji značajna razlika između flamanskih i valonskih pokrajina u Belgiji.

Sve što se može reći, prije nego što se detaljnije studije mogu provesti s dovoljno uzoraka, jest da postoje međuregionalne razlike i da su regije s velikim gradovima obično „feminističke”, a da se to ne provjeravasvugdje.

Tablica 85.

1 Nema isključenih odgovora. Bez Luksemburga i Sjeverne Irske. Obiteljski dohodak isplaćuje se godišnje za Dansku i Nizozemsku, a mjesečno za druge zemlje.

Posebno istraživanje Eurobarometra o ženama i muškarcima u Europi – svibanj 1975.

Ne slažu se s mišljenjem „Politikamora biti više posao muškaraca” ovisno o regiji boravišta i zemlji²

Danmark		Velika Britanija		Irska		Francuska	
Jylland	85 % (490)	jugozapad	81 % (89)	jugozapad	78 % (131)	Pariška regija	78 % (235)
Sjaelland	78 (404)	London + Jugoistok	77 (283)	zapadno	72 (104)	sjeverozapadno	71 (235)
Fyn	78 (90)	Yorkshire * Humber.	76 (88)	istočno	71 (344)	Alsace i Lorraine	69 (77)
		West Midlands	75 (67)	Srednji zapad	71 (110)	jugoistok	69 (171)
		Škotska + Wales	71 (184)	Donegal	70 (27)	Kategorija: Pariški bazeni	65 (168)
		Istočni Midlands	70 (63)	Midlands	70 (91)	jugoistok	60 (125)
		Sjeverozapad	68 (114)	jugoistok	62 (131)	Nord i Pas-de-Calais	59 (83)
		sjeverno	65 (49)	sjeveroistok	60 (42)		
		Istočna Anglija	62 (39)				
Italia		Nederland		Deutschland		Belgija/Belgija	
Sicilija + Sardegna	71 % (70)	Friesland	71 % (44)	Hamburg + Bremen	58 % (48)	Namur	55 % (44)
sjeverozapadno	67 (300)	Drenthe	71 (28)	Rheinland-Pfalz	58 (62)	Brabant	54 (333)
sjeveroistok	65 (197)	Groningen	68 (44)	Hesse	57 (83)	Antwerpen	52 (233)
južno	63 (235)	Noordholland	66 (169)	Bayern	56 (160)	Limburg	50 (98)
Centar	61 (210)	Noordbrabant	60 (142)	Nordrhein-Westf.	54 (287)	Hainaut	44 (185)
		Zuidholland	59 (237)	Niedersachsen	46 (112)	Liege	43 (141)
		Utrecht	57 (46)	Baden-Württ	44 (141)	Oost-Vlaanderen	42 (189)
		Gelderland	51 (106)	Berlin	42 (33)	Zapadno-Vlaanderen	40 (151)
		Limburg	51 (87)	Saarska	42 (19)	Luksemburg	30 (33)
		Zeeland	50 (26)	Schleswig-Holstein	36 (41)		

2 Isključene neodgovore; Bez Luksemburga i Sjeverne Irske.

2. Optimizam i pesimizam

Zadnju od naših skupina stavova identificiranih faktorskom analizom karakterizirao je osjećaj zadovoljstva ili nezadovoljstva društvom u cjelini i životom u cjelini, kao i opći osjećaj optimizma ili pesimizma u pogledu transformacije statusa žena.

Moglo bi se pomisliti da će žene biti manje zadovoljne od muškaraca u društvu i općenito u životu, jer su njihove šanse zapravo, ako ne i pravno, ograničene velikim brojem praksi i predrasuda koje ne utječu na osobe drugog spola. Ipak, čini se da se većina žena prilagođava okolnostima ili da ih društvo uvjetuje prihvaćanjem tih ograničenja: gotovo da nema razlike između razina njezine satisfakcije muškaraca i žena.

Kao što je prikazano u sljedećoj tablici, najvažnije naznake općeg zadovoljstva životom iste su kao i one koje najviše utječu na odnos prema društvenim promjenama u odnosu na status žena: obiteljski dohodak, regija, dob i politička preferencija. U svih devet zemalja, seks je najniži od deset prediktora.

Tablica 86.

Prediktori ukupnog životnog zadovoljstva u zemljama Europske zajednice

(raspon rangiranja suivant varijance objašnjene svakim prediktorom, uzimajući u obzir učinke drugih prediktora)

	Irska (16,9 %) (x)	Luksemburg (15,9%)	Francuska (13,8 %)	Italija (12,9 %)	Nederland (12,8 %)	Njemačka (11,7 %)	Belgija (11,1 %)	Danmark (8,7 %)	Ujedinjena Kraljevina (6,1 %)
1. Obiteljski dohodak	3	1	1	1	6	1	1	4	4
2. Regija	1	2	5	2	4	5	3	3	1
3. Dob	4	9	3	6	2	3	2	5	2
4. Prednost za stranku	5	7	2	3	3	8	6	1	3
5. Obiteljski status	10	4	4	7	1	2	5	2	6
6. Profesija	2	10	8	9	5	9	4	6	8
7. Broj osoba u kućanstvu	6	8	6	5	8	6	10	8	5
8. Rezidencija na području grada/zemljišta	8	5	7	8	7	4	8	7	7
9. Razina obrazovanja	7	3	10	10	9	7	9	10	10
10. Seks	9	6	9	4	10	10	7	9	9

x. Iznosi u zagradama odgovaraju postotku ukupne varijance koji se objašnjava s deset prediktora u svakom nacionalnom uzorku.

Taj nedostatak rodni razlika je upečatljiv i stvara znatne izazove.

Općenito, kao što se pokazalo u drugim studijama, opći osjećaj zadovoljstva unutar određenog sociokulturnog sustava, u ovom slučaju nacionalnog sustava, malo se razlikuje ovisno o socijalnim karakteristikama ispitanika: varijanca koju objašnjava naših deset prediktora je ici reda 12%, u prosjeku, za devet nacionalnih uzoraka. S druge strane, vidjeli smo da se razina zadovoljstva uvelike razlikuje među zemljama, pri čemu manje zemlje imaju znatno višu razinu zadovoljstva od većih. Štoviše, među prediktorima koji igraju ulogu u svakoj zemlji, regija dolazi, u prosjeku, odmah nakon obiteljskih prihoda, prije dobi, političke orijentacije itd.

To je kao da je percepcija zadovoljstva široko rasprostranjena (i vjerojatno stabilna) kulturna činjenica u društveno-kulturnom sustavu, odnosno rezultat određenog odnosa između percipiranih situacija i zamišljenih težnji. Ljudi znaju, na primjer, da su žene manje plaćene od muškaraca, da su socijalno diskriminirane u mnogim područjima života. Međutim, opće zadovoljstvo oba spola ostaje praktički denticno sve dok promjena u sustavima vrijednosti i povećanje razine težnji za koje se procjenjuje da su ostvarive ne određuje kod žena osjećaj insatisfaction i potražnju za učincima na život, što će rezultirati daljnjom prilagodbom osjećaja zadovoljstva i tako dalje.¹

Ako žene općenito nisu više ili manje situirane od muškaraca, važno je napomenuti da su, kad je riječ o „oblici društva“, mlade žene i muškarci znatno manje zadovoljni od starijih osoba.

U tablici 86. prikazane su male razlike u razini ukupnog zadovoljstva unutar svake zemlje. Međutim, kako je prikazano u tablici 87., postoje mnogo veće razlike među zemljama, ovisno o predmetnom području zadovoljstva. Neke su zemlje visoko rangirane za gotovo sva područja satisfaction, dok su druge relativno

1 Ronald INGLEHART: Prioriteti vrijednosti. subjektivno zadovoljstvo i potencijal za prosvjede među zapadnim javnostima". Dokument pripremljen za godišnji sastanak Američkog udruženja političkih znanosti u San Franciscu 1975. godine. rujan 1975.

niske. Na primjer, Danci su jedan od prvih deset kraljevasvakog sata, dok Francuzi, a posebno Talijani, gotovo uvijek zauzimaju jedan od donje tri.

Čini se da su relativno visoke ili niske razine zadovoljstva konstantne u svakoj zemlji, barem tijekom razdoblja od 1973. do 1975., za koje su dostupni usporedivi podaci (tablica 88.).

Dosljednost tih nalaza upućuje nato da se ovdje bavimo dubokim karakteristikama različitih nacionalnih (a možda i regionalnih) kultura, ali podaci to još uvijek ne dokazuju.¹

---

¹ Za 1973. vidjeti „Zadovoljstvo i nezadovoljstvo životnim uvjetima u državama članicama Europske zajednice”. Bruxelles, lipanj 1974.

Tablica 87.

Zadovoljstvo i sreća u zemljama Europske zajednice

(Raspon rangiranja različitih zemalja, prema njihovom prosječnom rezultatu za svaki item)¹

	Danmark	Belgija	(Sjeverna Irska)	Nederland	Luksemburg	Irska	Velika Britanija	Deutschland	Francus ka	Italia
Zadovoljstvo sa										
Život koji vodimo (11 stupnjeva)	1	4	2	7	5	3	6	8	9	10
Život koji vodimo (4 stupnja)	1	2	3	4	7	5	6	8	9	10
životni standard	1	2	4	3	5	7	6	8	9	10
Sreća (3 stupnja)	1	2	6	3	4	9	5	8	7	10
Zadovoljstvo sa										
- kako koristiti slobodno vrijeme	1	5	2	4	7	3	6	8	9	10
- raspoloživo vrijeme	3	4	5	2	6	1	7	9	8	10
- dohodak	1	4	3	2	5	6	7	8	9	10
Odnosi s ljudima	3	5	2	10	6	1	4	7	8	9
kuća	3	4	1	6	5	1	7	8	9	10
Mjesto gdje živite	2	4	3	5	5	6	6	9	9	8
Oblik društva	5	3	9	6	1	6	7	2	8	10
funkcioniranje demokracije	5	3	9	4	2	6	8	1	7	10

¹ Ako nije drukčije navedeno, sve su stavke mjerene ljestvicom od 11 stupnjeva, u rasponu od 0 do 10.

Tablica 88.

Zadovoljstvo i sreća u zemljama Zajednice, nakon različitih mjera 1973. i 1975.

(Prosječni broj bodova za svaku zemlju)¹

		Zadovoljstvo životom				Sreća	
rujan 1973. (4 stupnja ljestvice)		Svibanj 1975. (4 stupnja ljestvice)		svibanj 1975. (skala od 11 stupnjeva)		svibanj 1975. (3 stupnja ljestvice)	
Danmark	3,5	Danmark	3,5	Danmark	8,3	Danmark	2,4
Irska	3,4	Belgija	3,3	Irska	8,2	Belgija	2,3
Belgija	3,3	Nederland	3,3	Belgija	7,8	Nederland	2,2
Nederland	3,3	Irska	3,2	Luksemburg	7,7	Luksemburg	2
Luksemburg	3,3	Velika Britanija	3,2	Nederland	7,5	Irska	1,9
Velika Britanija	3,2	Luksemburg	3	Velika Britanija	7,5	Velika Britanija	1,9
Deutschland	3	Deutschland	2,9	Deutschland	7	Deutschland	1,9
Francuska	2,9	Francuska	2,9	Francuska	6,7	Francuska	1,9
Italia	2,7	Italia	2,6	Italia	6,3	Italia	1,6

Međutim, postoji važan element diskontinuiteta u razinama zadovoljstva zemalja Zajednice.

Pažljivo ispitivanje rezultata sugerira da vjerojatno postoje dvije vrste zadovoljstva koje se razlikuju s nekom neovisnošću od jedne druge. U određenoj zemlji ljudi mogu imati jednaku ili gotovo jednaku razinu općeg zadovoljstva u usporedbi s drugim zemljama u Zajednici, ali se nalaze u drukčijem položaju s obzirom na dva aspekta postojanja: „oblik društva” i „funkcioniranje demokracije”. Na primjer, stanovništvo Sjeverne Irske općenito je visoko u većini područja zadovoljstva, ali vrlo nisko u društvu i demokraciji; Nijemci imaju obrnuti slučaj.

Ne samo da se zadovoljstvo tim dvama područjima razlikuje neovisno o drugim aspektima postojanja, već pokazuje zanimljivu evoluciju tijekom vremena, što je u suprotnosti sa stabilnošću globalnijih oblika zadovoljstva.

U tablici 89. prikazani su rezultati zadovoljstva u različitim zemljama u pogledu „oblika društva”. U većini zemalja, čini se da je javnost počela opadati u tom području od 1973. do 1975. Čini se da je Njemačka upečatljiv exception, prelazeći s petog na prvo mjesto; to povećanje nije posljedica povećanja razine zadovoljstva Nijemaca, nego naglog smanjenja u drugim zemljama.

¹ Za ljestvicu od 4 stupnja: 4 = „vrlo zadovoljan”, a 1 = „Uopće nije zadovoljan”; za ljestvicu od 11 stupnjeva, 10 = „Vrlo zadovoljan”, a 0 = „Uopće nije zadovoljan”; Za pitanje o sreći, izbor je bio između „Stvarno sretan” (3), „Dovoljno sretan” (2), „Nije previše sretan” (1).

Tablica 89.

Zadovoljstvo "oblikom društva u kojem čovjek živi" 1973. i 1975.¹

	1973		1975	
	Ljestvica od 4 stupnja	Jednakovrijednost iznad 11 stupnjeva		Ljestvica od 11 stupnjeva
Belgija/Belgija	2,91	6,99	Luksemburg	6,58
Luksemburg	2,88	6,92	Deutschland	6,41
Irska	2,78	6,68	Belgija/Belgija	6,38
Danmark	2,68	6,44	Irska	6,02
Deutschland	2,61	6,27	Danmark	5,88
Nederland	2,56	6,15	Nederland	5,95
Velika Britanija	2,48	5,96	Velika Britanija	5,14
Francuska	2,33	5,6	Francuska	4,72
Italia	2,13	5,12	Italia	3,31

1 Ova tablica je indikativna, nije sigurno da su odgovori dani na ljestvici od 4 stupnja, čak i aritmetički pretvoreni, strogo usporedivi s odgovorima danim na ljestvici od 11 stupnjeva.

Zaključci

Naposljetku, stavovi i težnje koje smo utvrdili i izmjerili u ovom prvom velikom istraživanju o ženama i muškarcima u Europi uglavnom izražavaju težnje prema globalnom društvu i stavove prema društvenim promjenama. Temeljne napetosti manje su među spolovima nego među generacijama, manje među „feministima” i „antifeministima” nego između, s jedne strane, aktivista za promjene (okotrećine javnosti), samih, možda ojačanih onima koje smo nazvali umjerenima (nešto manje od 20 % javnosti), i, s druge strane, manjine protivnika promjene (također 20 %), dok ostatak javnosti dijeli dva protiv jednog između prilagođenog i ravnodušnog.

Napredak žena i promjene u društvu: Ovoje vjerojatno ista rasprava i ista borba.

Primjedbe

(Preusmjereno sa Pierre Dieumegard)

Izvorni dokument dostupan je na internetskim stranicama Eurobarometra (<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/63>) na tri jezika: engleskom, francuskom i njemačkom. Francuska verzija (<https://webgate.ec.europa.eu/ebsm/api/public/deliverable/download?doc=true&deliverableId=51062>) poslužila je kao osnova, ali za teško čitljive dijelove bile su korisne engleske i njemačke verzije.

U izvornoj verziji na francuskom jeziku nazivi zemalja bili su na nacionalnom jeziku zemlje te na francuskom i nizozemskom jeziku za Belgiju. To je zadržano za ovaj dokument, iako je vjerojatno da će doći do problema s prevođenjem putem strojnih prijevoda.

Tehnološki razvoj: to je bilo vrijeme писаćih strojeva i stencils

Kad je riječ o izvornom dokumentu, vidimo razvoj izvješća Eurobarometra u posljednjih 50 godina. U to vrijeme, писаći stroj je korišten za probijanje stencils: Bilo je dugo i bilo je teško ispraviti pogreške u tipkanju. Zatim, s roneoter strojem, tinta bi mogla proći kroz rupe u matici kako bi otišla do lista papira. Rezultat je bio tekst samo u crnoj boji na bijeloj pozadini. Nismo mogli napraviti grafove. Kako bi dokument u PDF-u bio dostupan na internetskim stranicama Eurobarometra, gotovo 40 godina kasnije bilo je potrebno skenirati tiskani dokument kako bi se izradile slike prikupljene u dokumentu u PDF-u.

Konačno, ovaj skenirani dokument prenesen je u softver za automatsko prepoznavanje znakova (PDF-Xchange Editor i Tesseract). Rezultat je sadržavao razne pogreške, zbog slabo tiskanih slova i malih mrlja na papiru. Velika većina pogrešaka ispravljena je u oblikovanju ovog dokumenta, ali moguće je/vjerojatno da i dalje postoje neke pogreške.

Godine 1975. писаći stroj imao je samo jedno slovo: nije bilo moguće podebljano ili kurzivno, i svi su bili iste veličine.¹ Kako bi se istaknule određene riječi u naslovima, običaj je bio kapitalizirati likove. Ali sustavi strojnog prevođenja obično pogrešno prevode riječi u gornji slučaj, zbog čega su u ovom dokumentu naslovi često u donjem slučaju, za razliku od izvornog dokumenta.

Promjene u načinu izrade: To je bilo vrijeme kada su urednici mislili (i pokazali svoje misli)

U prvoj bilješci jasno su navedeni autori izvješća. Glavni autor je Jacques-René Rabier, a neke dijelove napisali su stručnjaci (Hélène Riffault, Margaret i Ronald Inglehart). Znamo tko je što učinio, a tko može biti kriv ako smo nezadovoljni izvješćem. Navodi se da se ovim izvješćem „ni na koji način ne preuzima odgovornost Europske komisije”: to nije međunarodni ugovor čije su različite vlade odvagnule svaku riječ i svaki zarez, to je istraživačko izvješće.

Pedeset godina kasnije situacija je vrlo drugačija. Eurobarometar i dalje objavljuje izvješća o istim temama, na primjer u prosincu 2024. objavljeno je izvješće Eurobarometra o rodnim stereotipima (<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2974> samo na engleskom jeziku; za dobrovoljni prijevod na druge jezike vidjeti https://europokune.eu/Article_35/2024sp545stergen). Čak i prije uvoda, s druge stranice (na poledini naslovnice) također se navodi da dokument ne predstavlja stajališta Europske komisije te da su tumačenja i mišljenja samo ona autora.

Tko su autori ovog izvješća iz prosinca 2024.? To nigdje u tekstu nije označeno. Kada se promatraju svojstva dokumenta, u retku autora dokumenta glasi: Glavna uprava za pravosuđe i zaštitu potrošača. Nema ljudskog imena.

U izvješću iz 1975. godine postoje ideje, mišljenja, hipoteze, koje se ponekad provjeravaju statističkim podacima, ali koje su ponekad zablude ili stereotipi koji se pobijaju statističkim podacima.

Primjer (iz stavka I-1) je navodna većinska religija u različitim zemljama (str. 10

Logično, može se zaključiti da se problem smatra posebno važnim u zemljama u kojima se smatra neriješenim. Sve su to zemlje katoličke tradicije.

¹ Ball писаćih strojevi već su postojali 1975. godine, a tip likova mogao se promijeniti promjenom lopte, ali to je zahtijevalo nekoliko sekundi manipulacije.

Međutim, treba napomenuti da je Belgija, iako zemlja s katoličkom tradicijom, više na strani zemalja u kojima se problem ne smatra vrlo važnim, u položaju bliskom prosjeku Zajednice.

Čak i ako postoji bilješka koja upućuje na to da ne postoji uzročno-posljedična veza, i dalje se navodi da postoje zemlje koje se smatraju „katoličkima”. Trenutačno bi se takva vrsta govora smatrala neprimjerenom. S jedne strane, nisu samo katolici u zemlji, s druge se strane može smatrati stigmatiziranjem skupine na temelju navodne religije, a zemlje u kojima se problem smatra neriješenim nisu uvijek zemlje u kojima je problem najozbiljniji.

Malo dalje, u odnosu na brzinu promjene (stranica 18) možemo pročitati:

3° U Italiji se 30 % muškaraca i žena slaže da stvari idu prebrzo češće nego drugdje, ali to će, naravno, najvjerojatnije reći stariji i manje obrazovani.

"Naravno" se može protumačiti kao znak prezira prema starijima i manje obrazovanim, što je neprikladno reći u 21. stoljeću.

U izvješću za 2024. ništa od toga nije navedeno. Tekst je vrlo glatka, bez ikakvog izraženog mišljenja osim da građani Europske unije podržavaju politiku Europske komisije.

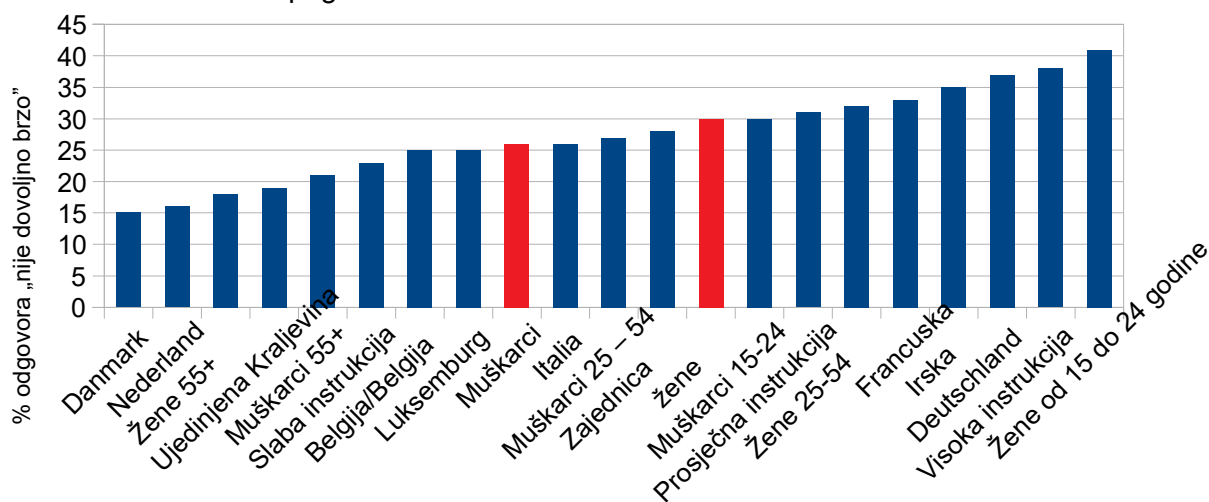
Srećom, u izvješću za 2024. postoje grafikoni i karte koji potiču maštu i misao čitatelja.

Neki grafikoni koji omogućuju vizualizaciju podataka iz 1975.

Brzina promjene

Stvari se ne mijenjaju dovoljno brzo.

u pogledu statusa žena

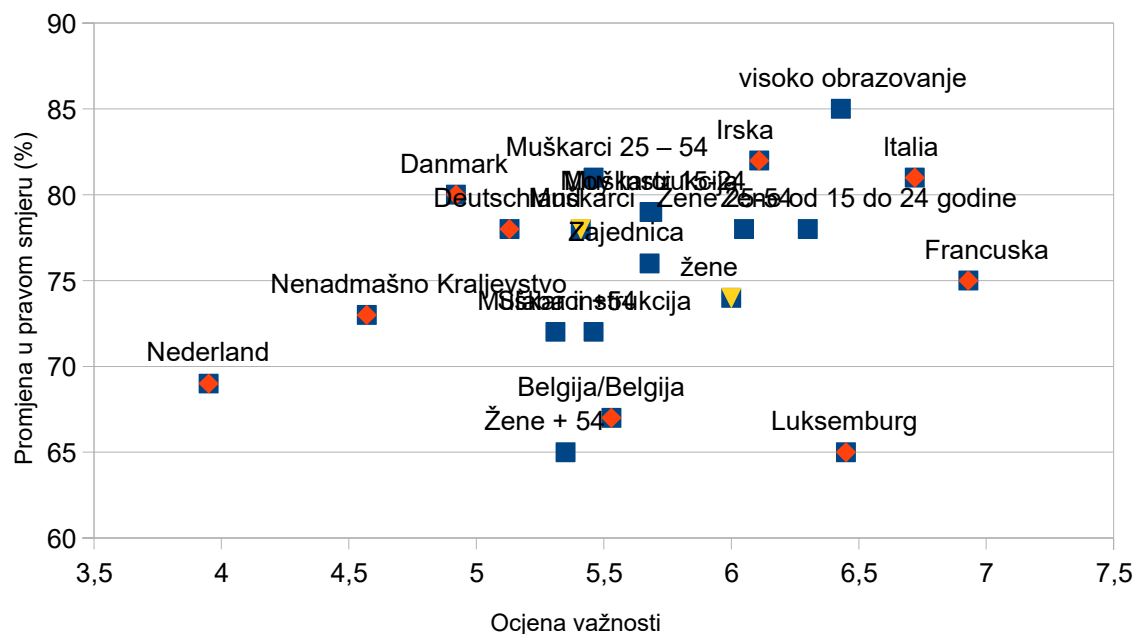
Može se vidjeti da, u prosjeku, mišljenja muškaraca i žena nisu vrlo različita: Samo četiri postotna boda. S druge strane, mišljenja među zemljama znatno se razlikuju: 15% ljudi u Danskoj smatra da je promjena prespora, ali 37% ljudi u Njemačkoj, više nego dvostruko sporije.

Važnost i značenje promjene

Tablica 1. (stranica 9) sadržava ocjene važnosti problema statusa žena (10 za veliku važnost, 0 za nultu važnost).

Tablica 4. sadržava postotke odgovora na pitanje: Je li promjena pravi ili krivi put?

Može se izraditi grafikon koji prikazuje odgovor različitih skupina (zemlja, spol, dob, obrazovno postignuće).

Točke koje predstavljaju zemlje crvene su boje, a točke koje predstavljaju društvene skupine plave su boje, osim dviju skupina „Muškarci” i „Žene”, koje imaju žuti trokut na plavom kvadratu.

Može se vidjeti da ne postoji velika razlika u mišljenju između muškaraca i žena.

Žene daju malo veću važnost pitanju statusa žena, ali manje njih smatra da je promjena u pravom smjeru.

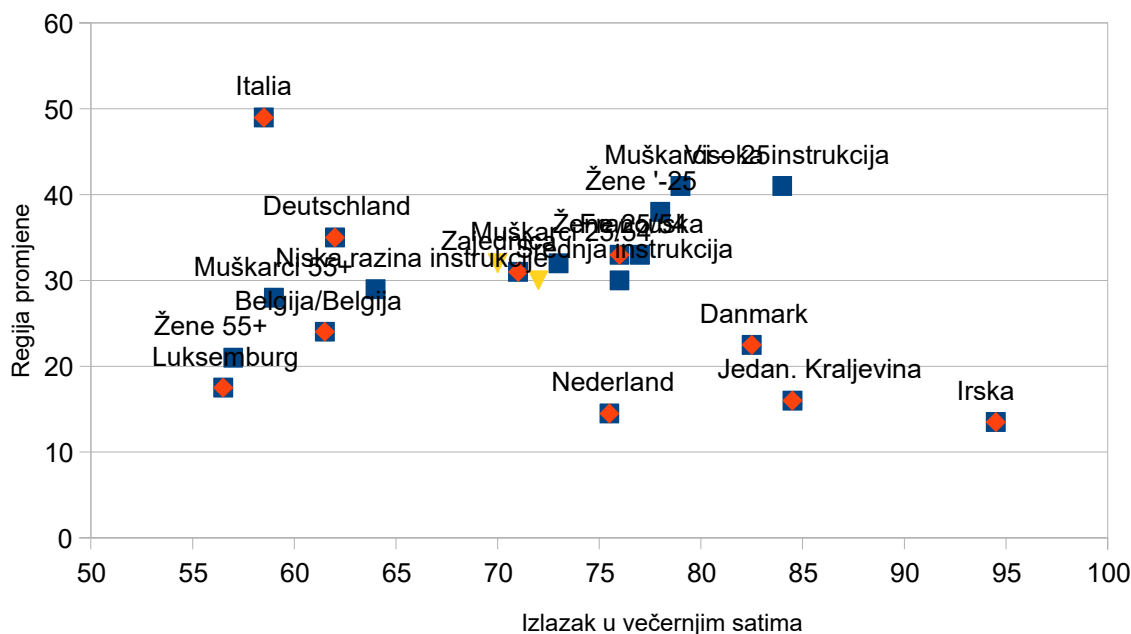
Ljudi s visokom razinom obrazovanja daju veliku važnost problemu i smatraju da promjena ide u pravom smjeru.

I postoji vrlo široka disperzija nacionalnih mišljenja: od 4 do 7 za ocjenu važnosti i od 65 do gotovo 80 za mišljenje o brzini promjene.

U konkretnim situacijama nacionalna mišljenja također su vrlo raspršena.

U tablici 25. (stranica 44) navode se rezultati pitanja „Smatrate li to uobičajenim ...? Ta ili ta specifična situacija, na primjer „da žena navečer izađe bez muža kako bi sudjelovala na sastanku” i „da žena potiče muža da promijeni posao jer joj se nudi bolja situacija u regiji od one u kojoj živi”.

Može se napraviti graf koji prikazuje pozitivne odgovore na ova dva pitanja.

Odgovori muškaraca i žena (žuti trokuti) vrlo su slični. Kao i na prethodnom grafikonu, vidljivo je da pojedinci s visokom razinom obrazovanja snažno odgovaraju „da” na oba prijedloga, dok žene starije od 55 godina češće reagiraju negativno.

I različite zemlje (crvene boje) još uvijek imaju vrlo različita nacionalna mišljenja. Pedeset godina kasnije, u istraživanjima Eurobarometra za 2025., vidimo isto: mišljenja više ovise o zemlji u kojoj osoba živi nego o spolu, dobi ili društvenim skupinama (općenito). Drugim riječima, na razini EU-a ne postoji javno mnijenje: postoje samo nacionalna mišljenja, jer različiti narodi ne komuniciraju jedni s drugima. Kako bi se krenulo prema boljoj europskoj integraciji, ljudi moraju moći međusobno komunicirati, razmjenjivati informacije i mišljenja sa svojim susjedima. Za raspravu je potreban zajednički jezik. Trebamo esperanto.

Zaključno, moramo zahvaliti Jacques-René Rabieru i ostalim autorima ovog izvješća što su napisali izvješće na zanimljiv način, s ponekad upitnim mišljenjima, ali predstavljajući metode korištene za provjeru predstavljenih hipoteza.

PRILOGI

I. Nazivi instituta za istraživanje i datumi razgovora

Belgija/Belgija	DIMARSO (skupina INRA)	20. svibnja 1975.
Luksemburg	„	15 - 27 " " "
Danmark	GALLUP MARKEDSANALYSE	3 - 11 " " "
Deutschland	EMNID-INSTITUT	12 - 13 " " "
Francuska	FRENCH INSTITUTE OF PUBLIC MIŠLJENJA (FIFG)"	12 - 20 " " "
Irska	IRISH MARKETING SURVEYS	1 - 16 " " "
Italia	ISTITUTO PER LE RICERCHE STATISTICHE E L'ANALISI DELL'OPINIONE PUBBLICA (DOXA)	9 - 23 " " "
Nederland	NEDERLANDS INSTITUUT VOOR DE PUBLIEKE OPINIE (NIPO)	20 " - "
Ujedinjena Kraljevina	GALUP POLL	9 - 20 " " "

II. Tehničke napomene

1. Sektor se podsjeća da seu anketama na uzorku mora uzeti u obzir određena margina pogreške uzorkovanja. S uzorcima redosljeda od 1000 ispitanika, postotne razlike ispod 5 % obično se ne bi trebale smatrati statistički značajnima.

2. U svim tablicama u retku ili stupcu „Europska zajednica” navodi se prosjek za sve osobe zaposlene udevet zemalja, ponderirani prosjek prema stanovništvu u dobi od 15 godina i više u svakoj od zemalja:

	Tisuće	%
Belgija/Belgija	7492	3.91
Danmark	3804	1.99
Deutschland	47052	24.55
Francuska	38420	20.05
Irska	2031	1.06
Italia	40601	21.19
Luksemburg	262	0.14
Nederland	9554	4.98
Ujedinjena Kraljevina	42412	22.13
	191628	100.00

3. Svi podaci koji se odnose na ovu anketu pohranjuju se u "belgijskom arhivu za društvene znanosti" (Van Evenstraat 2A, B-3000 Leuven). Oni su dostupni organizacijama članicama Europskog konzorcija za politička istraživanja (Essex), Inter-University Consortium za Political Research (Michigan) i istraživačima sistraživačkim interesom.